

Основна музичка школа Кањижа
Osnovna muzička škola Kanjiža
Alapfokú Zeneiskola Magyarkanizsa

На основу члана 61. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018- др. закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021 у даљем тексту: Закон), члана 27. Закона о основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 129/2021 и 129/2021-др. закон) и одредбе члана 15. Статута Основне музичке школе Кањижа, Школски одбор је на седници одржаној дана 12.06.2023. године донео:

Школски програм

Основне музичке школе

Кањижа

Кањижа, 2023-2027

САДРЖАЈ

- I НАЧЕЛА ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА
- II ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА
- III ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
- IV ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ
- V ПРОГРАМЕ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ
- VI ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
- VII ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ
- VIII ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ
- IX ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА
- X ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
- XI ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ
- XII ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ
- XIII ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ
- XIV ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
- XV ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ
- XVI ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ
- XVII ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ
- XVII ПРОРАМ РАДА ШКОЛЕСКЕ БИБЛИОТЕКЕ
- X IX НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД

I НАЧЕЛА ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм утемељен је на начелима:

- 1) усмерености на процесе и исходе учења;
- 2) заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- 3) уважавање узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- 4) хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- 5) поштовање индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и врзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- 6) заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- 7) уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- 8) развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања ученичковог интересовања за учење и образовање у току целог живота;
- 9) коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- 10) уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

II ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Сврха Школског програма: Обезбеђивање остваривања **плана и програма наставе и учења и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе**

Циљеви Школског програма :

1. Развијање музичких способности – слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије;
2. Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућностима одабраног инструмента/гласа;
3. Овладавање основном техником свирања односно вокалном техником на одабраном инструменту/гласу;
4. Развијање вештине коришћења различитих елемената музичке изражајности (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације у стилском и емоционалном обликовању композиција;
5. Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу;
6. Развијање стваралачких способности, критичког мишљења мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
7. Развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;

8. Развијање личног и националног идентитета кроз очување музичке традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
9. Оспособљавање за самостално учење и вежбање;
10. Усвајање правила понашања при слушању и извођењу музике.

Музичко образовање и васпитање се остварује на српском и на мађарском наставном језику.

III ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

НАСТАВНИ ОДСЕЦИ

A – ОБАВЕЗНИ

Одсек за класичну музику;

ШЕСТОГОДИШЊЕ ШКОЛОВАЊЕ – КЛАСИЧНА МУЗИКА

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	Нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	120	6	120	7	231

ПРЕГЛЕД ОДСЕКА – СОЛО ПЕВАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	Нед.	год.
Соло певање-	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

IV ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

А – ОБАВЕЗНИ ОДСЕЦИ

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ

Шестогодишње школовање садржи програм образовања за ученике следећих инструмената: виолина, виолончело, гитара, клавир, хармоника и флаута.

Четворогодишње школовање садржи програм образовања за ученике соло певања.

Обавезни садржаји у оквиру одсека за класичну музику Основне музичке школе Кањижа – клавир, хармоника, виолина, виолончело, гитара, флаута кларинет, соло певање, упоредни клавир, солфеђо, теорија музике, камерна музика, корепетиција, хор и оркестар.

У оквиру слободних садржаја у раду, школа је активни организатор и учесник у следећим активностима:

- организација наступа и концерата у широј средини
- организација концерата у локалној средини чиме је носилац и организатор њених културних дешавања
- организација међународне концертне и културне размене и сарадње
- Организација рада са децом и припремног разреда
- организација семинара и различитих видова стручног усавршавања

ИСПИТИ

У **основној музичкој школи** полагају се следећи испити:

пријемни;
годишњи;
разредни;
поправни.

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред, у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програм припремног разреда, полагају пријемни испит.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из главног предмета полагају ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег – II, III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из солфеђа ученици III и VI разреда шестогодишњег и II и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Завршни испит из теорије музике полагају ученици VI разреда шестогодишњег и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из упоредног клавира, полагају ученици II и IV разреда Соло певања.

Програм годишњих испита који се полагају из инструмента/певања изводи се напамет.

Ученици који на годишњем испиту основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред.

Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року.

Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом.

Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за ту годину. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију негативну оцену на разредном испиту полажу поправни испит, у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року. Ученици који не положе разредни испит понављају разред.

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не положе годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из теорије, солфеђа и упоредног клавира. Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене положе поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

а) Настава инструмента, односно соло певања

Током шестогодишњег школовања (у првом, другом и трећем разреду), четворогодишњег (у првом и другом разреду) час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута.

Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима.

Час упоредног клавира у првом, другом, трећем и четвртом разреду одсека за соло певање траје 45 минута.

б) Настава солфеђа и теорије музике

Настава солфеђа и теорије музике одвија се у групама од највише 10 ученика. Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.

в) Настава оркестра, хора и камерног музицирања

Настава оркестра је обавезна за ученике четвртог, петог и шестог разреда виолине, виолончела, хармонике, флауте и кларинета.

Ученици инструменталисти који не свирају у оркестру обавезни су да похађају наставу хора, или камерне музике.

Уколико школа има могућности, може за ученике четвртог, петог и шестог разреда гитаре да организује наставу оркестра гитара.

Настава камерне музике се организује за ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Камерни ансамбли се формирају према бројном стању ученика, годишњим школским планом.

Часови оркестра, хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

г) Клавирска сарадња – корепетиција

Часове корепетиције имају ученици гудачких инструмената, дувачких инструмената и соло певања.

Часови корепетиције у првом циклусу за гудачке и дувачке инструменте трају 15 минута недељно по ученику.

Часови корепетиције у другом циклусу за гудачке и дувачке инструменте трају 30 минута недељно по ученику.

Ученици првог циклуса соло певања наставу корепетиције имају 30 минута, а другог циклуса 45 минута недељно по ученику.

Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

У зависности од групе и узраста ученика, програм за предшколски узраст организовати у групама ученика до 6 и од 6 – 8 година.

Рад са овим групама подразумева, рад на развијању слуха, на развијању осећаја за ритам и метар, основно музичко описмењивање и стварање полазне основе за упис у први разред основне музичке школе. Потребно је ученике информисати и упознати их са одсецима и инструментима који се у основној музичкој школи уче и на тај начин их упутити у наставак школовања, према појединачним предиспозицијама.

Поједини ученици који током првог класификационог периода покажу најбоље резултате, могу се укључивати на наставу инструмента, током другог полугодишта, у оним класам где дошло до напуштања и осипања ученика.

Током школске године организују се најмање два јавна наступа групе припремног разреда (приредбе) и један наступ у оквиру јавних наступа.

Назив предмета	СОЛФЕЂО - ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД		
Циљ	Циљ учења предмета Солфеђо у припремном разреду је да код ученика развије љубав према музици, слободу и способност да се изразе кроз музику, чиме се ствара квалитетна основа за даљи наставак бављења музиком.		
Разред	Припремни		
Годишњи фонд часова	70 часова		
	ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - изводи покрете док слуша дечије и народне песме и примере из литературе; - изрази доживљај музике коју слуша цртањем; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - препозна различите инструменте и извођачке саставе, и разлику између вокалне и инструменталне музике; - наведе композиторе чију је музику имао прилике да слуша и заволи; - изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; - пева по слуху песмице моделе; - опише својим речима доживљај музике у дуру и молу; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; - пише ноте различитог трајања и кључеве уз помоћ наставника; - препозна и изводи песмице различитом динамиком (јакo и тихо); - препозна и изводи песмице различитог темпа (споро и брзо); - изводи ритам уз покрет; - уочи разлику између дводела и тродела; - прати своје певање уз помоћ ритмичког инструмента; - пева и препозна задате тонове и мотиве неутралним слогом; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; - прави музичке инструменте од различитих материјала; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице. 	<p>СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Елементи музичке писмености (препознавање кроз слушање). Музички Орфофв инструменти, хор, оркестар и ансамбли. Вокална и инструментална музика. Дела различитих музичких жанрова примерени узрасту.</p>
	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ МЕЛОДИКА,</p>	<p>Певање дечијих и народних песмица примереног садржаја и карактера, различитог тонског</p>

	РИТАМ И МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	<p>рода и песмица модела.</p> <p>Препознавање дурског и молског тонског рода.</p> <p>Развој музикалности.</p> <p>Музичка графомоторика: писање нотних вредности у линијском систему, писање виолинског и бас кључа.</p> <p>Основне ознаке за динамику (forte, piano).</p> <p>Основне ознаке за темпо (спор и брз).</p> <p>Препознавање нотних трајања у примеру.</p> <p>Покрет у функцији ритма.</p> <p>Извођење ритмичке пратње-Орфов инструментаријум (бубњићи, звечке, ...) и ручно израђени инструменти.</p> <p>Опажање и интонирање тонова и мотива неутралним слогом.</p> <p>Записивање нотних трајања: четвртине и осмине.</p> <p>Транспоновање песмица по слуху.</p>
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.</p> <p>Ритмичка пратња дечијим музичким инструментима: звечке, фрулице, даире,...</p>
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
Јавни наступи: Јавни час - извођење научених песмица		

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу и стицању знања и вештина.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји наставе припремног разреда су усмерени ка развоју интересовања и љубави према музици. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад мождане функције и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу), рад треба ефикасно организовати.

Код најмлађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области - теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава у припремном разреду се састоји из неколико области-тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање, музичко стваралаштво, ритам и музички бонтон. Наведене области су међусобно повезане и иако се посебно савладавају, оне чине нераскидиву свеобухватну целину.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Активним слушањем музике ученици опажају елементе и облике уметничког дела, разликују инструменте и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији. Оно знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Цртањем и покретом током слушања музике, ученици преносе мисли и осећања развијајући креативне

особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком и на тај начин негује се квалитетна музичка публика.

МЕЛОДИКА

Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији. Певају се музички модели, песме са текстом, мелодије различитих жанрова, српске народне песме, као и песме различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности. Примери се обрађују по слуху, наравно, уз помоћ наставника, и инструменталну пратњу.

У припремном разреду ученици на задатим мотивима препознају смер кретања мелодије (навише-наниже), скокове или поступан покрет, динамичке контрасте (тихо-јак), темпо (брзо-споро), метричке разлике (дводелни и троделни метар).

Осим опажањем, ове елементе ученици савладавају и интонирањем развијајући при том и музичку меморију.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Музичким стваралаштвом, ученици се у припремној настави могу бавити мењањем мелодијских мотива, као и преобликовањем мелодије и ритма познатих песама као и креирањем бројалица на задати текст. Тиме се стварају нове, једноставне, јединствене креативне мелодијско ритмичке целине.

Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на ударалкама (Орфов инструментариј или ручно израђени инструменти).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност ученика, али и наставника.

Дидактичко-музичка игра

Музичке игре су идеално средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. Кроз игру се подстиче али и развија природна радозналост детета, развијају се способности запажања и изражавања-памћење, говор, мишљење. Ј. А. Коменску наглашава важност игре у предшколском одгоју те истиче да ће и школа деци бити привлачнија ако се буде учило кроз игру.

Развој савремених технологија

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике (коришћењем асоцијативних слика, квизова, видео клипова, укрштених речи,...).

РИТАМ

Ритам се развија кроз покрет и певање. На тај начин се подстиче активна настава која доприноси већој мотивацији и бољим резултатима.

Ученик изражава свој доживљај музике, прати покретом песме и композиције: плескањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,... те при том опажа и усваја елементе ритма.

МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ

Савладавањем основних музичких елемената писањем, цртањем и бојењем код ученика се подстиче развој музичке графомоторике (писање нота на линијама и у празнинама, писање виолинског и бас кључа,...)

МУЗИЧКИ БОНТОН

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и

извођењу музике. Ученике треба подстицати да пажљиво слушају и коментаришу извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понашају на концертима и јавним наступима.

Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У припремном разреду ученици се не оцењују, али је наставник у обавези да води педагошку документацију и запажања о ученицима.

Посебан изазов и уживање за ученике представља јавни наступ при чему се приказује пређени програм.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ИНСТРУМЕНАТА НА ОДСЕКУ ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ У ШЕСТОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ

(Виолина, виолончело, гитара, клавир, хармоника, флаута)

ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ: ВИОЛИНА, ВИОЛОНЧЕЛО

ВИОЛИНА

ПРВИ ЦИКЛУС

Назив предмета **ВИОЛИНА**

Циљ **Циљ** учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Први**

Годишњи фонд часова **70 часова**

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона;	ИЗВОЂЕЊЕ	Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке.

<ul style="list-style-type: none"> – правилно стоји и држи инструмент и гудало; – изводи пицicato и основне потезе гудалом; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у првој позицији на свим жицама; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинском кључу; – примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању; – користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<p>МУЗИКЕ</p>	<p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – квалитет звука на празним жицама; – држање и вођење гудала по једној жици; – прелазак са жице на жицу; – основне динамичке различитости по једној жици; – расподела гудала. <p><u>Основни потези:</u> деташе, легато, маркато (2 и 4 нота на једно гудало).</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> – поставка прве позиције; – разлика степена и полустепена; – прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); – поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. <p>Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвучи Дурске и молске скале са трозвуком у једној октави.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтаџиев: <i>Виолина I</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија I–II разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале</i>
---	---------------	--

		<i>виолинисте</i> – З. Мемедовић: <i>Учим да свирам виолину</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину, I свеска</i>
Обавезни минимум програма – три дурске, односно молске скале са трозвучима; – двадесет вежбица, етида; – десет малих комада песмица		
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри – Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); – Једна етида или комад – Један комад или први став кончертина		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета Циљ Разред Годишњи фонд часова	ВИОЛИНА Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања. Други 70 часова		
	ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
	По завршеној области ученик ће бити у стању да: - опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона; - правилно стоји и држи инструмент и гудало; - изводи пицикато и основне потезе гудалом; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у првој позицији на свим жицама; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: - квалитет звука на празним жицама; - држање и вођење гудала по једној жици; - прелазак са жице на жицу; - основне динамичке различитости по једној жици; - расподела гудала. Основни потези: деташе, легато, маркато (2 и 4 нота на једно гудало). Техника леве руке: - поставка прве позиције;

<ul style="list-style-type: none"> - примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинском кључу; - примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању; - користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<ul style="list-style-type: none"> - разлика степена и полустепена; - прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); - поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. <p>Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са трозвуком у једној октави.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (I свеска А) - К. Тахтаџиев: Виолина 1 - Фортунатов: Млади виолиниста (I свеска) - М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: Хрестоматија I-II разред - Б. Ферара: Школа за виолину - Ј. Јорданова: Буквар за мале виолинисте - З. Мемедовић: Учим да свирам виолину - Д. Марковић: Почетна школа за виолину, I свеска
<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - три дурске, односно молске скале са трозвучима; - двадесет вежбица, етида; - десет малих комада песмица <p>Јавни наступи</p> <ul style="list-style-type: none"> - обавезна два јавна наступа током школске године. <p>Програм смотри</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); - Једна етида или комад - Један комад или први став кончертина 		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛИНА
Циљ	Циљ наставе и учења Виолине је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - свесно меморише нотни текст; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; - прати интонацију и коригује се; - примењује ознаке темпа, карактера, динамике и агогике; - користи вибрато на дужим нотама; - изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; - самостално и свакодневно вежба; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака - уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - прати музичку фразу у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Музичка меморија - неговање и развијање.</p> <p>Самостално вежбање - планирање и процедуре.</p> <p>Држање инструмента и гудала (контрола)</p> <p>Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање и интонација.</p> <p>Усавршавање технике свирања на виолини.</p> <p>Темпо (ларго, виваће, сфорцандо, глисандо, ритенуто, аћелерандо...).</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вођење гудала на две жице истовремено, деташе; - увод у акорде наниже на три жице; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... <p>Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8 нота на једно гудало), стакато, маркато, мартеле, спикато.</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - коришћење бар две различите позиције без прелаза; - почетне вежбе вибрата; - хроматика; - природни флажолети;

		<ul style="list-style-type: none"> - једноставни двозвуци са коришћењем једног прста и празних жица; - једноставни акорди на три жице; <p>Музички бонтон.</p>
		<p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске и молске скале са трозвучима (дурски или молски квинтакорд и квартсектакорд) у једној позицији, кроз једну или две октаве.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) - Грегоријан: Скале - А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (I свеска Б) - К. Тахтациев: Виолина 2 - Фортунатов: Млади виолиниста (I свеска) - М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: - Хрестоматија II -III разред - Б. Ферара: Школа за виолину - Т. Балашова - М. Кесељман: Изабране етиде (I свеска) - Изабране етиде различитих аутора I-III разреда (издање Москва, „Музика”) - З. Багиров: Романса - Д. Кабалеvски: Кловнови - Варијације (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл) - А. Комаровски: Кончертино Ге-дур (I став) - О. Ридинг: Кончертина ха-мол, Ге-дур (I став) - П. Николић: Кончертино Гедур (I став)

Обавезни минимум програма

- четири скале кроз две октаве и разлагања;
- шест етида са различитом проблематиком;
- четири комада различитог карактера.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм

- Једна двооктавна дурска или молска скала са трозвучима (квинтакорд и кватсектакорд) са или без промене позиције;
- Једна етида
- Два комада различитог карактера; или варијације; или први став концерта (кончертина)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛИНА
Циљ	Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостално чита сложенији музички материјал; - брже меморише дужи нотни текст; - користи метроном приликом вежбања; - штимује се уз мању помоћ наставника; - примењује вибрато у свирању; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник-ученик, ученик- ученик). Развој извођачког апарата. Техника десне руке: - уједначеност звука кроз различите потезе; - свирање истовремено на две жице деташе и легато; - свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже). Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8, 9, 16 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато. Техника леве руке: - коришћење прве, друге треће и четврте позиције са прелазима; - вибрато; - хроматске скале у првој позицији; - разложене терце; - природни и вештачки флажолети; - једноставни двозвуци у првој позицији (сексте, терце, кварте);</p>

<p>- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;</p> <p>- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>		<p>- једноставни акорди на три и четири жице у првој позицији.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске и молске скале (4, 8, 16 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две октаве са прелазима;</p> <p>Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе и три легато) кроз две октаве са прелазима;</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>- Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска)</p> <p>- Скале по избору наставника</p> <p>- А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (II свеска)</p> <p>- К. Тахтациев: Виолина 3</p> <p>- Фортунатов: Млади виолиниста (II свеска)</p> <p>- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов:</p> <p>- Хрестоматија III-IV разред</p> <p>- Т. Балашова - М. Кесељман: Изабране етиде (II свеска)</p>
		<p>- Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“</p> <p>- Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота</p> <p>- Волфарт: 60 етида, оп. 45 Кајзер: 36 етида, оп. 20 (I свеска)</p> <p>- Е. Џенкинсон: Игра</p> <p>- А. Јаншинов: Преслица</p> <p>- Ђ. Б. Перголези: Арија</p> <p>- П. И. Чајковски: Стара песма</p> <p>- Бакланова: Сонатина Бедур</p> <p>- З. Фибих: Сонатина</p> <p>- А. Јаншинов: Кончертино оп. 35</p> <p>- Кихлер: Кончертино у стилу Вивалдија, Дедур (I или II и III став)</p> <p>- А. Вивалди: Концерт Ге-дур (I став)</p> <p>- Ф. Зајц: Концерт бр. 1, 2 (I став)</p>
<p>Обавезни минимум програма</p> <p>- четири скале кроз две октаве и разлагања;</p> <p>- осам етида са различитом проблематиком;</p> <p>- четири комада (или тема са варијацијама) различитог карактера.</p> <p>- први или други и трећи став концерта (или кончертина) један или два става сонате</p>		
<p>Јавни наступи</p> <p>- обавезна два јавна наступа током школске године.</p>		

Испитни програм
- Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима;
- Једна етида
- Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне
- Први или други и трећи став концерта (кончертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛИНА
Циљ	Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања
Разред	Пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
- самостално штимује свој инструмент;		Читање с листа.
- самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке;		Метричко и ритмичко свирање.
- контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се;		Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.
- истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;		Слушање, интонација и штимовање инструмента.
- користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела;		Музичка меморија - неговање и развијање.
- пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира);		Камерно музицирање (наставник-ученик, ученик-ученик).
- испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој извођачког апарата и музичке фантазије кроз рад над одговарајућом литературом и композицијама сложенијих техничких захтева.
		Музичка меморија - неговање и развијање.
		Музички бонтон.
		Техника десне руке:
		- владање комплетним звуком на инструменту;

<ul style="list-style-type: none"> - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - користи првих пет позиција; - користи хармонски слух; - влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; - свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<ul style="list-style-type: none"> - свирање двозвука са једноставним прелазима како деташе тако и легато, стакато..; - свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. <p>Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8,16,24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - коришћење првих пет позиција са прелазима; - вибрато; - хроматске скале на све четири жице кроз позиције; - разложене терце; - коришћење природних и вештачких флажолета; - једноставни двозвуци у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); - једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. <p>Скале и трозвуци: Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Компликованије вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред</p>
		<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) - Скале по избору наставника - А. С. Шаљман: Бићу виолиниста (II свеска) - К. Тахтациев: Виолина 4 - Фортунатов: Млади виолиниста (II свеска) - М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <p>Хрестоматија IV-V разред и V-VI разред</p> <ul style="list-style-type: none"> - Т. Балашова - М. Кесељман: Изабране

	<p>етиде (II свеска)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ - Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота - Волфарт: 60 етида, оп. 45 - Кајзер: 36 етида, оп. 20 (II свеска) - Мазас: Етиде оп. 36, I свеска - Донт: Етиде оп. 37 - избор - Н. Рубинштајн: Преслица - Ђ. Б. Перголези: Сицилијана - А. Вивалди: Концерт а-мол (I став) - А. Комаровски: Концерт бр. 2 - Ш. Берио: Концерт а-мол
--	--

Обавезни минимум програма

- две двооктавне дурске и молске скале са разлагањима са променом позиција
- осам етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера; или варијације;
- Први или други и трећи став концерта и један или два става сонате;

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм

1. Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима;
2. Једна етида
3. Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне
4. Први или други и трећи став концерта;

Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонто

Назив предмета	ВИОЛИНА
Циљ	Циљ учења предмета Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
- самостално штимује свој инструмент;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз

<ul style="list-style-type: none"> - самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - користи метроном приликом вежбања; - истражује начине добијања чистог тона; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - користи првих седам позиција; - користи хармонски слух; - влада двозвучном и акордском техником у програму; - свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; - самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>метроном.</p> <p>Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија - неговање и развијање.</p> <p>Камерно музицирање (наставник-ученик, ученик- ученик).</p> <p>Развој извођачког апарата</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - владање комплетним звуком на инструменту; - свирање разложених двозвука у скали, деташе и легато; - свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. <p>Потези:</p> <p>деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије, рикоше.</p> <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - коришћење првих седам позиција са прелазима; - различите врсте вибрата; - хроматске скале на све четири жице кроз позиције; - коришћење природних и вештачких флажолета; - лака пициката левом руком; - једноставни двозвуци разложено или спојено у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); - једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима;</p> <p>Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима;</p> <p>Сложеније вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред</p>
		ЛИТЕРАТУРА

		<ul style="list-style-type: none"> - Х. Шрадик: Школа виолинске технике (I свеска) - Скале по избору наставника - М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: - Фортунатов: Млади виолиниста (III свеска) - Хрестоматија IV-V разред и V-VI разред - Т. Балашова - М. Кесельман: Изабрane етиде (II свеска) - Изабрane етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика - Ј. Коњус: Мале етиде дуплих нота - Волфарт: 60 етида, оп. 45 Кајзер: 36 етида, оп. 20 (II свеска) - Мазас: Етиде оп. 36, I свеска - Донт: Етиде оп. 37 - избор - Р. Кројцер: почетне етиде - Ш. Данкл: Варијације - А. Вивалди: Концерт а-мол (II и III став) - Ј. Б. Аколај: Концерт а-мол - Ш. Берио: Балетске сцене - А. Комаровски: Концерт е-мол - Ј. С. Бах: Концерт а-мол - Г. Б. Виоти: Концерт оп. 23 - Д. Кабалевски: Омладински концерт
--	--	--

Обавезни минимум програма

- две трооктавне дурске или молске скале са разлагањима;
- шест етида различите проблематике;
- два комада различитог карактера; или варијације;
- Први или други и трећи став концерта и два или сви ставови сонате

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм/ Програм смотри

1. Једна скала кроз три октаве са разлагањима;
2. Две етиде са различитом проблематиком;
3. Један комад;
4. Први или други и трећи став концерта;

Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

ВИОЛОНЧЕЛО

азив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО	
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
	ИСХОДИ	
По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - опише својим речима карактеристике виолончела и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент и гудало; - изводи основне потезе и пицикато; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном ставу у првој и четвртој позицији; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе за промену позиције, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у бас кључу; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање... - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: - држање и вођење гудала; - расподела гудала; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... Основни потези: деташе и легато. Поставка леве руке. Техника леве руке: - уски став, прва и четврта позиција - широки став, прва позиција Скале и трозвучи: Це, Ге, Де и Еф-дур у једној октави. Це-дур кроз две октаве. Ге-дур кроз две октаве Вежбе за развој моторике прстију леве руке.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - М. Симић: Избор етида за I годину - И. Мардеровски: Први часови виолончела - Сато: Чело школа, I свеска - Ф. Антал: Прва свеска - Гардијан: Школа за виолончело, I свеска - Пејшик: Абецеда виолончела - Хрестоматија I-IV разреда

- испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		
Обавезни минимум програма - 5 етида различитог типа технике - 5 кратких комада - 2 лествице		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току школске године		
Програм смотре (на крају школске године) 1. Једна лествица 2. Једна етида 3. Један комад по слободном избору		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вођење гудала, свирање, музички бонтон.		

Назив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО	
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Други	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- правилно седи и држи инструмент и гудало; - изводи основне потезе и пицикато; - самостално поставља прсте леве руке на хватник у затвореном и отвореном ставу у првој и четвртој позицији; - изводи правилно техничке вежбе за промену позиције, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; - контролише квалитет тона у току свирања; - примени основне елементе нотне	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Начин добијања тона. Вежбе за прецизност и флексибилност леве и десне руке. Композиције различитог карактера. Техника десне руке: - држање и вођење гудала; - расподела гудала; - квалитет тона; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... - вођење гудала при промени позиције; Основни потези: деташе, легато и стакато Техника леве руке:

<p>писмености и основне ознаке за темпо, динамику, понављање...у свирању;</p> <ul style="list-style-type: none"> - течно чита нотни текст у бас кључу; - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<ul style="list-style-type: none"> - уски став, прва и четврта позиција; - широки став, прва и четврта позиција; - вежбе за прелаз из једне у другу позицију, са и без глисанда. <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвучи:</p> <p>Це, А, Ес, Бе, Ге, Де и Еф-дур кроз две октаве.</p> <p>Вежбе за развој моторике прстију леве руке.</p>
		<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - И. Мардеровски: Избор етида - Сато: Чело школа II свеска - Р. Мац: 25 етида - Ф. Антал: II свеска - Гардијан: II свеска - Хрестоматија - С. Ли: 40 лаких етида - А. Вивалди: Кончертино Це-дур - Бревал: Кончертино Де-дур - Волчков: Варијације - Сузуки: Чело школа бр.2
<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 лествице - 10 кратких етида са применом основних потеза и ритмичких фигура - 10 кратких песмица уз пратњу клавира 		
<p>Јавни наступи</p> <p>Обавезна су два јавна наступа у току школске године</p>		
<p>Програм смотре (на крају школске године)</p> <ul style="list-style-type: none"> - једна лествица са трозвуком - једна етида - две композиције по слободном избору 		
<p>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.</p>		

Назив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правилно седи и држи инструмент и гудало; - изводи основне потезе и ритмичке фигуре; - самостално поставља леву руку у II и III позицији; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; - прати интонацију и коригује се; - изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; - користи вибрато; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и течно чита нотни текст у бас кључу; - примени основне ознаке за темпо, динамику, понављање...; - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Контрола држања гудала. Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Музичка меморија - неговање и развијање. Техника десне руке: - расподела гудала; - брзина гудала; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; - основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам; - прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала; Техника леве руке: - II и III позиција - уски и широки став и увођење у полу позицију; - вибрато. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале, трозвуци и разложене терце. Вежбе за развој моторике прстију леве руке (Косман и Фејер) ЛИТЕРАТУРА Етиде - И. Мардеровски: избор етида - С. Ли: 40 лаких етида - Ф. Антал: Хрестоматија, III свеска</p>

<ul style="list-style-type: none"> - самостално и свакодневно вежба; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ф. Доцауер: 113 етида Кончертина и концерти: - А. Вивалди: Це-дур - Бревал: Це-дур, Де-дур Сонате: - Ромберг: е-мол, Еф-дур - Хук: Ге-дур Друга литаратура по избору наставника, а у складу са захтевима програма и могућностима ученика.
---	--

<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 лествице - 8 етида различитог карактера - 3 комада уз пратњу клавира - кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације
--

<p>Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године</p>
--

<p>Испитни програм Скала са трозвуком и потезима (најмање 3 потеза) Две етиде различитог карактера Комад са клавиром, I или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијација</p>
--

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, вибрато, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - следи правила у примени процедура у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - штимује се уз мању помоћ наставника; - повеже стечено знање из основа 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Штимовање. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу</p>

<p>музичке писмености са техничким процедурама на инструменту;</p> <ul style="list-style-type: none"> - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>литературу.</p> <p>Музичка меморија - врсте и развијање.</p> <p>Читање с листа.</p> <p>Заједничко свирање (наставник-ученик, ученик- ученик).</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Развој извођачког апарата</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - расподела гудала; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; - основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато и пунктирани ритам ,мартеле; - прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - полу позиција, II и III позиција - уски и широки став; - вибрато. <p>Скале и трозвуци</p> <p>Скале, трозвуци, потези, разложене терце, Косман трилер вежбе.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Етиде</p> <ul style="list-style-type: none"> - Симић: IV свеска - Ф. Антал: IV свеска - И. Мардеровски: Избор етида - Ф. Доцауер: 113 етида - Хрестоматија - С. Ли: Мелодијске етиде <p>Кончертина, концерти</p> <p>Бревал: Еф-дур или Ге-дур или А-дур;</p> <p>Бодио: Це-дур</p> <p>Сонате/варијације</p> <p>А. Вивалди: е-мол или а-мол;</p> <p>Јордан: Варијације а-мол</p>
--	--	---

<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - четири лествице; - осам етида различитог карактера; - три комада уз пратњу клавира; - кончертино/концерт или соната/сонатина или варијације
<p>Јавни наступи</p> <p>Обавезна су два јавна наступа у току године</p>
<p>Испитни програм</p> <p>1. Скала са трозвуком и потезима (до 5 потеза).</p>

2. Две етиде различитог карактера.
 3. Комад са клавиром, I или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате (изводи се напамет).

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - штимује се уз мању помоћ наставника; - повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Развој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.</p> <p>Метричко и ритмичко свирање.</p> <p>Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање, интонација и штимовање инструмента.</p> <p>Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија - неговање и развијање.</p> <p>Читање с листа.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције - свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални 		<p>Заједничко свирање (наставник - ученик, ученик - ученик).</p> <p>Музички бонтон</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - расподела гудала; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; - основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, портато ,мартеле и пунктирани ритам; - прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала.

<p>утицај;</p> <ul style="list-style-type: none"> - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - самостално вежба поштујући процедуру; - истражује начине добијања чистог тона уз помоћ наставника или самостално; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације. 	<p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - полу позиција, II и III позиција - уски и широки став и увођење у палац позицију; - вибрато. <p>Скале, трозвуци, техничке вежбе Скале, трозвуци, потези, разложене терце Косман трилер вежбе. Штаркер: Вежбе за леву руку. Шевчик: 40 варијација за десну руку. ЛИТЕРАТУРА Етиде: <ul style="list-style-type: none"> - Ф. Антал: IV свеска - И. Мардеровски: Избор етида - Ф. Доцауер: 113 етида - Мерк - Хрестоматија - С. Ли: Мелодијске етиде <p>Кончертина, концерти: <ul style="list-style-type: none"> - Бревал: Еф дур или А дур; Бодио: Це дур; - Зокарини: Де дур или А-дур; - А. Вивалди: а-мол. <p>Сонате: <ul style="list-style-type: none"> - А.Вивалди: е-мол или а-мол; Марчело: Еф-дур или - е- мол; - Ромберг: Бе-дур; - Јордан: Варијације а-мол. </p></p></p>
--	--

Обавезни минимум програма

- шест етида различитог карактера;
- два комада уз пратњу клавира;
- кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације.

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа у току године

Испитни програм

1. Скала - дурска или молска, трозвуци, потези;
2. Једна етида;
3. Комад уз пратњу клавира;
4. Два става барокне сонате или кончертино, концерт I или II и III став, или варијације или соната или сонатина. (изводи се напамет)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон.

Назив предмета	ВИОЛОНЧЕЛО
Циљ	Циљ учења предмета Виолончело је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - самостално се штимује; - повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - самостално свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>азвој извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева.</p> <p>Метричко и ритмичко свирање.</p> <p>Квалитет тона - уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима.</p> <p>Слушање, интонација и штимовање инструмента.</p> <p>Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу.</p> <p>Музичка меморија - неговање и развијање.</p> <p>Припрема за јавни наступ.</p> <p>Читање с листа и заједничко музицирање.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Техника десне руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - расподела гудала; - место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо..; - основни потези и ритмичке фигуре: деташе, легато, стакато, мартеле, портато, сотије и пунктирани ритам; - прелазак гудалом са жице на жицу у различитим тачкама гудала. <p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - палац позиција; - вибрато.

<p>захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - истражује начине добијања чистог тона;</p>		
<p>- самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>		<p>РСкале, трозвуци и техничке вежбе Скале, трозвуци, потези, разложене терце у обиму до три октаве. Косман: трилер вежбе, двогласи. Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26. Штаркер: Вежбе за леву руку. Шевчик: 40 варијација за десну руку. Р. Мац: Основи палчаника ЛИТЕРАТУРА Етиде: - Ф. Антал: VI свеска - И. Мардеровски: Избор етида - Ф. Доцауер: 113 етида - Ј. Мерк: Хрестоматија, етиде - С. Ли: Мелодијске етиде - Ф. Грицмахер: I свеска етида - А. Франком: 12 етида Кончертина, концерти: - Бревал: Де-дур или Ге-дур; Бодио: Це-дур; Зокарини: демол; - Вивалди: Де-дур; - Кленгел: Це-дур, Ге-дур или а- мол; - Штамиц: Це-дур; - Нелк: Де-дур, - Голтерман: Ге- дур. Сонате и свите: - Вивалди: Еф-дур или Де-дур; Марчело: Ге-дур; - Самартини: Ге-дур; - Дипор: Ге-дур; - Ванхал: Варијације Це-дур - Ј. С. Бах: Соло свита, бр. 1, Ге-дур</p>
<p>Обавезни минимум програма: - скала једна молска једна дурска са потезима и трозвучима; - до шест етида различитог карактера; - композиција уз пратњу клавира (кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације, комад).</p>		
<p>Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа у току године</p>		
<p>Испитни програм: - скала - дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези; - две етиде или једна етида и Бах један став свите;</p>		

- барокна соната, два става или кончertino или концерт - I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина. (изводи се напамет)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, вибрато, музичка фраза, музичка меморија, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ВИОЛИНА, ВИОЛА, ВИОЛОНЧЕЛО

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и

извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције.

С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

Припрема за час обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са ученичког репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе гудачких инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Када је реч о десној руци контрабаса треба обратити пажњу да без обзира на стил држања гудала, природно функционисање прстију, зглоба и шаке морају бити у природној равнотежи. Код свих гудачких инструмената честа је појава тзв. слабих прстију, лабавих зглобова и слично. У тој ситуацији потребно је радити вежбе за јачање слабе мускулатуре руку.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима.

У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учесће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ЖИЧАНИ ИНСТРУМЕНТИ

(гитара)

Назив предмета	ГИТАРА	
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Делови инструмента и начин добијања тона. Правилно седење и држање инструмента. Празне жице и тонови ми, си, сол, ре, ла, ми. Називи прстију десне руке. Основни елементи нотне писмености - трајање нота. Апојандо техника свирања десне руке - свирање са наслоном. Тирандо техника свирања десне руке - чупкање. Ознаке за прсторед десне руке. Ознаке за прсторед леве руке. Техника леве руке - прва позиција. Двоглас, истовремено коришћење палца и прста.
- именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; - демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; - наведе тонове празних жица на гитари и називе прстију десне руке; - изводи апојандо технику свирања десне руке; - самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; - изводи тирандо технику свирања десне руке; - користи истовремено прсте леве и десне руке; - разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; - пева мелодије које свира;		

<ul style="list-style-type: none"> - свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; - примењује елементе нотне писмености у свирању; - самостално свира кратке композиције напамет; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; 		<p>Извођење основне динамике (форте и пијано).</p> <p>Свирање у дуу... (наставник- ученик или два ученика).</p> <p>Музички бонтон.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Школа за гитару, I део - Ј. Јовичић: Почетница за гитару - М. Ђулијани: Техничке вежбе - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Едо Ђуга: избор композиција - Вера Огризовић: Збирка композиција <p>Мој први концерт</p> <p>Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом</p>

Обавезни минимум програма:

- четири лествице у првој позицији;
- четири етиде;
- три комада;

Јавни наступи - обавезна су два јавна наступа током школске године.

Програм смотре (на крају школске године)

1. Једна лествица;
2. Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева;
3. Две композиције по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: тон, техника, мелодија, музички бонтон

Назив предмета	ГИТАРА
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - правилно седи и држи гитару; - чита ноте на свим жицама, 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Примена нотне писмености на гитари.</p> <p>Технике свирања у десној руци - тирандо</p>

<p>закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставнока;</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; - користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; - чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; - обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; - примењује елементе нотне писмености у свирању; - демонстрира најједноставнију промену боје; - примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; - самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; - демонстрира правилан начин вежбања; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>и апојандо. Поставка малог баре хвата. Ознаке прсторед - читање и примена. Динамика (форте, фортисимо, пијано, пијанисимо). Боја тона (ординаре, тасто, понтичело). Свирање у дуу... (наставник - ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале. ЛИТЕРАТУРА - Ј. Јовичић: Школа за гитару, I и II део - Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт - В. Андре: Збирка композиција за класичну гитару - Х. Сагрерас: Лекције за гитару - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - М. Ђулијани: Техничке вежбе - Едо Ђуга: избор композиција Шира литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.</p>
---	--	--

Обавезни минимум програма:

- четири лествице у првој позицији;
- четири етиде;
- три комада.

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа током школске године.

Програм смотре

1. Једна лествица;
2. Једна етида;
3. Две композиције, по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон

Назив предмета	ГИТАРА	
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - правилно седи и држи гитару; - препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостално или уз помоћ наставника; - уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; - примењује задати прсторед; - примени основне смернице за правилно извођење вибрата; - изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; - уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; - самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; - примени знања о елементима музичке форме у интерпретацији композиције; - демонстрира правилан начин вежбања; - уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Вежбе за четврту, пету и седму позицију. Техника вибрата.</p> <p>Усавршавање технике десне руке, тирандо.</p> <p>Елементи музичке форме- двотакт, мотив. Динамика - форте, фортисимо, пијано, пијанисимо.</p> <p>Свирање у дуу... (наставник - ученик или два ученика)</p> <p>Музички бонтон</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Двооктавне скале - промена позиције и рада на ритмичким варијантама</p> <p>Лествични интервали</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део - Х. Сагрерас: Лекције за гитару - М. Ђулијани: Техничке вежбе - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Д. Богдановић: Шест дечјих комада - Едо Ђуга: избор композиција - Вера Огризовић: Свирајте Баха <p>Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.</p>

школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		
Обавезни минимум програма: - четири лествице - четири етиде; - три комада.		
Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада		
Кључни појмови садржаја: вибрато, музички израз, баре хват, музички бонтон		

Назив предмета	ГИТАРА
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; - чита са листа једноставне композиције; - примени легато у свирању; - изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; - примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; - свира техником арпеђа; - уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; - критички вреднује изведене	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Девета позиција. Упознавање са украсима. Вежбе за легато технику. Усавршавање арпеђа. Увођење у поставку великог баре хвата. Анализа композиције (назив и врста, облик, темпо, карактер). Музички израз. Ознаке: карактер, динамика, агогика. Увод у полифонију. Читање с листа. Свирање у дуу... (наставник- ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз две октаве

<p>композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај;</p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстрира правилан начин вежбања; - уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје; - примењује елементе полифоније у извођењу; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део - Х. Сагрерас: Лекције за гитару - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Д. Богдановић: Шест дечјих комада - Едо Ђуга: избор композиција - М. Ђулијани: 120 арпђа, оп. 1 - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - Вера Огризовић: Свирајте Баха - Ј. Дауленд: Лаки комади - Ј. А. Логи: Партита - Ф. Сор: Етиде, оп.31/I и II <p>Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.</p>
---	--	---

Обавезни минимум програма:

- четири лествице;
- четири етиде;
- три комада;

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста)
2. Једна етида;
3. Два комада - један полифони

Кључни појмови садржаја: легато, украси, агогика, полифонија.

Назив предмета	ГИТАРА
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања
Разред	пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техничке вежбе за усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата.

<ul style="list-style-type: none"> - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - чита са листа; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - самостално вежба поштујући процедуру; - примењује основне елементе полифоније у свирању; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Веза између анализе облика и интерпретације дела. Музичко фразирање. Свирање у дуу... (наставник - ученик или два ученика) Полифоне композиције - приступ и реализација. Читање с листа. Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз три октаве промена позиције, скокови за леву руку. ЛИТЕРАТУРА Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део - Х. Сагрерас: Лекције за гитару - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Герхард Швертбергер: Збирка композиција - Едо Ђуга: избор композиција - М. Ђулијани: 120 арпђа, оп. 1 - Хуберт Кепел: Техничке вежбе - Вера Огризовић: Свирајте Баха - Ј. Дауланд: Лаки комади - Ј. А. Логи: Партита - Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и II <p>Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.</p>
<p>Обавезни минимум програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - две лествице кроз три октаве; - четири етиде; - три комада. 		
<p>Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.</p>		
<p>Испитни програм</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада - један полифони <p>Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон</p>		

Назив предмета	ГИТАРА	
Циљ	Циљ учења предмета Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
Разред	шести	
Годишњи фонд часова	66 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - чита ноте до дванестог поља; - наштима гитару по слуху; - изводи природне флажолете, трилере, украсе; - изводи вештачке флажолете и пицикато; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - самостално вежба поштујући процедуру; - примењује основне елементе полифоније у свирању; - свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; - меморише дужи нотни текст; - чита са листа; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Тоновни до XII поља.</p> <p>Природни и вештачки флажолети, трилери, украси, пицикато.</p> <p>Техничке вежбе: усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата.</p> <p>Анализа облика и интерпретација дела - сонатни облик.</p> <p>Музичко фразирање.</p> <p>Полифоне композиције - приступ и реализација.</p> <p>Штимовање.</p> <p>Меморисање нотног текста.</p> <p>Полифона композиција</p> <p>Свирање у дуу... (наставник - ученик или два ученика)</p> <p>Читање са листа.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Скале кроз три октаве</p> <p>Промена позиције, скокови за леву руку.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. Јовичић: Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Ф. Карули: Сонате

		- М. Ђулијани: Сонатине - Ф. Сор и Сеговија: 20 етида - Вера Огризовић: Свирајте Баха - Едо Ђуга: избор композиција - Хуберт Кепел: техничке вежбе Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом
--	--	--

Обавезни минимум програма
 - две лествице кроз три октаве;
 - две етиде;
 - два комада;

Јавни наступи
 Обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм
 1. Једна трооктавна лествица
 2. Једна етида;
 3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације
 4. Један комад

Кључни појмови садржаја: фраза, полифонија, музички израз, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ГИТАРА

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање.

Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.

IV. ПРАЂЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати

ИНСТРУМЕНТИ СА ДИРКАМА

(клавир, хармоника)

Назив предмета	КЛАВИР	
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
- опише својим речима делове клавира и начин добијања тона на клавиру; - правилно седи за клавиром; - изражајно пева, а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром. Поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Неговање музичке меморије. Привикавање ученика на самоконтролу звука и схватање музичког облика. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Вежбе за гипкост зглоба (свирање интервала). Динамичке ознаке: пијано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: анданте, модерато,

<p>и опише их својим речима;</p> <ul style="list-style-type: none"> - опише својим речима појмове канон, имитација; - примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; - самостално свира кратке композиције напамет; - самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при извођењу музике; - користи уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука. 		<p>алегро. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остале ознаке на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола звука. Полифонија - канон, имитација. Скале и трозвуци Дурске скале по квинтном кругу (почевши од тона ЦЕ) до четири повисилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном смеру од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено - основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА - Једна од почетних школа за клавир - Томсон, Јела Кршић, Николајев - Бајер: Школа за клавир - од вежбе 85 и даље - Диверноа: Етиде оп. 76 - основне вежбе за клавир - Черни: Оп. 599, оп. 139, I свеска - Гњесина: Клавирска абецеда, избор - Лешхорн: Мелодичне етиде оп. 192, избор - М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво А и Ниво Б - М. Лили Петровић Увођење у музику и свирање на клавиру са професором - А. Артабаљевскаја Први сусрет са музиком - И друге композиције одговарајуће тежине</p>
--	--	---

Обавезни минимум програма

- лествице и трозвуци по програму
- тридесетпет композиција - вежбе, етиде и разни комади.

<p>Јавни наступи</p> <p>- обавезна два јавна наступа током школске године</p>
<p>Програм смотре на крају школске године:</p> <p>1. Једна лествица по избору;</p> <p>2. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева;</p> <p>3. Две композиције различитог карактера.</p> <p>Смотра на крају године не подлеже нумеричком начину оцењивања.</p>

Кључни појмови садржаја: клавир, тон, слушање, динамика, темпо

Назив предмета	КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања
Разред	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; - опише својим речима и одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; - препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; - користи педал у делима једноставније фактуре; - уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; - чује и примени више динамичких нивоа пианисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; - јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; - осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; - самостално и/или по потреби уз 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Технички и музички захтеви</p> <p>Повезивање прсторедних група навише и наниже (развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида).</p> <p>Вежбе за гипкост зглоба шаке кроз свирање интрвала.</p> <p>Вежбе за легато свирање.</p> <p>Увођење у основне елементе форме - мотив, реченица, облик песме, сонатина.</p> <p>Упознавање са законима метрике - разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти.</p> <p>Динамичко нијансирање лествица - пиано, пианисимо и мецопиано.</p> <p>Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији.</p> <p>Увођење у педализацију - вежбе.</p> <p>Свирање четвороручно.</p> <p>Скале и трозвучи</p>

<p>помоћ наставника контролише квалитет звука;</p> <ul style="list-style-type: none"> - повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; - развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; - свира са наставником или другим учеником дела за клавир четвороручно; - самостално, изражајно свира композиције напамет; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<p>Молске скале по квинтном кругу до четири повисилице (почевши од тона А) у осминама у размаку две октаве, паралелно.</p> <p>Трозвуци, разложено и истовремено, у размаку две октаве - завршетак секстакордом.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јела Кршић: Клавирска читанка за други разред - М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво Ц - М. Лили Петровић Канон за почетнике - Диверноа: Оп. 176 - Лемоан: Дечије етиде оп. 37 - Гњесина: Мале етиде, I део - Беренс: Оп. 70 - Черни: Оп. 139, 24 етиде - М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карашица - Лаковицкаја: Редакција зборника полифоних композиција (Хендл, Корели, Кригер и други) - Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших - Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић - Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине - Збирка „Наши композитори за младе пијанисте” - З. Христић: Тачкице - Р. Петровић: Игра, Украјинска игра - С. Хофман: Две басне - Б. Предић: Прича моје лутке - М. Тајчевић: За мале - В. Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за I и II разред - Избор лаких композиција (Просвета, Београд) - Шуман: Оп. 68 - Гречанинов: Оп. 99 - Гедике: Оп. 36 - Гурлит: Оп. 82
--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - Раули: Оп. 36 и 37 - Б. Барток: За децу - Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I, избор - Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 - Кабалевски: Оп. 30 - Скот: Кутија играчака - И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно <ul style="list-style-type: none"> - Избор из Почетне школе Јеле Кршић. - Избор из школа Николајева и Соколова. - Дијабели: Мелодијске вежбе оп. 149 - Дијабели: Сонатине оп. 24 - Дијабели: Оп. 163 - И друге композиције одговарајуће тежине
--	--	---

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева);
- две полифоне композиције;
- Два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред

Програм смотре на крају школске године:

1. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева;

2. Две композиције по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: слушање, динамика, карактер, педал

Назив предмета	КЛАВИР	
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ		
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

<ul style="list-style-type: none"> - свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; - јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; - транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; - примени више динамичких нијанси у свирању; - негује културу тона; - објасни својим речима значења термина музичке форме и конструкције дела; - свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; - свесно користи директан и синкопирани педал; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; - препознаје музичке елементе у свирању других клавириста; - свира у дуу са наставником или са другим учеником. 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Читање с листа.</p> <p>Унапређивање основних врста удара - легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Даљи рад на техници зглоба кроз свирање интервала до квинте.</p> <p>Техничке вежбе са ритмичким варијантама и хроматским транспозицијама.</p> <p>Шире нијансирање у динамици, истицање мелодије и диференцирање десне и леве руке.</p> <p>Детаљнија анализа облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују - сонатина, менует, гавота, марш ...</p> <p>Шире упознавање са елементима полифоније - држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница.</p> <p>Употреба истовременог и синкопираног педала.</p> <p>Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер.</p> <p>Свирање у дуу.</p> <p>Техничке вежбе</p> <p>Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске скале по квартном кругу до четири предзнака (почевши од тона ЕФ) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно.</p> <p>Хроматске скале у распону две октаве, паралелно.</p> <p>Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено.</p> <p>Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јела Кршић: Клавирска вежбанка за трећи разред - Лемоан: Дечје етиде оп. 37 - Черни: Оп. 849, избор - Бертини: 25 етида оп. 100, избор
---	-----------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Диверноа оп. 176 - Гедике: Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8 - Лак: Оп. 172 <p>Друге етиде одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. С. Бах: Мале композиције - Ј. С. Бах: Мали прелудијуми - Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор - Иванов - Радкевич: Осам полифоних двогласних комада, избор - Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић - Педагошки репертоар за децу - Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине. - Гњесина: Тема и шест малих варијација - Кабалевски оп. 51: Варијације Ефдур - Сорокин: Тама са варијацијама амол - Кулау: Варијације Гедур - Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте - Логар, Рајичић и Илић: За мале клавиристе - Рајичић: Дечја збирка, избор
	<ul style="list-style-type: none"> - Тајчевић: Дјец и I мала свита - Душан Радић: Рондино - ЛоткаКалински: Међумурје мало - Шкерјанц: 24 прелудијума, избор лакших - Р. Мац: Стара ура игра полку - Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор - Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор - Б. Барток: Деци, Микрокосос II - Гречанинов: Дечја књига оп. 98 - О. Шин: Од јутра до сумрака - Шите: Из веселог дечјег доба, избор - Хајдн: Мале игре, избор - Моцарт: 14 дечјих композиција - Скот: Животиње, избор - Сарауер: Сlike из дечјег доба - Хачатуријан: Андантино - Лутославски: 12 малих комада - Мајкапар оп. 33: Минијатуре - Вилалобос: Изабрани лаки комади

		<ul style="list-style-type: none"> - Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор - Раули: 19 малих комада, избор - Поцоли: Мали комади - И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно <ul style="list-style-type: none"> - Дијабели: Две сонатине. - Стравински: Пет малих комада. - Беренс: Мелодијске вежбе. - Ржиковски: Од ступња ступњу, Сонатина, оп. 79. - Бинг: Из дечјег света. - И друге композиције одговарајуће тежине
--	--	---

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева);
- две полифоне композиције;
- Два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација;
- једна композиција за четвороручно свирање.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред.

Испитни програм:

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине или варијације;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: трилер, двоглас, синкопирани педал, клавирски дуо, полифонија

Назив предмета	КЛАВИР		
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	70 часова		
ИСХОДИ		ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик			

<p>ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); - подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; - повећање распона шаке. <p>Припремне вежбе за веће интервале. Изграђивање технике двогласа у полифоним композицијама. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика - дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Украси - двоструки предудар, групето, трилер. Читање с листа лакших композиција. Свирање у клавирском дуу. Скале и трозвучи Молске скале по квартном кругу (почевши од тона ДЕ) до пет предзнака кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвуча (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - критички прати сопствени развој; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за IV разред - Беренс: Оп. 61, I и II свеска, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13,15, 16, 19 и 21 - Черни: Оп. 849, избор од бројева 13, 15, 25 и 26 - Черни: Оп. 299, I и II свеска, избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8,11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20

- Хелер: Етиде I и II свеска, оп. 47, сизбор
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- J. C. Бах: Мали прелудијуми (6 и 12), избор
- Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић
- Глинка: Четири двогласне фуге
- Мјасковски оп. 78: Двогласне фуге демол и гемол
- Друге полифоне композиције.
- Хајдн: Сонатине и сонате
- Моцарт: Бечке сонатине
- Кулау: Сонатине - теже
- Клементи: Сонатине
- Бетовен: Сонатина оп. 49, Гедур
- Кабалевски: Варијације демол на словачку тему
- Николајев: Мале варијације у класичном стилу
- Мајкапар: Варијације на руску тему оп. 8
- Бетовен: Варијације Ефдур на швајцарску тему
- Друге варијације по избору.
- Рајичић: Свита демол, Мала клавирска свита
- J. Бандур: Успаванка
- М. Тајчевић: Дјеци, II мала свита
- Наши композитори за младе пијанисте.
- ЛоткаКалински: Стари далматински плесови
- Козина: Дивертимента
- Готовац: Минијатуре
- Григ: Лирски комади, избор
- Кабалевски: Дечје композиције, избор
- Черепњин: Десет веселих комада, избор
- Гречанинов: Оп. 99-119, 123, 127, избор
- Шуман: Албум за младе, избор, Сонатина Гедур
- Прокофјев: Музика за децу
- Дворжак: Два бисера
- Мусоргски: Суза
- Кулак: Дечји живот
- Шостакович: Игра лутака, избор
- Карганов: Албум за младе, оп. 21, избор
- Пахуљски: Прелудијум цемол

	<ul style="list-style-type: none"> - Глијер оп. 31: Дванаест лаких комада - Скарлати: Пет лаких комада - Драгои: Минијатуре - Кодаљ: Дечје игре - Бетовен: За Елизу - И друге композиције одговарајуће тежине <p>Композиције за свирање четвороручно</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вебер: Тема с варијацијама Гедур оп. 10, Шест лаких комада - Ј. К. Бах: Рондо Ефдур - Шуман: Оригинални четвороручни комади оп. 85 - Шуберт: Варијације е мол оп. 10 - Шите: Шпанске ноћи оп. 144 - Бертини: 25 етида оп. 97 - Дијабели: Соната оп. 73 - Ржиковски: Албум за младе оп. 22 - И друге композиције одговарајуће тежине.
--	---

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација;
- једна композиција домаћег аутора.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред
2. једна виртуозна етида

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине (сонате) или варијације;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: диференцијација, динамичка лествица, арпеђо, транспонованье

Назив предмета	КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Пети

Годишњи фонд часова	70 часова	
<p align="center">ИСХОДИ</p> По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	<p align="center">ОБЛАСТ/ТЕМА</p>	<p align="center">САДРЖАЈИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; - самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; - коригује лоше извођење у току свирања; - у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; - негује културу тона; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; - критички прати сопствени развој; - свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; - користи носиоце звука за слушање музике; - препознаје музичке елементе у свирању других; 	<p align="center">ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Решавање и усавршавање сложених техничких захтева (техника скокова), припрема за свирање октава, тремола...</p> <p>Ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину.</p> <p>Полиритмија - решавање основних проблема.</p> <p>Детаљнији рад на елементима полифоније - глас, тема, имитација, одговор, инверзија, инвенција ...</p> <p>Увођење ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сагледа тешкоће и сам нађе средства и начин да их реши.</p> <p>Свирање у клавирском дуу.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Шест дурских и шест молских скала у размаку октаве по избору, у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве.</p> <p>Хроматске скале у паралелном кретању кроз четири октаве, у шеснаестинама.</p> <p>Велико разлагање трозвука (арпеђо) кроз четири октаве, у осминама, паралелно.</p> <p>- Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда (арпеђо), кроз четири октаве у осминама.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>- Черни: Оп. 299, III и IV свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40</p> <p>- Крамер и Билор: Етиде I свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11</p> <p>- Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема I и II</p>

<p>- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>	<p>свеска</p> <ul style="list-style-type: none"> - Беренс: Оп. 61, III и IV свеска, избор - Лешхорн: Оп. 38I и II свеска, избор - J. C. Бах: Мали прелудијуми - J. C. Бах: Двогласне инвенције - Хендл: Избор композиција - Јасковки: У старом стилу, оп. 43 - Хајдн: Дедур, Бедур и Адур - Хајдн: Прва свеска Адур бр. 5, Едур бр. 4 . Цедур бр. 2, Гедур бр. 1, Гедур бр. 8. (редакција Раух) - Моцарт: Цедур KV 545, Ефдур без ознаке, Дедур KV 283, Есдур KV 282 - Бетовен: Соната гемол оп. 49 и друге сонате - Бетовен: Шест варијација Гедур „Нел кор пју нон ми сенто” - Хајдн: Избор оригиналних композиција - Вебер: Анданте с варијацијама оп. 3 - Кабалевски: Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51 - Лукомски: Варијације ефмол - Сорокин: Песма са варијацијама - Беркович: Варијације <p>Друге варијације одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - С. Рајичић: Мала свита - Славенски: Игре и песме са Балкана I и II свеска, избор лакших - В. Мокрањац: Мала свита - Кромбхолц: Дан емпромпти - Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте - Логар: Два менуета <p>Друга дела одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Менделсон: Песме без речи, избор - Григ: Лирски комади, избор - Шуберт: Два скерца - Прокофјев: Музика за децу - Дебиси: Мали црнац - Дусик: Матине - Мартину: Лутке, избор лакших - Душкин: Краљ вилењака, Вашар - Грациоли: Соната Гедур - Чимароза: Сонате, избор - Кабалевски: Оп. 27 - Лутославски: Народне мелодије - Б. Барток: За децу, Микрокосмос III и
---	--

		<p>IV свеска</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пинтарић и Станковић: Композиције за клавир, избор - ЛоткаКалински: Мала балканска свита, Сонатина in F - И друге композиције одговарајуће тежине
		<p>Композиције за свирање четвороручно</p> <ul style="list-style-type: none"> - Рајнеке: Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду - Моцарт: Оригиналне четвороручне композиције - сонате Дедур, Бедур, Ефдур, Цедур - Фантазија ефмол - Шуберт: Оригиналне четвороручне композиције - соната цемол - Мушковски: Оп. 23 - Јенсен: Оп. 45 - Дворжак: Багателе оп. 47 - Ферстер: Виола адората, Роса мистика - Ј. К. Бах: Соната Ефдур
		<ul style="list-style-type: none"> - Ј. К. Бах: Мали комади - Шуман: 12 комада за клавир оп. 85 - И друге композиције одговарајуће тежине

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација;
- једна композиција за четвороручно свирање.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред
2. једна виртуозна етида

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине (сонате) или варијације;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: динамичко нијансирање, изражајност, скокови, тремоло

Назив предмета	КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према

	инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Шести	
Годишњи фонд часова	66 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - чита и свира течно с листа са обе руке; - повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; - препозна период настанка одређене композиције; - спретно изведе технички захтевније композиције; - самостално хармонизује једноставни тематски материјал; - појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; - својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; - негује културу тона; - критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; - самостално вежба по плану који је утврдио - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи носиоце звука за слушање музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Читање с листа.</p> <p>Унапређивање технике у смислу хитрине прстију и издржљивост, ритмичке стабилности, кантилене, јасне хармонизације. Течно извођење технички сложенијих композиција са поштовањем свих задатих параметара.</p> <p>Вођење техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине.</p> <p>Технике свирања удвојених интервала: терце, октаве.</p> <p>Врсте меморије - фотографска, аудитивна, меморија прстију, ради сигурнијег учења напамет.</p> <p>Основни појмови и стилови у вези с композицијама које се изводе - динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације као одлике стилских периода: барок, класицизам, XX век.</p> <p>Једноставније импровизације пратње, свирање каденци.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Шест дурских и шест молских лествица које нису рађене у петом разреду у размаку октаве у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве.</p> <p>Хроматске лествице у размаку октаве паралелно, у шеснаестинама кроз четири октаве.</p> <p>Велико разлагање трозвука (арпеђо) у паралелном кретању кроз четири октаве у шеснаестинама.</p> <p>Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз четири октаве</p>

	<p>паралелно у шеснаестинама.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Черни: Оп. 299, III и IV свеска, теже - Черни: Оп. 740, I и II свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 21 и 23 - Крамер и Билон: Етиде I и II свеска, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30 - Бил: Октавне етиде - лакше - Лешхорн: Етиде оп. 66, бр. 11, 15, 17, 24 и 28 - Мошковски: Етиде оп. 18, бр. 3, 8, 10 и 11 - Рутхард: Етиде за трилер оп. 40
	<p>Друге етиде одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. С. Бах: Двогласне инвенције, Трогласне инвенције, избор - Ј. С. Бах: Француске свите - лакше, поједини ставови - Хендл: Избор композиција за клавир - Хајдн: Ефдур бр. 10, Дедур бр. 17, е мол бр. 14, Дедур бр. 16, Дедур бр. 3, Цисмол (редакција Раух) - Моцарт: Ефдур KV 280, Цедур KV 330, Цедур KV 309, Ефдур KV 332, Бедур KV 333, Дедур KV 311, Бедур KV 570, Адур KV 331, Есдур KV 282, Гедур KV 283. - Бетовен: Варијације Гедур на оригиналну тему - Беркович: Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему - Кабалевски: Лаке варијације Бедур оп. 40 - Бетовен: Рондо Цедур, Багателе оп. 33, Екосезе - Моцарт: Рондо Дедур, Фантазија демол - Хендл: Концерт Ефдур, I став - Ј. Кр. Бах: Концер Дедур, Бедур I став <p>Друге варијације одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тајчевић: Српске игре - М. Логар: Композиције за клавир II и III свеска - Д. Деспић: Сонатина in F - Наши композитори за младе пијанисте, избор. - Ј. Славенски: Игре и песме са Балкана - З. Јовановић: Минијатуре за клавир I и

	<p>II свеска, Бела сонатина, Црна сонатина, Мини кончертино, Дечји кончертино</p> <ul style="list-style-type: none"> - Шулек: Музика за малишане - Кунц: Младо лишће, избор - Шкерјанц: 12 варијација без теме - Дакен: Кукавица, Ласта - Рамо: Тамбурен, Два ригодона - Менделсон: Песме без речи - Шуман: Албум за младе, избор, - Григ: Лирски комади III и IV свеска, избор - Шуберт: Два скерца, Музички тренуци ефмол и цисмол - Турина: Минијатуре - Северак: На одмору - Черепњин: Багателе - Гречанинов: Пастели оп. 31 свеска - Глинка: Тарантела - Ибер: Истуар, избор - Казела: 11 дечјих комада, избор - Галупи: Сонате, избор - Чимароза: Сонате, избор - J. K. Бах: Сонате - Регер: 10 малих комада оп. 44 - Хачатуријан: Дечји албум, избор - Чајковски: Годишња доба, избор лакших - Бородин: Мала свита - Дворжак: Силуете оп. 8
	<ul style="list-style-type: none"> - Дворжак: Валцери оп. 54, избор - Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић), избор - Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор - 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић), избор - Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор - И друге композиције одговарајуће тежине Композиције за свирање четвороручно - Шуберт: Оригиналне четвороручне композиције

	<ul style="list-style-type: none"> - Шуман: Оп. 66 - Стравински: Три лака комада - Моцарт: Оригиналне четвороручне композиције - Бетовен: Пет лакних комада за четири руке - Равел: Моја мајка гуска - Респиги: Шест малих комада - Казела: Пупацетио - Сметана: Рондо за два клавира - осморучно (избор) <p>И друге композиције одговарајуће тежине</p>
--	--

Обавезни минимум програма:

- шест дурских и шест молских лествица и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде и композиције виртуозних захтева);
- две полифоне композиције;
- два прва става из различитих соната
- једна композиција домаћег аутора.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по слободном избору из програма предвиђеног за овај разред
2. једна виртуозна етида

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Први став сонате;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: хармонизација, импровизација, каденца.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА КЛАВИР

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања. Потребно је водити рачуна о економичности покрета приликом свирања како би се спречиле било какве физичке повреде изазване свирањем и радити на флексибилности извођачког апарата.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример, композицију.

Припрема за час је специфична јер како је настава клавира индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе клавира као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре.

Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми који могу проузроковати и физичке повреде.

Већ у другом циклусу, у складу са способностима ученика и стеченим музичким и техничким вештинама корисно је наставу обогатити камерном музиком. Свирањем у ансамблу они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничке музичке идеје и прилагођавање свог извођачког хабитуса. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у којем ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању.

Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању и схвата музичку колегијалност без обзира на звање (ученик, професор). Наставник и родитељи морају бити главна карика у развоју личности ученика.

Наставник ће обазривим, интроспективноаналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција или амбиција родитеља. Такмичења могу бити један од показатеља достигнућа ученика, али треба бити обазрив у избору такмичења и односу очекивања и реалног стања ученика.

Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посећивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању.

Ученицима треба помоћи у стварању радних навика и развијати им свест о неопходности свакодневног вежбања. Значајно је, такође подстицати их за самостално музичко изражавање и пратити развој њиховог музичког укуса, вешто утицати на њега и развијати критички однос пун поштовања према различитостима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али му и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Хармоника

Назив предмета	ХАРМОНИКА
Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да: - опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; - правилно седи и држи инструмент; - правилно поставља руке на обе клавијатуре; - правилно води и мења мех; - примени основне елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; - примени означену артикулацију и обликује фразу;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Седење и држање инструмента. Поставка леве и десне руке. Мех. Виолински и бас кључ. Основне ознаке. Артикулација. Регистри. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Ф-дур (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и

<ul style="list-style-type: none"> - употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; - самостално свира соло кратке композиције напамет; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>симултано)</p> <p>ЛИТЕРАТУРА:</p> <ul style="list-style-type: none"> - З. Ракић: Хармоника за 1.разред основне музичке школе(учбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Школа за хармонику , 1. свеска; - А. Факин: Школа за хармонику, 1. свеска; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 1.свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 1. свеска;
--	--	--

Обавезни минимум програма:

- Це-дур, Ге-дур, лествице (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано);
- тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима);
- осам комада, песмица;

Јавни наступи:

-обавезна два јавна наступа током школске године.

Смотра:

1. Једна лествица;
2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);
3. Две композиције, по слободном избору;

Кључни појмови садржаја: хармоника, тон, музичка фраза, нотне вредности, јавни наступи.

Назив предмета	ХАРМОНИКА
Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; - свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; - примени основне елементе 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Мотив и реченица.</p> <p>Шеснаестина, пунктирана осмина и триоле.</p> <p>Динамичко нијансирање - пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо</p>

<p>динамичког нијансирања;</p> <ul style="list-style-type: none"> - свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; - уједначи технику леве и десне руке; - свира у тактовима 4/8,2/2,3/2,4/2; - примени ознаке за темпо: алетро, андантино, адађо, ленто; - изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; - примени акцентирање тона мехом; - користи све регистре који су на располагању; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>и декрешендо. Легато и интервали. Техника леве и десне руке. Врсте такта: 4/8,2/2,3/2,4/2. Нове ознаке за темпо. Мелодијска кретања. Акцентирање мехом. Регистри. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом (дурске паралелно у четвртинама и осминама; Трозвук, мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано) ЛИТЕРАТУРА - З. Ракић: Хармоника за 2.разред основне музичке школе(уџбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Школа за хармонику, 2.свеска; - А.Факин: Школа за хармонику, 2.свеска; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 1.свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 1.свеска;</p>
--	--	--

<p>Обавезни минимум програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лествице и трозвуци по програму; - петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); - шест композиција различитих епоха и садржаја;
<p>Јавни наступи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обавезна два јавна наступа током школске године;
<p>Смотра:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 .Једна лествица; 2. Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3. Једна полифона композиција; 4. Једна композиција, по слободном избору;
<p>Кључни појмови садржаја: тон, нотне вредности, такт, техника, регистри, јавни наступи.</p>

Назив предмета	ХАРМОНИКА
----------------	------------------

Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - испољи техничку спретност леве и десне руке; - свира хармонске интервале са подметањем и пребацивањем прстијудесне руке; - примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прсторедом; - примени украсе; - примени динамичко нијансирање; - примени регистре у односу на стил и карактер композиције; - примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста; - меморише музички текст; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Техника леве и десне руке. Свирање подметањем и пребацивањем прстију. Репетиција тона. Украси: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер. Динамичко нијансирање. Регистри. Музички облици. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвици Дурске и молске скале до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснестинама, трозвук-мало разлагање и симултано</p>
		<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - З. Ракић: Хармоника за 3. разред основне музичке школе (учбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Школа за хармонику, 3. свеска; - З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска; - А.Факин: Школа за хармонику, 2. свеска; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 2. свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;

Обавезни минимум програма: - лествице по програму; - десет техничких вежби - етида; - пет композиција различитих епоха и садржаја;
Јавни наступи: - обавезна два јавна наступа током школске године.
Смотра (на крају првог полугодишта): - две композиције по слободном избору;
Испит: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна композиција по слободном избору;
Кључни појмови садржаја: музички облици, меморија, техника, артикулација, динамика, јавни наступи

Назив предмета	ХАРМОНИКА
Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да: - испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; - примени различите прстореде при свирању интервала и акорада; - користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; - свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите; - примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника десне и леве руке. Прстореди. Регистри. Украсти. Скокови на обе клавијатуре. Музички облици. Јавни наступи. Скале и трозвице Дурске и молске скале до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске скале кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама

<p>понашања при слушању и извођењу музике.</p>		<p>Дурски и молски трозвуци четворогласно у малом разлагању и симултано Свирање октава симултано и разложено ЛИТЕРАТУРА - З. Ракић: Хармоника за 4. разред основне музичке школе (уџбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В. Терзић: Избор етида и композиција, 1. свеска; - З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 3. и 4. разред - 1. и 2. свеска; - А. Факин: Школа за хармонику, 3. свеска; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 2. свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 2. свеска;</p>
--	--	--

Обавезни минимум програма;
- лествице по програму;
- осам техничких вежби-етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција;

Јавни наступи:
-обавезна два јавна наступа током школске године;

Смотра (на крају првог полугодишта): две композиције по слободном избору;

Испит:

1. Једна лествица;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера;

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, регистри, јавни наступи

Назив предмета	ХАРМОНИКА		
Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.		
Разред	Пети		
Годишњи фонд часова	70 часова		
По завршеној области ученик ће бити	ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ

<p>у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; - свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; - примени ознаке за динамику и темпо; - испољи техничку спретност десне и леве руке; - користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; - самостално решава лакше проблеме у примени прсторед;а; - самостално решава извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Музички облици. Цикличне композиције. Ознаке и за динамику и темпо. Техника десне и леве руке. Регистри. Прстореди. Артикулација и мех. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвуци у великом разлагању и симултано. Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено. ЛИТЕРАТУРА - З. Ракић: Хармоника за 5. разред основне музичке школе(уџбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Избор етида и композиција, 1.и 2. свеска; - З. Вукосављевић: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска; - З. Ракић: Хармоника-албум за младе; - А.Факин: Марљиви хармоникаш; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 3. свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 3. свеска;</p>
<p>Обавезни минимум програма</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - лествице по програму - осам етида - четири композиције различитих епоха и садржаја - једна циклична композиција 		
<p>Јавни наступи -обавезна два јавна наступа током школске године.</p>		
<p>Смотра (на крају првог полугодишта) етида и композиција по слободном избору Испит 1. Једна лествица 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција;</p>		

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, прстореди, јавни наступи

Назив предмета	ХАРМОНИКА	
Циљ	Циљ учења предмета Хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Разред	Шести	
Годишњи фонд часова	66 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу литературу; - повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; - користи регистре без предходне припреме и усаврши транспоновање регистрима; - примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; - чита са листа лакше комаде и етиде; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Музички стилови - основне карактеристике.</p> <p>Технички и музички елементи Регистри.</p> <p>Артикулација и динамика.</p> <p>Читање са листа.</p> <p>Јавни наступи.</p> <p>Понашање на јавном наступу.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске и молске скале до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању.</p> <p>Дурски и молски трозвуци у малом, великом разлагању и симултано.</p> <p>Доминантни и умањени септакорди у малом, великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању.</p> <p>Октаве симултано и разложено</p> <p>Хроматска скала у паралелном кретању.</p>

	<p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - З. Ракић: Хармоника за 6.разред основне музичке школе(учбеник); - З. Ракић: Хрестоматија за хармонику; - З. Ракић: Композиције за хармонику; - В. В.Терзић: Избор етида и композиција, 2. и 3. свеска; - З. Вукосављев: Избор композиција за хармонику за 5. и 6. разред - 1. и 2. свеска; - З. Ракић: Хармоника - албум за младе; - А. Факин: Марљиви хармоникаш; - Л. Међери: Избор композиција за хармонику, 3.свеска; - М. Барачков: Избор композиција за хармонику, 3. свеска;
<p>Обавезни минимум програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лествице по програму; - шест етида; - четири композиције различитих епоха и садржаја; - једна циклична композиција; 	
<p>Јавни наступи:</p> <ul style="list-style-type: none"> -обавезна два јавна наступа током школске године; 	
<p>Смотра (на крају првог полугодишта): етида и композиција по слободном избору:</p> <p>Испит</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Једна полифона композиција; 4. Једна циклична композиција; 5. Једна композиција виртуозног карактера; 	

Кључни појмови садржаја: стилови, техника, артикулација, динамика, јавни наступи

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ХАРМОНИКА

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем на инструменту активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени Музички садржаји остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно свирање. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу

преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и правилно користе извођачки апарат. Неопходност неговања и одржавања коштано-мишићног и слушног апарата треба да буде стандард.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика.

Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика.

Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогици.

Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ДУВАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

(флаута, кларинет)

ФЛАУТА

Назив предмета:	ФЛАУТА	
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред:	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; - дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; - контролише положај тела при свирању; - правилно поставља и држи инструмент; - производи самостално тон; - самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; - правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - покаже позитиван однос према заједничком свирању; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Упознавање са флаутом, њеним карактеристикама и начином одржавања. Основно нотно описмењавање - упознавање са нотним вредностима и паузама.</p> <p>Основе технике дисања: удисај и издисај уз подршку трбушних мишића (дијафрагме), без инструмента и са њим.</p> <p>Поставка усана (амбажура) на глави флауте.</p> <p>Емитовање (добијање) тона у првој октави (количина, брзина и правац ваздуха).</p> <p>Улога језика - атак.</p> <p>Правилно држање инструмента:</p> <ul style="list-style-type: none"> - држање тела; - поставка леве руке - стабилан ослонац на кажипрст; - поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. <p>Овладавање грифовима прве октаве.</p> <p>Основне артикулације: портато и легато.</p> <p>Музичка меморија - неговање и</p>

музике.		<p>развијање. Издржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Камерно музицирање са наставником (дуо).</p>
		<p>Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике. Увођење у начине самосталног рада код куће. Музички бонтон. Скале и трозвуци Упознавање са тоналитетима и њиховим трозвучима у оквиру савладаног тонског опсега у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама (Ге и Еф- дур) ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту - М. Рикије: Мени не мањка даха - Т. Ваи: Почетна књига за флауту - Бантаи - Шипош: АБЦ - А. Кавчић Пуцихар: Свирамо флауту - М.Мојс: Флаутиста почетник - 1-3 - Љ. Димитријевић: Школа за флауту за први разред - избор - Тафанел - Гобер: Комплетна метода за флауту - избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу Избор комада из збирке Хрестоматија 1: - Руска народна песма: Топ-Топ, Кабалевски: Мала полка, Руска народна песма: Препелица..) - Ј. Хајдн: Ариета - Х. Персл: Ригодон - Чешка народна песма: Анушка - Пуцихар: Лунина песма - Е. Босвел: Мало магаре - Л. В. Бетовен: Шкотска игра - А. Гедике: Игра и друге композиције сличног садржаја и тежине</p>
<p>Обавезни минимум програма:</p>		
<p>- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника</p>		
<p>- избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу</p>		
<p>Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године</p>		

Програм смотре:
 1. једна лествица напамет;
 2. једна етида;
 3. једна композиција по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета	ФЛАУТА
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред:	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да: - опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; - дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; - правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; - производи самостално тон; - самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; - примењује основне елементе музичке писмености приликом свирања и читања нотног текста у виолинском кључу; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољава самопоуздање током јавног наступа; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - испољи позитиван однос према заједничком музицирању; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Правилно држање инструмента: - држање тела; - поставка леве руке - стабилан ослонац на кажипрст; - поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. Правилно дисање - контрола. Амбажура и њена контрола. Улога језика - атак. Овладавање грифовима прве и друге октаве. Основне артикулације: стакато и легато. Основни елементи музичке писмености. Основне ознаке темпа. Музичка меморија - неговање и развијање. Тонски опсег: d1 - d3. Издржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Технике вежбе за развој покретљивости прстију. Самостално вежбање - начини и процедуре. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске лествице до два предзнака, са

музике.		тоничним квинтакордима, кроз две октаве. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега.
		ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту - М. Мојс: Флаутиста почетник - 3-7 вежбе - Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор - Тафанел - Гобер: Комплетна метода за флауту- избор - Г. Гариболди: Етиде - избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу - Композиције из збирке Хрестоматија 1: - В. А. Моцарт: Мајска песма, Песма пастира - Н. Бакланова: Хоровод - Е.Перишон : Рано јутро - Хамилтон: Песма дуги - Ј. Брамс: Успаванка - К. В. Глук: Плес духова - В. А. Моцарт: Арија Папагена - Е. Кронке: Моменто ђокозо - Е. Храдецки: Сунчани реге - М. Кесик: Пипова звона

Обавезни минимум програма - вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника; избор неколико комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године

Програм смотре:

1. једна лествица напамет;
2. једна етида;
3. једна композиција по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дусање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета:	ФЛАУТА
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред:	Трећи

Годишњи фонд час.	70 часова	
<p align="center">ИСХОДИ</p> По завршеној области ученик ће бити у стању да:	<p align="center">ОБЛАСТ</p>	<p align="center">САДРЖАЈИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; - кратко опише технику дисања коју користи при свирању; - користи проширен тонски опсег инструмента; - контролише позицију тела приликом свирања; - изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; - самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - самостално вежба код куће - радо свира у камерном саставу. - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<p align="center">ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	Континуирана контрола исправно постављеног дисања. Контрола амбажуре. Тонски опсег: це1- ге3. Грифови прве, друге и дела треће октаве. Атак : координација прста и језика. Основне динамичке разлике (f, p). Музичка фраза - елементи и обликовање. Свирање композиција различитих садржаја уз клавирску пратњу. Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник-ученик; ученик- ученик). Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске лествице до три предзнака, са тоничним квинтакордима у обртајима. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту - М. Мојс: Флаутиста почетник - 7-10 - Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор - Тафанел - Гобер: Комплетна метода за флауту - избор - Г. Гариболди: Етиде - избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу - Избор композиција из збирке Хрестоматија 1 - В. Поп: Срећни дом - В. Поп: Шумско цвеће - Чичков: Скерцо; Скерцино - Госек: Гавота

		- Е. Храдецки: Сунчани реге - С. Џоплин: Забављач - Гедике: Игра - Р. Л. Каин: Прелудијим и игра - Г. Ф. Телеман: Менует II из Свите у а - молу - Ј. Л. Дусек: Менует - П. Николић: Андантино и други комади сличног садржаја и тежине.
--	--	--

Обавезни минимум програма - вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту; избор неколико комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм

1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета:	ФЛАУТА
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред:	Четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да: - правилно поставља и држи инструмент; - контролише позицију тела приликом свирања; - правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; - изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; - користи проширен тонски опсег инструмента;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Интонација, слушање и штимовање инструмента. Тонске вежбе. Поставка вибрата. Уједначеност квалитета тона у свим регистрима инструмента. Овладавање грифовима прве, друге и дела треће октаве. Динамичко нијансирање (f, mf, mp, p). Основни украси (трилер, предудар, пралтрилер, мордент). Музичка меморија - неговање и

<ul style="list-style-type: none"> - примењује различите артикулације и вибрато; - примењује основне ознаке за темпо и динамику; - учествује на јавним наступима; - самостално вежба код куће; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>развијање.</p> <p>Заједничко свирање (наставник-ученик; ученик-ученик).</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске и молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у оквиру савладаног тонског опсега у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет. Дупле терце и терце у покрету.</p> <p>Скале свирати развијено.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Школе и етиде за флауту</p> <ul style="list-style-type: none"> - М. Мојс: Флаутиста почетник - од 10 и даље - М. Мојс: 24 мале етиде - М. Мојс: Тонске вежбе - Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор - Тафанел - Гобер: Комплетна метода за флауту - избор - В. Поп: 30 лаких етида за флауту оп.320 - Г. Гариболди: Мињон етиде оп.131 - избор <p>и друга литература сличног садржаја и тежине</p> <p>Композиције уз клавирску пратњу</p> <ul style="list-style-type: none"> - В. Поп: Арабела - Г. Тихомиров: Мала корачница - В. Поп: Шпанска игра - В. А. Моцарт: Арија Тамина из опере Чаробна фрула - М. П. Мусоргски: Гопак - Л. Вајнер: Игра лисице - Вебер: Дудова колиба - К. Дебиси: Мали црнац <p>и други комади сличног садржаја и тежине.</p>
<p>Обавезни минимум програма:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; - избор неколико комада уз клавирску пратњу 		
<p>Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године</p>		
<p>Испитни програм:</p>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама 2. две етиде различитог карактера; 		

3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет

Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, динамика, темпо, дисање, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета:	ФЛАУТА
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред:	Пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - користи проширен тонски опсег инструмента; - користи вибрато; - препозна и изводи хроматику; - користи дупли језик у свирању; - изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; - примењује основне ознаке за темпо и динамику; - се самостално штимује уз контролу наставника; - учествује на јавним наступима; - испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Контрола амбажуре. Тонске вежбе М. Мојса. Ширење тонског опсега. Тонски опсег : ce1- ха3 Поставка дуплог језика. Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато). Разумевање нових агогичких ознака. Читање с листа. Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp) Интонација, слушање и штимовање инструмента. Цикличне композиције. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама. Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту - М.Мојс: Тонске вежбе - М.Мојс: 25 мелодијских етида - Љ. Димитријевић: Школа за флауту -</p>

		<p>избор</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тафанел - Гобер: Комплетна метода за флауту - избор - Г. Гариболди: 20 малих етида, оп. 132 и друга литература сличног садржаја и тежине <p>Композиције уз клавирску пратњу</p> <ul style="list-style-type: none"> - В. Поп: Шпанска серенада - В. Поп: Песма без речи - В. Поп: Шведска идила - М. Пот: Сичилиана - Р. Вебер: Цигански капричо - П. Пруст: Прелудијум и игра - Е. Келер: Пјероова игра - Е. Келер: Мазурка - М. Јеличанин: Ноктурно и Скерцо и други комади сличног садржаја и тежине. <p>Сонате</p> <ul style="list-style-type: none"> - Г. Ф. Телеман: Соната у Еф - дуру - Р. Валентајн: 12 соната - избор и друге сонате сличног садржаја и тежине.
--	--	---

Обавезни минимум програма - техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм:

1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама;
2. две етиде различитог карактера;
3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет

Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.

Назив предмета:	ФЛАУТА	
Циљ:	Циљ учења предмета Флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред:	Шести	
Годишњи фонд часова	66 часова	
	ИСХОДИ	ОБЛАСТ
		САДРЖАЈИ

<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - користи цео тонски опсег инструмента; - изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона; - самостално се штимује уз контролу наставника; - користи дупли језик у свирању; - препознаје основне ознаке за темпо и динамику; - учествује на јавним наступима; - самостално вежба код куће; 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Контрола амбажуре. Тонске вежбе. Ширење тонског опсега: Тонски опсег: це1- це4 Уједначеност квалитета тона у свим регистрима. Усавршавање дуплог језика. Овладавање грифовима прве, друге и треће октаве.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; - посећује концерте и друге музичке манифестације; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Атак (координација прста и језика). Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато). Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp). Интонација, слушање и штимовање инструмента. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале (сви тоналитети) са тоничним квинтакордима и обртајима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у шеснаестинама. ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту - М. Мојс: Тонске вежбе - Љ. Димитријевић: Школа за флауту - избор - Г. Гариболди: 20 распеваних етида оп. 88 и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу - В. Поп: Руска циганска песма - Берлиоз: Арија и игра - Ф. Госек: Тамбурин - Г. Форе: Сичилијана - Е. Келер: Романса - Е. Келер: Шпански валцер - Р. Хофман: Скерцо - Синисало: Три мињатуре - К. В. Глук: Мелодија из опере „Орфеј и</p>

		Еуридика” и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате и свите - Б. Марчело: Соната Бе-дур или де-мол - Г. Ф. Телеман: Соната Еф-дур - Г. Ф. Хендл: Соната Еф-дур или ге-мол - Ј. С. Бах: Избор ставова из Свите бр. 2, у ха - молу и друге копозиције сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма - техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године		
Испитни програм: 1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет		

КЛАРИНЕТ

Назив предмета	КЛАРИНЕТ	
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
	ИСХОДИ	
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- опише својим речима карактеристике кларинета и начин добијања тона; - правилно стоји и држи кларинет; - држи правилно амбажуру и обе руке, правилно дише; - изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; - изводи правилно техничке вежбе за	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Поставка правилног дисања и вежбе дисања. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Поставка амбажуре. Техника десне руке: - правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; - правилно постављање палца за

<p>квалитет тона, стакато, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника;</p> <ul style="list-style-type: none"> - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање..; 	<p>ослањање инструмента;</p> <ul style="list-style-type: none"> - правилно позиционирање шаке.
<ul style="list-style-type: none"> - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 	<p>Техника леве руке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правилно постављање позиције прстију на рупама и клапама; - правилно позиционирање шаке. <p>Стакато технка: правилно ударање врхом језика у трску.</p> <p>Вежбе за развој моторике прстију леве руке.</p> <p>Скале и трозвуци: Це, Ге, Де, Бе и Еф-дур, а, е, де, ха и ге мол у две октаве.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бруно Брун: Школа за кларинет број 1 - Радивој Лазић: Учим кларинет број 1 и остала литература сличне тежине по избору наставника

Обавезни минимум програма

- дурске и моске скале до једног предзнака
- 20 етида
- 2 комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи
Обавезна су 2 јавна наступа у току године

Програм смотри

- Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком
- 2 етиде
- Један комад уз пратњу клавира (изводи се напамет)

Кључни појмови садржаја: амбажура, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Други
Годишњи фонд	70 часова

часова		
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - правилно стоји и држи инструмент; - свира уједначено малу, прву и другу октаву; - свира технике легато и стакато; - примени основне елементе нотне писмености и теорије у свирању; - чита нотни текст у виолинском кључу; - чита динамичке и ознаке за темпо; - свира вежбе за побољшање технике тона и моторике прстију; - свира у опсегу од Е до це3; - свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Тонске и техничке вежбе за унапређивање целокупног извођачког апарата (тон, амбажура, техника прстију и језика).</p> <p>Синхронизација језика и прстију.</p> <p>Рад на побољшању интерпретације.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвуци:</p> <p>Дурске и молске скале до три предзнака кроз две октаве - стакато и легато</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Етиде</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бруно Брун: Школа за кларинет број 1, 2 - Радивој Лазих: Учим кларинет број 1, 2 и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима. <p>Комади</p> <p>Комади по избору наставника адекватне тежине</p>
<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - дурске и молске скале до 3 предзнака са тоничним трозвуком кроз две октаве - 25 етида - 2 комада уз пратњу клавира 		
<p>Јавни наступи</p> <p>Обавезна су 2 јавна наступа у току године</p>		
<p>Смотра на крају године (изводи се напамет)</p> <p>Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком</p> <p>2 етиде</p> <p>Комад уз пратњу клавира</p>		
<p>Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.</p>		

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни

	наступ и наставак уметничког школовања	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - свира у распону од Е мало до е3; - свира различите типове артикулација; - исправи интонацију у току свирања уз помоћ наставника; - повеже стечено знање из основа муз. писмености са техничким процедурама на инструменту; - прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; - препознаје агогику; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - примењује основне принципе правилног вежбања у самосталном раду. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика.</p> <p>Издржавање тонова.</p> <p>Контрола дисања, амбажуре.</p> <p>Развијање слуха за самостално штимовање.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвучи:</p> <p>Кроз две октаве : Це, Еф, Ге, Бе, Де, А и Ес-дур, а, е, де, ха, ге, це и фис-мол</p> <p>Кроз три октаве: е-мол</p> <p>Све скале свирати у стакато и легато артикулацији</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бруно Брун : Школа за кларинет број 1, 2, 3 - Радивој Лазих: Учим кларинет број 1, 2, 3 <p>и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима</p> <p>Комади по избору наставника адекватне тежине.</p>
Обавезни минимум програма		
<ul style="list-style-type: none"> - Дурске и молске скале кроз две и три октаве са тоничним трозвуком - 30 етида - Два комада уз пратњу клавира 		
Јавни наступи		
Обавезна су 2 јавна наступа у току године		
Испитни програм (изводи се напамет)		
<ul style="list-style-type: none"> - Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком - 2 етиде - Комад уз пратњу клавира 		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<p>По завршеној области ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; - свира у опсегу од Е мало до еф3; - свира у комбинованим артикулацијама (стакато и легато); - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - следи правилну примену процедура које се примењују у стицању целокупне технике свирања; - комуницира са корепетитором кроз музику; - изражајно свира; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, и емоционални утицај; - самостално и свакодневно вежба поштујући процедуру; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика.</p> <p>Издржавање тонова.</p> <p>Изједначавање регистара кроз тонске вежбе.</p> <p>Стварање менталне и физичке кондиције</p> <p>Заједничко свирање (камерна, оркестар).</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>Скале и трозвуци:</p> <p>Дурске и молске скале до четири предзнака.</p> <p>Скале кроз две октаве: це, ге, де, бе, а, ес, ас дур; а, де, ге, ха, це, фис, цис-мол..</p> <p>Скале кроз три октаве: е, еф дур, е и еф-мол</p> <p>Све скале се свирају у стакато и легато артикулацији.</p> <p>Хроматска скала.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бруно Брун: Школа за кларинет број 2, 3 - Радивој Лазих: Учим кларинет број 3, 4 и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима <p>Комади по избору наставника адекватне</p>

- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		тежине
--	--	--------

Обавезни минимум програма
- Дурске и молске скале до 4 предзнака
- 35 етида
- 3 комада уз пратњу клавира

Јавни наступи
Обавезна су два јавна наступа у току године

Испитни програм (изводи се напамет)
- Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком
- 2 етиде различитог карактера
- Комад уз пратњу клавира

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
- изведе одговарајуће технике свирања на инструменту;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на добијању што квалитетнијег изговора код стакато технике.
- користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела;		Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацији прстију и језика.
- самостално коригује интонацију у току свирања;		Тонске вежбе и рад на што квалитетнијој боји тона и интонацији у свим регистрима.
- истражује начине добијања што квалитетнијег и чистијег тона на кларинету;		Рад на микродинамици.
- комуницира са корепетитором кроз музику;		Свирање соло и у ансамблу.
- испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике;		Скале и трозвучи:
- свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања;		Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима
		Скале се свирају разложено и у разним комбинованим артикулацијама.

<ul style="list-style-type: none"> - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Клозе: Техничке вежбе - Лефевр: Техничке вежбе <p>и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине</p>
---	--	--

Обавезни минимум програма

- Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима, разложено
- 35 етида
- 3 комада уз пратњу клавира

Јавни наступи

Обавезна су два јавна наступа у току године

Испитни програм (изводи сенапамет)

Једна дурска, једна молска скала са тоничним и доминантним трозвуком, разложено

- 2 етиде различитог карактера

- Комад уз пратњу клавира

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

Назив предмета	КЛАРИНЕТ
Циљ	Циљ учења предмета Кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - свира у опсегу од Е мало до Ге3; - свира у комбинованим артикулацијама стаката и легата; - изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; - комуницира са корепетитором кроз 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Рад на постизању флексибилности амбажуре у свим регистрима. Меморисање текста. Обликовање што квалитетнијег тона, интонација и стакато. Самостално штимовање инструмента. Постизање контроле прстију и језика код свирања у брзом темпу.</p>

<p>музику;</p> <ul style="list-style-type: none"> - испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; - самостално уочава и решава музичке и техничке проблеме у вежбању; - користи технике меморисања текста; - контролише интонацију у току свирања; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; - покаже иницијативу у организацији заједничких проба; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Свирање соло и у ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Све дурске и молске скале кроз две и три октаве са доминантним и умањеним септакордима. Скале, трозвуче, умањене и доминантне септакорде свирати разложено и у комбинованим артикулацијама. Хроматска скала. ЛИТЕРАТУРА - Клозе: Техничке вежбе - Лефевр: Техничке вежбе и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.</p>
<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - Све дурске и молске скале са тоничним, доминантним и умањеним септакордима - 40 етида - 4 комада уз пратњу клавира 		
<p>Јавни наступи Обавезна су 2 јавна наступа у току године</p>		
<p>Испитни програм (изводи се напамет)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима - 2 етиде различитог карактера - Комад уз прању клавира 		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (ФЛАУТА, КЛАРИНЕТ)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике (јединство техничких и музичких елемената).

Бављење музиком уопште а посебно свирање на инструменту подстиче фину менталну комбинаторику драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика и одлична је основа за интеграцију са другим предметима.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Препоручени музички садржаји (литература) остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника.

Наставник има слободу али и одговорност да изабере оптималан програм у коме ће ученик моћи да репродукује све техничке и музичке задатке, а и да у истом ужива, не размишљајући о тежини захтева као о неком непробродивом проблему.

Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко свирање и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе и користе извођачки апарат што је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног апарата. Задатак наставника је да у том смислу, у зависности од врсте инструмента и специфичног става при свирању ученике упуте на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких вежби и/или пливања.

У односу на слушни апарат, ученике треба информисати и упозорити да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма у негативном смислу.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. У том смислу позитиван ефекат музике у смислу опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента). Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз

одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање.

У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања.

У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

СОЛО ПЕВАЊЕ

Назив предмета	СОЛО ПЕВАЊЕ	
Циљ	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
- опише делове вокалног апарата;	ИЗВОЂЕЊЕ	Карактеристике вокалног апарата.

<ul style="list-style-type: none"> - правилно резонира; - правилно користи дијафрагму; - правилно држи тело; - разликује правилно од неправилног дисања; - самостално примењује вежбе дисања; - разликује правилно од неправилне емисије тона; - правилно интонира и јасно изговара слоге; - примењује промену вокала при певању лакших вокализа; - примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст; - лако пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољава самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике. 	МУЗИКЕ	<p>Начин добијања тона. Правилно држање тела и став тела при певању Дисање и вежбе дисања. Емисија тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Једноставне вежбе кроз легато, секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Музички бонтон. ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер Р. Тирнанић: Песме Италијанских композитора, избор Лакше композиције италијанских композитора: Ђ.Каћини, А. Калдара, А. Скарлати, А. Фалкониери, Л. Манциа, „Мале песме великих мајстора” и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика</p>
--	---------------	---

Обавезни минимум програма

- четири вокализе
- две песме старих мајстора
- једна лакша песма

Јавни наступи

Обавезан један јавни наступ у току школске године

Програм смотри

На крају школске године смотри, једна вокализа (са текстом или без текста) и једна песма старог мајстора, програм се изводи напамет не мора се изводити на оригиналном језику).

Кључни појмови садржаја: вокални апарат, дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, певање, вокали, слушање музике, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛО ПЕВАЊЕ
Циљ	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак

	уметничког школовања.	
Разред	Други	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - правилно држи тело и на правилан начин примењује вежбе дисања; - опише положај гласница при певању и функцију дијафрагме, резонатора; - лако формира тон и контролише интонацију при певању; - јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; - примењује различита музичка изражајна средства у фразирању, у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе публици сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Став тела при певању и вежбе дисања. Карактеристике и одржавање вокалног апарата. Начин добијања тона. Емитовање тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Техничке вежбе кроз легато. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Тумачење динамике и темпа. Припрема за јавни наступ. Музички бонтон.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Х. Пановка, Ђ. Конконе, Г. Зајдлер, Ј. Бордесе</p> <p>Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника</p> <p>Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В. А. Моцарт, Ф. Менделсон, Л.В. Бетовен, Р. Шуберт, Ф. Векерлен и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.</p>
Обавезни минимум програма		
<ul style="list-style-type: none"> - четиривокализе - четири песме старих мајстора - две лакше песме 		
Јавни наступи		
- обавезан један јавни наступ током школске године		
Испитни програм		
Испитни програм: две вокализе (са текстом, без текста, различитог карактера) једна песма старог мајстора		
Испитни програм се изводи напамет (програм се не мора изводити на оригиналном језику)		
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон		

Назив предмета	СОЛО ПЕВАЊЕ
Циљ	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред	Трећи
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - примени правилан певачки став и вежбе дисања; - контролише дужину даха при певању; - користи стечена знања из основа музичке писмености, лако чита с листа уз помоћ наставника; - примењује нове певачке технике; - правилно интонира и при певању користи функцију дијафрагме и резонатора - јасно изговара и тумачи текст у композицији; - користи различита музичка изражајна средства при фразирању у зависности од карактера музичког примера; - јасно тумачи динамику кроз певање; - самостално изводи кратке композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољава самопоуздање у току јавног наступа; - изрази мишљење о сопственом и 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Контрола правилног става при певању и дисања.</p> <p>Увод у предмет читања с листа, примена (<i>prima vista</i>).</p> <p>Развој певачке технике: <i>portato</i>, <i>portamento</i>, <i>staccato</i>, <i>martelatto</i>.</p> <p>Интонирање и емисија тона кроз техничке вежбе и композиције.</p> <p>Динамичко нијансирање: <i>crescendo</i>, <i>decrescendo</i>, <i>diminuendo</i>...</p> <p>Припрема за јавни наступ.</p> <p>Музички бонтон.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <p>Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер</p> <p>Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника</p> <p>Б. Цвејић: Песме за младе певаче, избор „Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција</p> <p>Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А.</p>

туђем наступу; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; - користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.	Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.
--	--

Обавезни минимум програма - четири вокализе - четири песме старих мајстора - једна песма класичара или романтичара - једна песма Српског или Словенског композитора

Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године
--

Испитни програм - једна вокализа - једна арија старог мајстора - једна песма по слободном избору (класичара, романтичара српског или словенског композитора)

Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон

Назив предмета	СОЛО ПЕВАЊЕ
Циљ	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - самостално изводи вежбе дисања уз правилан став и држање; - лако формира тон и контролише интонацију при певању; - јасно изговара и тумачи текст композиције при певању; - примењује стилске разлике самостално у тумачењу композиције; - контролише мимику лица; - примењује принцип узајамног	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој певачких вештина и осамостаљивање при вежбању. Тумачење стилских разлика у литератури. Текст - разумевање текста, тумачење музичким средствима и јасан и правилан изговор. Увод у камерну музику. Припрема за јавни наступ. Извођење композиција различитог

<p>слушања у заједничком упевавању и певању;</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостално изводи, пева композиције напамет уз пратњу клавира; - комуницира са корепетитором кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољава самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; 		<p>карактера и сценски наступ. Музички бонтон ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф. Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника</p>
<ul style="list-style-type: none"> - користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике. 		<p>Б. Цвејић: Песме за младе певаче, избор „Мале композиције великих мајстора” избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.</p>
<p>Обавезни минимум програма</p> <ul style="list-style-type: none"> - шест вокализа - четири песме старих мајстора - две песме класичара и романтичара - две песме српских и словенских композитора 		
<p>Јавни наступи Обавезна два јавна наступа током школске године</p>		
<p>Испитни програм</p> <ul style="list-style-type: none"> - две вокализе различитог карактера - једна арија старог мајстора - једна песма по слободном избору(класичара, романтичара српског или совенског композитора) <p>Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику</p>		

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА СОЛО ПЕВАЊЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Певањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз певање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Понуђени Музички садржаји остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

На сваком часу ученике треба упућивати на правилан став, правилно дисање и да правилно користе извођачки апарат.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током остваривања наставе и учења, наставник подстиче ученика пријатном радном атмосфером, уводећи га преко вежби дисања, лаганих техничких вежби, у умеће соло певања. Техничке вежбе су у почетном раду (нпр. секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд, навише и наниже), једноставне, при чему кроз рад педагог инсистира: на правилној импостацији, мекој али конкретној атаки на тон, чистој интонацији, правилној артикулацији вокала и консонаната, апођатури, легату. Развојем гласовних способности ученика наставник кроз рад примењује нове певачке технике (*portato*, *portamento*, *staccato*, *martelatto*).

У раду са учеником, наставник треба да обрати пажњу на став тела као и мимику лица ученика, благи озарен израз. Кроз различиту музичку литературу, наставник упознаје ученика са епохама, стилевима извођаштва, карактеристикама истих, при чему ученик напредује у свом школовању.

Код ученика треба развијати љубав и вештине заједничког музицирања, узајамног слушања и певања у дуету чиме се развија потреба за међусобним слушањем и сарадњом у заједничкој интерпретацији музичког дела.

Веома је важно постицати ученике на слушање уметничке музике кроз видео примере, одласком на концерте, у позориште. Дискусијом о одслушаним или изведеним делима развијају

се критички ставови о сопственим и другим извођењима што је веома важно за даље напредовање.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

УПОРЕДНИ КЛАВИР

Назив предмета	УПОРЕДНИ КЛАВИР
Циљ	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	35 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; - да се оријентише на клавијатури; - правилно седи за клавиром; - примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; - препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; - примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; - самостално свира кратке композиције напамет; - самостално и уз помоћ наставника 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алетро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за

<p>контролише квалитет звука.</p>	<p>интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија - канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилнице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено - основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама. ЛИТЕРАТУРА - Једна од почетних школа за клавир - Томсон, Јела Кршић, Николајев - Бајер: Школа за клавир - од вежбе 85 и даље - Диверноа: Етиде оп. 76 - основне вежбе за клавир - Черни: Оп. 599, Оп. 453 оп. 139, I свеска - Гњесина: Клавирска абецеда, избор - Лешхорн: Мелодичне етиде оп. 192, избор - М. Лили Петровић Школица за клавир Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика.</p>
-----------------------------------	---

<p>Обавезни минимум програма - лествице и трозвуци по програму - тридесет композиција - вежбе, етиде и разни комади.</p>
<p>Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године</p>
<p>Програм смотри 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције различитог карактера.</p>
<p>Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.</p>

<p>Назив предмета</p>	<p>УПОРЕДНИ КЛАВИР</p>
<p>Циљ</p>	<p>Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и</p>

љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Разред **Други**

Годишњи фонд час. **35 часова**

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; - одвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; - препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; - користи педал у делима; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме - мотив, реченица, облик песме, сонатина.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; - чује и примени више динамичких нивоа пианисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; - јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; - осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; - самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; - повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; - развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; - самостално, изражајно свира композиције напамет; - развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике. 		<p>Упознавање са законима метрике - разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица - пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију - вежбе. Скале и трозвуци Најмање 4 дурске и 2 молске скале у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвуци, разложено и истовремено, у размаку две октаве - завршетак секстакордом. ЛИТЕРАТУРА - Јела Кршић: Клавирска читанка за други разред Ханон за почетнике - Диверноа: Оп. 176 - Лемоан: Дечије етиде оп. 37 - Гњесина: Мале етиде, I део - Беренс: Оп. 70 - Черни: Оп. 139, 24 етиде - М. Живковић: Међумурје мало, Текла вода Карапица - Ј. С. Бах: Мале композиције, избор лакших</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Хендл: Избор композиција у редакцији Јеле Кршић - Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине - Збирка „Наши композитори за младе пијанисте” - З. Христић: Тачкице - Р. Петровић: Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра - С. Хофман: Две басне - Б. Предић: Прича моје лутке - М. Тајчевић: За мале - В. Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за I и II разред - Избор лаких композиција (Просвета, Београд) - Шуман: Оп. 68 - Гречанинов: Оп. 99 - Гедике: Оп. 36 - Гурлит: Оп. 82 - Раули: Оп. 36 и 37 - Б. Барток: За децу - Клавирска музика за почетнике, Ми крокосмос I, избор - Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16 - КабалеВСки: Оп. 30 - Скот: Кутија играчака <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p>
--	--

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Програм смотри

1. Једна лествица по слободном избору;
2. Једна етида;
3. Две композиције по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

Назив предмета	УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Циљ	Циљ учења предмета Упоредни клавири је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	35 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; - јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; - транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; - примени више динамичких нијанси у свирању; - негује културу тона; - појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; - свира двохране са јасним диференцирањем мелодијске линије; - свесно користи директан и синкопирани педал; - јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; - свира једноставну пратњу на задату мелодију; 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Читање с листа.</p> <p>Унапређивање основних врста удара - легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција.</p> <p>Техничке вежбе са ритмичким варијантама.</p> <p>Анализа музичких облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују - сонатина, менует, гавота, марш ...</p> <p>Шире упознавање са елементима полифоније - држани тонови, свирање двохране, истицање гласова, динамизирање деоница.</p> <p>Употреба истовременог и синкопираног педала.</p> <p>Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер.</p>
		<p>Техничке вежбе, скале и трозвучи</p> <p>Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију.</p> <p>Најмање 4 дурске скале (које нису</p>

рађене у II разреду) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно.

Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно.

Хроматске скале у распону две октаве, паралелно.

Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено.

Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: Клавирска вежбанка
- Лемоан: Дечје етиде оп. 37
- Черни: Оп. 849, избор
- Бертини: 25 етида оп. 100, избор
- Диверноа оп. 176
- Гедике: Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8
- Лак: Оп. 172

Друге етиде одговарајуће тежине.

- Ј. С. Бах: Мале композиције
- Ј. С. Бах: Мали прелудијуми
- Јела Кршић: Клавирска вежбанка, избор
- Хендл: Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић

Друге композиције одговарајуће тежине.

- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине.
- Гњесина: Тема и шест малих варијација
- Кабалевски оп. 51: Варијације Ефдур
- Сорокин: Тама са варијацијама амол
- Кулау: Варијације Гедур
- Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте
- Логар, Рајичић и Илић: За мале клавиристе
- Рајичић: Дечја збирка, избор
- Тајчевић: Дјеци и I мала свита
- Душан Радић: Рондино
- Р. Мац: Стара ура игра полку
- Чајковски: Албум за младе, оп. 39, избор

	<ul style="list-style-type: none"> - Шуман: Албум за младе, оп. 68, избор - Б. Барток: Деци, Микрокосос II - Гречанинов: Дечја књига оп. 98 - О. Шин: Од јутра до сумрака - Шите: Из веселог дечјег доба, избор - Хајдн: Мале игре, избор - Моцарт: 14 дечјих композиција - Скот: Животиње, избор - Сарауер: Сlike из дечјег доба - Хачатуријан: Андантино - Лутославски: 12 малих комада - Мајкапар оп. 33: Минијатуре - Вилалобос: Изабрани лаки комади - Јела Кршић: Клавирска вежбања, избор - Раули: 19 малих комада, избор - Поцоли: Мали комади
--	--

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм:

1. Једна лествица по слободном избору;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Један став сонатине;
5. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон.

Назив предмета	УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Циљ	Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	Четврти	
Годишњи фонд часова	33 часа	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		

<p>- чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено;</p> <p>- самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу;</p> <p>- примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања;</p> <p>- коригује лоше извођење у току свирања;</p> <p>- у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње;</p> <p>- појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме;</p> <p>- јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера;</p> <p>- негује културу тона;</p> <p>- критички прати сопствени развој;</p> <p>- самостално вежба по плану који је утврдио са наставником;</p> <p>- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.</p>	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Решавање техничких и музичких проблема.</p> <p>Вежбе за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); - подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; - повећање распона шаке. <p>Припремне вежбе за веће интервале.</p> <p>Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације.</p> <p>Примена педала.</p> <p>Анализа облика - дводелна песма, троделна песма, прелудијум ...</p> <p>Читање с листа лаких композиција.</p> <p>Скале и трозвуци</p> <p>Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању.</p> <p>Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању.</p> <p>Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању.</p> <p>Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p> <p>Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.</p> <p>ЛИТЕРАТУРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Черни: Оп. 849 избор етида - Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска - Беренс: Оп. 61, избор - Лешхорн: Оп. 38I избор <p>Друге етиде одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ј. С. Бах: Мали прелудијуми - избор - Хендл: Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић <p>Друге композиције одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишма новић) <p>Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - С. Рајичић: Мала свита - Славенски: Игре и песме са Балкана I
---	------------------------	---

	<p>и II свеска, избор лакших</p> <ul style="list-style-type: none"> - В. Мокрањац: Мала свита - Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте <p>Друга дела одговарајуће тежине.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Менделсон: Песме без речи, избор - Григ: Лирски комади, избор - Прокофјев: Музика за децу - Дебиси: Мали црнац - Дусик: Матине - Мартину: Лутке, избор лакших - Душкин: Краљ вилењака, Вашар - Чимароза: Сонате, избор - Кабалевски: Оп. 27 - Лутославски: Народне мелодије - Б. Барток: За децу, Микрокосмос III и IV свеска - Пинтарић и Станковић: Композиције за клавир, избор <p>Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир</p>
--	---

Обавезни минимум програма

- лествице и акорди по програму;
- 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;
- једна композиција домаћег аутора.

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА УПОРЕДНИ КЛАВИР

I. УВОДНИ ДЕО

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Свирањем се активира велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, као и емоционални развој.

У настави која је усмерена на остваривање исхода предност се даје искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз свирање.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Понуђени Музички садржаји остављају простор за избор и других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз присуство на концертима и групно извођаштво. Посебну пажњу треба обратити на развој и стимулисање комуникацијских вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима.

Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље упознали са садржајем клавирске пратње за главни предмет - соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ

(Солфеђо, Теорија музике)

Назив предмета	СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)	
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Разред	Први	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	<p>Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; - изрази доживљај музике коју слуша цртањем; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - пева по слуху и солмизацијом песмице у С, G, F дуру; - звучно препозна карактер дура; - пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у С, G, F-дуру; - чује и именује главне ступњеве; - пева по слуху и препозна мол; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; - пише и чита ноте солмизацијом и 		

<p>музичком абецедом у виолинском и бас кључу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; - препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; - објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; - објасни својим речима лествичне појмове; - примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; - примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); - опажа и пева тонове и мотиве; - препозна и запише ритам у мелодијском примеру; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - препозна и изведе четвртинске тактове; - изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; - изводи ритам на различите начине; - одржи ритмички пулс; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; - изводи ритам уз покрет; - препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; - чита ритам солмизацијом. 		
	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној

		<p>литератури за први разред кроз С, G, F дур (певање).</p> <p>Звучна слика дурског тонског рода.</p> <p>Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук.</p> <p>Функције главних ступњева.</p> <p>Песмице у молским тоналитетима (певање).</p> <p>Развој музикалности.</p>
	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	<p>Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента.</p> <p>Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина.</p> <p>Хроматски знаци: повисилице и снизилице.</p> <p>Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах.</p> <p>Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом.</p> <p>Лествични појмови : лествица, тетраход, степен, полустепен, ступњеви.</p> <p>Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона.</p> <p>Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano, crescendo i decrescendo).</p> <p>Основне ознаке за темпо (andante, moderato, allegro, vivo).</p> <p>Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato).</p>
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	<p>Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету.</p> <p>Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p>
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом.</p> <p>Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.</p>
	МУЗИЧКИ БОНТОН	<p>Слушање и уважавање извођача</p>
	РИТАМ	<p>Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4.</p> <p>Препознавање ритма у примерима.</p>

		<p>Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.</p>
--	--	--

Јавни наступи:
Јавни час - извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда

Програм смотре:
1. Равномерно и ритмичко читање нота.
2. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима уз анализу (садржаји I разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Други
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
- слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
- изрази доживљај музике коју слуша цртањем; - препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; - звучно препозна карактер дура и мола; - слушно разликује и пева различите врсте мола - горњи тетрачорд молских тоналитета;	МЕЛОДИКА	Тоналитети: С, G, F дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (а, d и е мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и

<ul style="list-style-type: none"> - пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук; - чује и именује главне ступњеве; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; - пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; - изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; - препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; - објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; - објасни својим речима лествичне појмове; - примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; - примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); - опажа и пева тонове и мотиве; - препозна и запише ритам у мелодијском примеру; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; - смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - препозна и изведе четвртинске тактове; - изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; - изводи ритам на различите начине; - одржи ритмички пулс; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; - визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и 		<p>доминанту и тонични трозвук у а, d и е молу.</p> <p>Природни, хармонски и мелодијски мол.</p> <p>Функције главних ступњева.</p> <p>Развој музикалности.</p>
---	--	--

<p>обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; - изводи ритам уз покрет; - препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; - чита ритам солмизацијом.</p>		
	<p>ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетраорда. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање метра.</p>
	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.</p>
	<p>РИТАМ</p>	<p>Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4. Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка нотној слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици - увод и припрема. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и</p>

		примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеве, вођица, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

Програм смотре:

1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера
2. Мелодијски пример (а, d или е mol) уз анализу: лествица, тетрахорди, интервали, дурски и молски квинтакорд.
3. Ритмичко читање у бас кључу у оквиру пређеног градива

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)	
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; - слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет; - изражава утиске о слушаном делу цртањем;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

<ul style="list-style-type: none"> - препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу; - пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве; - пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; - пева штимове обрађених дурских и молских лествица; - звучно разликује дур и све врсте мола; - опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; 		
	<p>МЕЛОДИКА</p>	<p>Обнављање градива (из претходних разреда).</p> <p>Функционални односи у тоналитету.</p> <p>Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (D dur, h-mol, B-dur и g-mol).</p> <p>Штимови.</p> <p>Једноставне песмице по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (a mol-A dur, d mol-D dur).</p> <p>Горњи тетраборди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол.</p> <p>Развој музикалности.</p> <p>Двогласно певање.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - пева двогласне примере и композиције са клавирском пратњом; - опажа и пева тонове и мотиве; - запише ритам у мелодијском примеру; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - запише мелодијске диктате; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд; - опажа и пева интервале до квинте; - пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским примерима; - препозна врсту такта; - мења и допуњава мелодију и ритам 	<p>ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима.</p> <p>Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада.</p> <p>Интонирање доминантног септакорада</p>

<p>научених песмица;</p> <ul style="list-style-type: none"> - смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; - примени знања и вештине уз игру; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - поштује правила понашања на концерту; - препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања; - визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица; - изводи ритам кроз покрет; - изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова; - равномерно чита ноте у - виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; - изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; - препозна и изводи триолу; - чита ритам солмизацијом; - запише и препозна интервале до квинте; - запише и препозна дурски и молски квинтакорд на основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; - објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве и вођицу, тонични трозвук, интервали. 		<p>у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Опажање метра .</p>
	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Музичко дидактичке игре.</p>
	<p>РИТАМ</p>	<p>Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2. Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником).</p>

		<p>Ритам у примерима - од звука ка нотној слици.</p> <p>Покрет у функцији ритма.</p> <p>Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента.</p> <p>Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови...</p> <p>Поставка триоле.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	<p>Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.</p> <p>Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима.</p> <p>Утврђивање знања из музичке терминологије.</p> <p>Ознаке за темпо: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.</p>
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

Испитни програм:

ПИСМЕНИ ДЕО:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака

УСМЕНИ ДЕО:

1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у I, II и III разреду) уз анализу мелодијског примера: лествице, тетрахорди, имена и врста интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд и лествични квинтакорди на главним ступњевима обрађених лествица.

2. Ритмичко читање: виолински/бас кључ (пређено градиво из I, II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Разред	Четврти	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> - пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве - пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере; - пева штимове обрађених дурских и молских лествица; - препозна и пева дурски и молски тонски род; - пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; - пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; - пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; - опажа и пева тонове и мотиве; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - запише лакше мелодијске диктате; - запише ритам у мелодијском примеру - опажа и пева интервале до сексте; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; - опажа и пева доминантни септакорд; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; - смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; - примени знања и вештине уз игру; - препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; - препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; 	МЕЛОДИКА	<p>Обнављање градива (из претходних разреда).</p> <p>Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за четврти разред (A- dur, fis mol, Es dur, c mol, E dur, cis mol).</p> <p>Штимови.</p> <p>Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто - мутација .</p> <p>Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима.</p> <p>Развој музикалности.</p> <p>Двогласно певање.</p> <p>Композиције са клавирском пратњом.</p>
	ОПАЖАЊЕ,	Опажање и певање тонова и мотива у

	<p>ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>обрађеним дурским и молским тоналитетима.</p> <p>Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице</p> <p>Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима.</p> <p>Опажање и интонирање доминантног септакорда.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - препозна и изводи синкопу на јединици бројања; - визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8; - изводи такт 9/8 и 12/8 - пева песме по слуху и песме различитих жанрова; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; - изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; - ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; - чита ритам солмизацијом; - запише и препозна обрађене 	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p> <p>Импровизација мелодије научене песме или мелодијског примера.</p> <p>Музичко дидактичке игре.</p>

<p>дурске и молске лествице и тетракорде;</p> <ul style="list-style-type: none"> - запише и препозна интервале до сексте; - запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; - запише и препозна доминантни септакорд; - објасни различите врсте темпа; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - поштује правила понашања на концерту. 		
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	<p>Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.</p>
	РИТАМ	<p>Обрађене врсте такта. Синкопа на једници бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шенаестинских пауза. Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8. Начини извођења ритма Ритам у примерима - од звука ка слици. Равномерно читање. Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	<p>Лествице и тетракорди. Интервали до сексте (чисти, велики и мали). Квинтакорди на главним ступњевима у</p>

		обрађеним тоналитетима. Доминантни септакор. Ознаке за различите врсте темпа.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

Програм смотре:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.

Усмени део:

1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у III и IV разреду) уз анализу примера (садржаји IV разреда).

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из III и IV разреда).

Кључни појмови садржаја: функције, синкопа на један, троделни ритам, развој музичке меморије, креативност, импровизација, љубитељи музике.

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Пети
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - пева мелодијске примере у дуру и молу; - пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; - пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова; - пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; - пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; - пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; - пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: As dur, f mol, H dur, Des dur и b mol. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака - информативно. Штимови. Пева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер:

<p>примерима;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; - пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; - примени ознаке за различите врсте темпа и карактера; - пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - запише мелодијске диктате; - запише ритам у мелодијском примеру; - опажа и пева интервале до октаве; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; - опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; - опажа и пева доминантни и умањени септакорд; - мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; - смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; - користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; - препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; - својим речима изражава утиске о слушаном делу - изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; 		<p>Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo, Cantabile</p> <p>Двогласни примери и канони. Композиције са клавирском пратњом.</p>
	<p style="text-align: center;">ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Опажање и интонирање интервала до октаве.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима.</p> <p>Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са</p>

		разређењем и везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у функцији наставе.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
<ul style="list-style-type: none"> - препозна и изводи малу триолу; - визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; - препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; - приказује ритам кроз покрет; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; - изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; - ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; - препозна двоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања; - чита ритам солмизацијом; - запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетра хорде; - запише и препозна интервале до октаве; - запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; - запише и препозна доминантни септакорд са обртајима; - пажљиво слуша и коментарише 	РИТАМ	<p>Обрађене врсте такта.</p> <p>Триола на половини јединице бројања.</p> <p>Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова без шеснаестинских пауза.</p> <p>Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана.</p> <p>Начини извођења ритма.</p> <p>Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова.</p> <p>Врсте такта: 5/8 и 7/8.</p> <p>Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion).</p> <p>Равномерно читање нота.</p> <p>Четвороделна подела јединице бројања.</p> <p>Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања.</p> <p>Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања - информативно.</p> <p>Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.</p>

извођење музике друга - другарице; - поштује правила понашања на концерту		
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

Програм смотре:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака.

Усмени део:

1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у IV и V разреду) уз анализу (садржаји V разреда).

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из IV и V разреда).

Кључни појмови садржаја: функционалност, интерпретација, хармонски слух, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - пева мелодијске примере у дуру и молу; - пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ; - пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; - препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; - пева песме различитих жанрова и	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног средства.

<p>мелодијске примере са модулацијом;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; - пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; - пева српске песме и песме других националности; - пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; - пева двогласне примере, каноне и композиције са клавирском пратњом; - запише ритам у мелодијском примеру; - запише мелодијске диктате; - пева научен мотив у другом тоналитету; - опажа и пева интервале до октаве; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; - опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; - опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; - мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; - смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; - користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; - препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике; - својим речима изражава утиске о слушаном делу; - препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; - изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; 	<p>Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка разрешевајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.</p>
--	--

<p>- изводи примере из литературе као и песме различитих жанрова; - приказује ритам кроз покрет; - ритмички чита етиде инструменталног типа - градиво VI разреда;</p>		
	<p>ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Транспоновање мотива. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.</p>
	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p>
	<p>СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.</p>
	<p>РИТАМ</p>	<p>Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа - градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>
<p>- чита ритам солмизацијом - разуме и објасни својим речима музичке појмове; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга - другарице;</p>	<p>ТЕОРИЈА МУЗИКЕ</p>	<p>Пређено градиво из теорије музике.</p>

- поштује правила понашања на концерту.		
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

Испитни програм:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака.

Усмени део:

1. Мелодијски пример - тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама)

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво).

Кључни појмови садржаја: Функционалност, корелација, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање)

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање.

Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области - теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абецедним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа.

Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање - интонирање - диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целисти).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узоре, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина.

Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима.

Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем научног градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте.

Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике освестили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради

касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља.

Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ (шестогодишње школовање)
Циљ	ЦИЉ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Шести
Годишњи фонд часова	35 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
- објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); - запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде,	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.

доминантни и умањени септакорд у тоналитету; - запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); - запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; - запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; - правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима.		
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету. Прости интервали.
	ИНТЕРВАЛИ	Трзовуци: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвуци: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо-комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења

СОЛФЕЂО И ТЕОРИЈА МУЗИКЕ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ШКОЛОВАЊЕ

Назив предмета	СОЛФЕЂО (четворогодишње школовање)
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Први
Годишњи фонд часова	70 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
- слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрет; - изражава утиске о слушаном делу цртањем; - препозна и чита ноте у виолинском и бас кључу; - изводи и записује: нотна трајања:	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе. Хроматски знаци: повисилице, снизителице и разрешилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах.

<p>целу, половину с тачком, половину, четвртину, осмину ноте;</p> <ul style="list-style-type: none"> - препозна и употреби предзнаке: повисилицу, снизилицу и разрешилицу; - препозна и својим речима објасни појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; - употреби солмизацију и музичку абецеду; - опише својим речима шта је лествица, тетрачорд, ступњеве и главни ступњеве; - употреби знаке за понављање, <i>prima i seconda volta</i>, <i>D.C.al fine</i>, корона; - примени основне динамичке ознаке (јако, тихо, умерено јако, умерено тихо, поступно појачавање и стишавање); - примени основне ознаке за темпо: спор, умерен и брзи; - примени најчешће начине извођења музичког дела (повезано, кратко и издржано) и музичке целине; - пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; - звучно препозна дур и мол; - пева: лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту, тоничну терцу и вођицу и тонични трозвук; - пева штимове обрађених дурских и молских лествица; - чује и препозна главне ступњеве; - пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; - опажа и пева тонове и мотиве; - запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; - запише напамет научене песме; - запише мелодијске диктате по двотактима; - запише ритам у мелодијском примеру; - препозна врсту такта у певаним песмама са текстом; 	<p>Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом.</p> <p>Лествични појмови.</p> <p>Термини и појмови, без дефиниција, у оквиру садржаја програма.</p> <p>Основне ознаке за динамику (<i>forte</i>, <i>piano</i>, <i>mezzoforte</i>, <i>mezzopiano</i>; <i>crescendo</i> i <i>decrescendo</i>).</p> <p>Основне ознаке за темпо (<i>lento</i>, <i>andante</i>, <i>moderato</i>, <i>allegro</i>, <i>vivo</i>).</p> <p>Основне ознаке за артикулацију (<i>legato</i>, <i>staccato</i>, <i>tenuto</i>) и фразирање.</p>
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица ; - смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - препозна и изводи двочетвртински; трочетвртински и четворочетвртински такт; - препозна и изводи двоосмински, троосмински; - препозна и изводи такт шестосмина са основном поделом јединице; бројања и без лукова и паузи; - изводи бројалице; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - осећа ритмички пулс; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; - изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе; - препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; - препозна и изводи основне фигуре; - приказује ритам кроз покрет; - изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона; - чита ритам солмизацијом; 		
	<p>МЕЛОДИКА</p>	<p>Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред (С, F и G дур а, е, d мол).</p> <p>Звучна слика дурског и молског тонског рода.</p> <p>Функционални односи у тоналитету.</p> <p>Поставка штима.</p> <p>Функције главних ступњева.</p> <p>Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у обрађеним тоналитетима.</p> <p>- Природни, хармонски и мелодијски мол.</p>

		Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Аутодиктат. Писмени мелодијски диктат. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4, 2/8, 3/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма. Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две јединице бројања. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

1. Равномерно и ритмичко читање нота.
2. Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру.
3. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.

Кључни појмови садржаја: мелодија, ритам, покрет, импровизација, меморија, музички бонтон

Назив предмета	СОЛФЕЂО
----------------	----------------

Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Разред	Други	
Годишњи фонд часова	70 часова	
	ИСХОДИ	
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
- изражава утиске о слушаном делу цртањем;	МЕЛОДИКА	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (D дур, h мол, Вдур, g мол, А дур, fis mol). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
- препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање;		
- пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу;		
- пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу;		
- звучно препозна мол;		
- пева штимове обрађених дурских и молских лествица;		
- пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук;		
- пева и препозна три врсте мола;		
- препозна и именује главне ступњеве;		
- изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера;		
- опажа и пева тонове и мотиве;		
- запише ритам у мелодијском примеру;		
- запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;		
- запише мелодијске диктате;		
- запише напамет научене песме;		
- опажа и пева дурски и молски квинтакорд;		
- опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту;		
- опажа и пева дурски, молски и хармонски тетрахорд;		

<ul style="list-style-type: none"> - препозна врсту такта у песмама са текстом и у примерима из литературе; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; - смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; - пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице; - изводи основне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - изводи бројалице; - приказује ритам кроз покрет и игру; - равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; - визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; четвороделне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици; - препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт; - чита ритам солмизацијом; - запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; - запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима; - објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступеве, вођицу, тонични трозвук, интервале. 		
	<p>ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике</p>

		терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетра хорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетра хорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетра хорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

Програм смотре:

1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера.
2. Мелодијски пример (а, е или d mol) уз анализу: лествица, тетра хорди, интервали, дурски и

молски квинтакорд.

3. Ритмичко читање у четвртинском такту у оквиру пређеног градива.

Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛФЕЂО	
Циљ	ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Разред	Трећи	
Годишњи фонд часова	70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступење; - пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; - пева штимове обрађених дурских и молских лествица; - звучно препозна дурски и молски тонски род; - пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; - пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; - пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; - пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; - опажа и пева и записује: тонове, групе тонова и мотиве;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (све области). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Es dur и c mol, E dur, cis mol As duru и f mol). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ;	Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и

<ul style="list-style-type: none"> - запише мелодијске диктате; - запише ритам у мелодијском примеру; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; - опажа и пева доминантни септакорд; - опажа и пева интервале до октаве; - мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; - смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; - примени потребна знања и вештине уз игру; - препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; - својим речима изражава утиске о слушаном делу; - изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; - изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; - изводи такт 9/8 и 12/8; - пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - доживљава ритам кроз покрет; - равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; - ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; - чита ритам солмизацијом; - запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетра хорде; - запише и препозна интервале до октаве; - запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; - запише и препозна доминантни и умањени септакорд; 	<p>ДИКТАТИ</p>	<p>молским тоналитетима.</p> <p>Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива.</p> <p>Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима.</p> <p>Записивање ритмичке окоснице.</p> <p>Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима.</p> <p>Опажање и интонирање доминантног септакорда.</p> <p>Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и примере из литературе.</p>
--	----------------	---

<p>- објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - поштује правила понашања на концерту.</p>		
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	<p>Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion,...). Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.</p>
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	<p>Лествице и тетраорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорда. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.</p>
	МУЗИЧКИ БОНТОН	<p>Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту</p>

Програм испита:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.

2. Тест из теорије (лествице, предзнаци, тетраорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд).

Усмени део:

1. Мелодијски пример.

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено садржаји из II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: функције, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

Назив предмета	СОЛФЕЂО
Циљ	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	66 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; - пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; - пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; - пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; - пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; - пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; - пева народне песме са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; - пева српске песме и песме других националности; - пева двогласне примере и каноне (у пари или групи) и композиције са клавирском пратњом; - запише ритам у мелодијском	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из свих области. Нови тоналитети: H dur, Des- dur и b- mol. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.

<p>примеру;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пева научен мотив у другом тоналитету; - запише мелодијске диктате; - опажа и пева интервале до октаве; - опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; - опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; - препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; - мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; 		
	<p>ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ</p>	<p>Записивање ритмичке окоснице. Транспоновање мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; - примени потребна знања и вештине уз игру; - препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; - својим речима изражава утиске о слушаном делу; - изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; - доживљава ритам кроз покрет; - ритмички чита етиде инструменталног типа из градива IV разреда; 	<p>МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО</p>	<p>Мелодијске и ритмичке импровизације.</p>

- разуме и објасни музичке појмове; - пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; - поштује правила понашања на концерту;		
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам у примерима - од звука ка слици. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива IV разреда уз примену оба кључа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

Испитни програм:

Писмени део:

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака.

Усмени део:

1. Мелодијски пример - тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама).

2. Ритмичко читање: бас кључ (пређени ритмички садржаји).

Кључни појмови садржаја: функционалност, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Музика у функцији здравља и музички бонтон

Рана музичка едукација стимулише напреднији рад можданих функција и унапређује когнитивне способности детета. Музика има задатак да подстиче и унапређује различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.

Музичка уметност нам пружа могућност да изразимо наше јединствене мисли и осећања. Музика и друге уметности пружају прилику за људску креативност и самоизражавање. Партиципацијом у музици остварује се виши облик писмености развијањем интуиције, маште и размишљања, што доводи до јединствених облика комуникације. Позитиван ефекат музике: опуштања, подизања пажње, развијања меморије, емоционалних и физичких реакција/одговора, когнитивне стимулације је од непроцењивог значаја.

Одговарајуће понашање на сцени и у публици је део опште културе, па је дужност наставника да ученике васпитно обликују кроз правила понашања (музички бонтон) при слушању и извођењу музике. Поред културе понашања, ученике треба упутити и на културу одевања, како на сцени, тако и у публици.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области - теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон.

Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента.

Слушање музике

Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају.

Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште.

Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији.

Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке

способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абецедним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа. Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање - интонирање - диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узор, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина.

Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима. Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четворделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуцкетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

Назив предмета	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ – четворогодишње образовање
Циљ	ЦИЉ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Разред	Четврти
Годишњи фонд	35 часова

часова		
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); - запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; - запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); - запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; - запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; - правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима;	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.
	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
Испитни програм: ПИСМЕНИ ДЕО: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија. Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

I. УВОДНИ ДЕО

Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ.

Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика.

Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа.

Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати.

Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области - теме и садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима.

У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике.

Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике.

Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би

теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента. Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове...

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ОРКЕСТАР/ХОР/КАМЕРНА МУЗИКА

(II ЦИКЛУС)

Назив предмета	ХОР	
Циљ	Циљ учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	II циклус	
Годишњи фонд часова	70/66 часова	
ИСХОДИ		
По завршеној теми/области ученик ће	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

бити у стању да:		
<ul style="list-style-type: none"> - користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; - користи правилну и јасну дикцију и примењује правилан начин певања; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; - прати диригента и пева усаглашено са осталим ученицима; - одговарајућим певањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; - интонира чисто у току извођења; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко певање; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла. 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Хор и карактеристике певања у хору. Правилан начин певања - држање тела и дисање. Дикција - значај правилне и јасне дикције, изговарање брзалица и бројалица. Хармонски слух - развој. Комуникација са диригентом. Интонација - значај чисте интонације и начини постизања. Композиције различитог карактера. Музички бонтон. Слушање дела помоћу доступних носиоца звука. Музички бонтон.</p>
Обавезни минимум програма: једна народна песма, једна уметничка композиција, једна трогласна композиција		
Јавни наступи: јавни часови у школи, концерт поводом Дана школе, различита домаћа и међународна такмичења, сарадња са локалном заједницом		

Кључни појмови садржаја: тон, певање, слушање, интонација, музички бонтон

Назив предмета	ОРКЕСТАР	
Циљ	Циљ учења предмета Оркестар је да код ученика развије интересовање и љубав према музици и заједничком свирању, кроз музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Разред	II циклус	
Годишњи фонд часова	70/66 часова	
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

<ul style="list-style-type: none"> - користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; - изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - прати диригента; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима оркестра кроз музику; - усагласи сопствено извођење са потребама групног; - свирањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко свирање; - коригује интонацију у току свирања; - самостално вежба поштујући процедуру; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања у оквиру оркестра; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу. - 	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	<p>Карактеристике свирања у оркестру. Оркестар - врсте, карактеристике и организација (гудачки, хармоникашки, тамбурашки...).</p> <p>Оркестарски звук - начин добијања. Развој хармонског слуха. Сарадња и комуникација на релацији диригент - вођа деонице - пар за пултом. Носиоци звука - начин и значај коришћења. Музички бонтон.</p>
--	----------------------------	--

Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента.

Јавни наступи: на јавним часовима у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање, заједничко свирање, музички бонтон

Назив предмета	КАМЕРНА МУЗИКА		
Циљ	Циљ учења предмета Камерне музике је да код ученика развије интересовање и љубав према камерном музицирању и музици кроз заједничко музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.		
Разред	II циклус		
Годишњи фонд часова	70/66 часова		
По завршеној теми/области ученик ће	ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ

<p>бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усагласи индивидуално свирање са групним свирањем; - усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава; - усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава; - усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава; 	<p>ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ</p>	<p>Камерна музика - развој и врсте ансамбла. Специфичности свирања у камерном саставу. Вежбе за интонацију и артикулацију. Припремање ученика за јавне наступе. Музички бонтон.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава; - примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; - комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - покаже спремност за тимски рад; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла. 		<p>ЛИТЕРАТУРА Избор композиције за различите камерне саставе писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава.</p>
<p>Обавезни минимум програма: три комада из различитих стилских епоха или различитог карактера</p>		
<p>Јавни наступи: минимум један јавни наступ камерног ансамбла у току школске године</p>		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, групно музицирање, музичка фраза, музички бонтон

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ОРКЕСТАР/ХОР/КАМЕРНА МУЗИКА

I. УВОДНИ ДЕО

Певање и свирање у оркестру, хору и камерном ансамблу је од непроцењиве важности јер развија не само музичке способности већ има функцију социјалне кохезије. Оно развија способност ученика да комуницирају са другима кроз међусобно слушање, извођење и стварање музике и да изражавају своје мисли и осећања кроз музику.

Образовни циљ ових предмета обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних и инструменталних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно извођење.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика, односно очекиване резултате у реализацији музичких садржаја. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

II. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). Усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

III. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оркестар, хор и камерна музика обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, овим саставима могуће је прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном певању или свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута, тамбура и сл.

Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора.

Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање три члана.

Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора, а наставници инструмента, на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра.

Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмената.

Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, певање једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко

усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.

Литературу за камерну музику чини избор композиција које су писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава, нарочито ако су чланови ансамбла различитог узраста и разреда. Програм треба да буде занимљив, прихватљив и пријемчив ученицима, како би се подржала и развила љубав према овој врсти музике. У оквиру камерне музике наставник је у обавези да спреми: две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или три комада из различитих стилских епоха

Као што музика утиче на здравље (психолошки, социолошки, емоционални аспект) тако и свирање у оркестру/хору/камерном саставу у великој мери доприноси смањењу стреса и агресивности. Ученици који учествују у раду оркестра/хора/камерне показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама.

У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним носиоцима звука. На тај начин потребно је иницирати разговор са ученицима подстичући их на активно слушање, анализу као и сопствено критичко мишљење.

IV. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима оркестра/хора/камерне музике најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.

V ПРОГРАМЕ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Од I до III разреда ученици могу да учествују у раду хора и камерне музике.

VI ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Допунска настава реализује се са по једним часом недељно из обавезних предмета. План допунске наставе предаје се на почетку школске године, сам програм допунске наставе у зависности је од идентификованих ученика и њихових потреба.

Поштујући одредбе важећег календара рада на територији АП Војводине у току зимског распуста школа је дужна да планира реализовање часова допунске наставе за ученике који заостају у савладавању наставног градива. О броју часова и ученика, као и распореду извођења часова, на предлог Наставничког већа одлучује директор школе.

Циљ додатног рада са ученицима је да допринесе потпуније образовању и развоју обдарених и талентованих ученика. За ученике који се посебно истичу у

настави инструмената или певања и који се припремају за јавне наступе и такмичења организује се додатна настава. Наставник ће код ученика будити иницијативу, самосталност у раду трагајући и проналазећи бољи израз и виши технички ниво извођења задатог музичког дела, а све у циљу развоја и напредовања ученика.

План додатне наставе из појединих предмета се предаје на почетку школске године. Припремна настава се организује пре полагања пријемног испита у упис у средњу музичку школу.

VII ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Културна и јавна делатност основне музичке школе уско је повезана са њеном образовно-васпитном улогом и чине је:

ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (појединци, ансамбли, орестри и хорови)	Током школске године	Директор и наставници школе
организовање концерата наставника школе	Октобар и децембар и по потреби	Директор и наставници школе
организовање концерата гостујућих музичких уметника	Током школске године	Директор и наставници школе
активности везане за организовање ученичког учешћа на домаћим и међународним музичким такмичењима (за појединце, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смотрама, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација	Током школске године	Директор и наставници школе
организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација	Током школске године	Директор и наставници школе

организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача	У другом полугодишту	Директор и наставници школе
организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко-извођачку проблематику	Током школске године	Директор и наставници школе
организовање посета концертима	Током школске године	Директор и наставници школе
организовање медијских и других промоција разне врсте	Током школске године	Директор и наставници школе
успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним културним институцијама	Током школске године	Директор и наставници школе

VIII ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Обзиром на специфичности основне музичке школе, недостатак физкултурне сале и кратак боравак ученика у школи, спортске активности ученици реализују у својим основним школама.

IX ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

На основу Закона о основама система образовања и васпитања (Сл. гл. РС 88/17, 27/18 – др закон 10/19 и 6/20) и Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, број 46/2019 и 104/2020) у ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ У КАЊИЖИ је оформљен Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања. Чланови тима су:

- Аћимчев Јудит, директор школе
- Каткич Ђенђи, секретар школе
- Кормањош Новак Моника, психолог школе, координатор Тима
- Асталаш Алфред, председник Школског одбора
- Председник Савета родитеља
- Представник ученичког парламента
- Томишић Илкић Ирина – наставник хармонике

Тим је израдио Програм за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у Школи који је саставни део Годишњег плана рада Школе. План рада Тима је посебан документ којим се сваке школске године планира рад Тима на остварењу заштите ученика од насиља.

Програмом заштите ученика су дефинисане превентивне активности, као и кораци и процедуре у поступању у заштити ученика од насиља. Такође је дефинисано шта се сматра насиљем, као и које све врсте и облике обухвата.

ЗНАЧЕЊЕ ПОЈМОВА

Свако насиље над ученицима се може спречити у атмосфери која:

1. развија и негује културу понашања
2. не толерише насиље и не ћути о њему
3. развија одговорност свих
4. обавезује на поступање све који имају сазнање о насиљу

Програмом заштите ученика су дефинисане превентивне активности, као и кораци и процедуре у поступању у заштити ученика од насиља. Такође је дефинисано шта се сматра насиљем, као и које све врсте и облике обухвата

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавања здравља, развоја и достојанства ученика.

Насиљем и злостављањем сматра се насиље запосленог према ученику, другом запосленом, родитељу, односно другом законском заступнику; ученика према другом ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету и ученику, запосленом као и према трећем лицу.

ПОДЕЛА НАЈЧЕШЋИХ ОБЛИКА НАСИЉА

У табели су приказани нивои реаговања и различити облици насиља. У зависности од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља, поједини облици се понављају на више различитих нивоа.

ПРВИ НИВО

Ове облике насиља решава самостално наставник /одељењски старешина у оквиру саветодавно-васпитног рада са ученицима – појединцима, групама и одељењем у сарадњи са родитељима ученика у смислу појачаног васпитног рада.

<i>Физичко насиље</i>	<i>Емоционално/психичко насиље</i>	<i>Социјално насиље</i>	<i>Сексуално насиље и злоупотреба</i>	<i>Електронско насиље (злоупотреба информационих технологија)</i>
ударање чврга, гурање, штипање,	исмејавање, омаловажавање, оговарање, вређање,	добацивање, подсмевање, игнорисање, искључивање из	добацивање, псовање, ласцивни коментари,	узнемиравајуће „зивкање“, слање узнемиравајућих

гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари...	ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање“...	групе или фаворизовање на основу социјалног статуса, националности, верске припадности, насилно дисциплиновање, ширење гласина...	ширење прича, етикетирање, сексуално додиривање, гестикалација.	порука СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта...
---	---	--	--	--

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исти ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, школа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

ДРУГИ НИВО

У решавању ових облика насиља, наставник /одељењски старешина укључује Тим, психолога и директора школе, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. У табели су приказани нивои реаговања и различити облици насиља. Уколико појачан васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом.

<i>Физичко насиље</i>	<i>Емоционално/ психичко насиље</i>	<i>Социјално насиље</i>	<i>Сексуално насиље и злоупотреба</i>	<i>Електронско насиље (злоупотреба информационих технологија)</i>
шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке“, затварање, пљување, отимање и уништавање имовине,	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, одбацивање, манипулисање. ..	сплеткарење, игнорисање, неукључивање, неприхватање манипулисање, експлоатација, национализам...	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење...	огласи, клипови, блогови, злоупотреба форума и четовања, снимање камером појединача против њихове воље, снимање камером насилних сцена,

измицање столице, чупање за уши и косу...				дистрибуирање снимака и слика..
--	--	--	--	------------------------------------

ТРЕЋИ НИВО

Ако ученици чине или трпе неки од следећих облика насиља активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно укључивање родитеља и надлежних органа, организација и служби, односно активирање спољашње заштитне мреже. Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. Може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава ЦСР, односно полицију или јавног тужилаца. На овом нивоу обавезни су васпитни рад и покретање васпитно-дисциплинског поступака и изрицање мере, у складу са законом.

<i>Физичко насиље</i>	<i>Емоционално/ психичко насиље</i>	<i>Социјално насиље</i>	<i>Сексуално насиље и злоупотреба</i>	<i>Електронско насиље (злоупотреба информационих технологија)</i>
туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем...	заstraшивање уцењивање, рекетирање, ограничавање кретања, навођење на коришћење психоактивних супстанци, укључивање у секте, занемаривање..	претње, изолација, одбацивање, терор групе над појединцем/ групом, дискриминација , организовање затворених група (кланова), национализам, расизам...	завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест...	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија...

Осим горе наведених облика, насиље и злостављање препознаје се и кроз: злоупотребу ученика, насилни екстремизам, трговину људима, експлоатацију детета и ученика и др.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА СУ:

- **превенција** насиља да се ствара безбедна средина за живот и рад ученика, и
 - **интервенција** у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у Школи.
- Оквир за деловање је у складу са **основним принципима**, који су дефинисани у Посебном протоколу и то:
- Право на живот, опстанак и развој
 - Најбољи интерес ученика
 - Недискриминација
 - Учешће ученика

Програм заштите ученика од насиља има као **општи циљ** унапређивање квалитета живота ученика у школи применом *мера превенције*, ради стварања безбедне средине, и *мера интервенције* у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање ученика.

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА У ПРЕВЕНЦИЈИ СУ СЛЕДЕЋИ:

1. Подстицање и развијање климе прихватања, толеранције и међусобног уважавања
2. Идентификација безбедносних ризика у школи увидом у документацију, непосредно окупљење евидентирањем критичних места у школи, анкетањем ученика, наставника и родитеља
3. Повећање осетљивости свих који су укључени у живот и рад школе, на препознавање насиља и злостављања
4. Унапређење способности свих учесника у школском животу наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, локалне заједнице – за уочавање, препознавање и решавање проблема насиља
5. Оспособљавање свих запослених и родитеља за рано препознавање знакова у понашању деце који указују на потенцијално насилно понашање
6. Пружање помоћи ученицима у савладавању личних проблема и проблема у учењу
7. Изграђивање и примена норми понашања, информисање о правилима и кућном реду
8. Дефинисање процедура и поступака реаговања на насиље и информисање свих учесника у школском животу о томе
9. Омогућавање свим ученицима који имају сазнања о могућем насилном акту да без излагања опасности врше пријављивање насиља, унапређивање познавања процедура за пријављивање и поступање код ученика, родитеља и свих запослених у случају сумње или сазнања о свим облицима насиља, злостављања и занемаривања.
10. Остваривање упознавање ученика са видовима и стратегијама пружања одговарајуће подршке и разумевања различитих облика комуникација и понашања ученика са тешкоћама и сметњама у развоју и инвалидитетом.
11. Спровођење психосоцијалног програма превенције кроз обуку за ненасилну комуникацију, самоконтролу реаговања и понашања, превазилажење стреса, учење социјалних вештина, развијање социоемоционалне компетенције ученика, родитеља, ученика и запослених.
12. Унапређивање знања, вештине и ставова који су потребни за креирање безбедног и подстицајућег окружења и конструктивно реаговање на насиље.
13. Подстицање усвајање позитивних норми и облика понашања, учење вештина конструктивне комуникације и развијање емпатије.
14. Сарадња са родитељима путем Савета, родитељских састанака, индивидуалних и групних разговора
Сарадња са службама ван школе које посредно и непосредно могу помоћи на превазилажењу проблема насиља у школи

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

1. Спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља
2. Праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности спровођења Програма заштите
3. Рад на отклањању последица насиља и интеграција ученика у заједницу вршњака
4. Саветодавни рад са ученицима који трпе насиље, врше насиље или су посматрачи насиља

ПРОЦЕДУРЕ У СИТУАЦИЈАМА НАСИЉА

ПРОЦЕНА БЕЗБЕДНОСТИ

У школи и око школе нису идентификована посебно ризична места. Учесталост насиља највећа је тамо где ученици и проводе највећи део радног дана (учионице, ходници, школско двориште). Резултати истраживања су у прилогу Школског развојног плана.

ПРОЦЕДУРА У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

Ближе објашњење **процедуре интервенције** према редоследу поступака приликом појаве насиља у школи, из угла улога и одговорности:

Процедуре у интервенцији су различите с обзиром на три ситуације – да ли се насиље јавља *међу децом*, од стране *одраслог у школи* или од стране *одраслог ван школе*.

Кораци у интервенцији су следећи:

1. Сазнање о насиљу или откривање насиља, злостављања, занемаривања одвија се непосредним увидом да је насиље у току или посредно, препознавањем спољашњих знакова или поверавањем самог детета или треће особе.
2. Прва реакција треба да буде заустављање насиља, која је обавеза свих запослених у школи, а нарочито најближег присутног запосленог да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.
3. Обавештавање родитеља, надлежне особе: чланове Тима, директора, одеље старешину, стручну службу, а који ће даље проценити да ли треба позвати МУП или здравствену службу. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу ученика,
4. Консултације у установи се врши ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера, активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног и ефикасног поступања. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, психолог, тим за заштиту, директор, ученички парламент, односно у одреженим случајевима надлежну школску управу, ЦСР, полицију, правосудне органе, здравствену службу.
5. Мере активности: предузимају се за све нивое насиља и злостављања. Оперативни план заштите сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сваког ученика – учеснике насиља и злостављања (оне које трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања). План заштите зависи од: врсте и тежине насилног понашања, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и слично. Мере и активности се планирају на основу сагледавања карактеристика ученика, потреба за подршком и уз учешће ученика и родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни орган ЦСР. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада, који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима припрему ИОП-а. За трећи ниво насиља и злостављања директор школе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Процена нивоа насиља у року од 24 сата утврђује се на састанку тима за заштиту.. Уколико ученици бораве у дому, обавештава се и одељење надлежно за послове ученичког и студентског стандарда. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту процени да тиме може да буде угрожен најбољи интерес ученика, о чему обавештава полицију или надлежног јавног тужиоца и надлежни ЦСР. Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник

насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања. Установа је дужна да о комуникацији са медијима одмах обавести надлежну школску управу и службу надлежну за односе са јавношћу Министарства. Директор школе је прекршајно одговоран уколико одмах по сазнању не пријави насиље у породици или непосредно опасност од насиља, омета пријављивање или не реагује на њега.

6. Праћење ефеката предузетих мера и активности врши установа ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе, водећи рачуна о интеграцији свих актера у заједницу и успостављању односа сарадње и толеранције.

СПОЉАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА

Спољашњу заштитну мрежу чине следеће институције:

1. Центар за социјални рад
2. МУП
3. Дом здравља
4. Културне институције
5. Локална самоуправа
6. Спортски клубови

Циљ сарадње : стручна помоћ и сарадња у решавању проблема и задовољавање културних и спортских потреба ученика.

УНУТРАШЊА ЗАШТИТНА МРЕЖА

Унутрашњу заштитну мрежу чине сви запослени и ученици школе.

Школа је прописала улоге и одговорности запослених и ученика у школи:

(ко шта ради када постоји сумња на насиље или се насиље догоди)

РАЗРЕДНИ СТАРЕШИНА

- ♦ уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах;
- ♦ учествује у процесу заштите деце;
- ♦ разговара са учесницима насиља;
- ♦ информисе родитеље и сарађује са њима;
- ♦ по потреби, сарађује са Тимом за заштиту деце од насиља;
- ♦ прати ефекте предузетих мера;
- ♦ евидентира случај и води документацију;
- ♦ по потреби, комуницира са релевантним установама.

ТИМ, ПСИХОЛОГ

- ♦ уочава случајеве насилног понашања;
- ♦ покреће процес заштите детета, реагује одмах;
- ♦ обавештава одељењског старешину и сарађује са њим;
- ♦ по потреби, разговара са родитељима;
- ♦ пружа помоћ и подршку деци/ученицима, наставницима;
- ♦ разматра случај (2. и 3. ниво) и осмишљава мере заштите;
- ♦ обавља консултације, предлаже заштитне мере, прати ефекте предизетих мера;
- ♦ по потреби, сарађује са другим установама;
- ♦ евидентира случај.

ПОМОЋНО-ТЕХНИЧКО ОСОБЉЕ

- ♦ дежура по распореду;
- ♦ прекида насиље;

- ♦ уочава и пријављује случајеве насилног понашања.

УЧЕНИЦИ

- ♦ уочавају случајеве насилног понашања;
- ♦ траже помоћ одраслих;
- ♦ пријављују одељењском старешини
- ♦ за теже случајеве консултују чланове школског Тима;
- ♦ учествују у мерама заштите

ЕВИДЕНЦИЈА И НАЧИНИ ПРАЋЕЊА СЛУЧАЈЕВА НАСИЉА

Сваки акт насиља евидентира се код одељењских старешина у посебним фасциклама, у педагошким дневницима. Анализа бележака врши се периодично (квартално) на нивоу тима, одељењског и наставничког већа и педагошког колегијума. Периодична анализа служи за планирање превентивних активности са одељењем, а Тиму школе за унапређење програма заштите деце од насиља.

Евиденција у случајевима насиља води наставник, а Тим уколико се укључује у интервенисање. Анализиране укупне податке (број, облик насилног понашања и предузете мере) доставља се стручној служби, тиму и директору установе користећи обрасце из Приручника за примену посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

ПРОЦЕЊИВАЊЕ ЕФЕКТА ПРЕВЕНЦИЈЕ/ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

На основу евиденције које воде одељенске старешине и Тим праћење ефеката ће извршити педагошка-психолошка служба школе преко следећих **индикатора**:

1. броја и нивоа облика насилног понашања
 2. број случајева насилног понашања са позитивним ефектима у односу на укупан број пријављених у току школске године
 3. однос пријављених облика насилног понашања текуће и претходне школске године
 4. однос броја случајева насилног понашања са позитивним ефектима текуће и претходне школске године
 5. анализа упитникаведеног међу ученицима о степену безбедности у школи
- Аспекти примене програма ће бити видљиви преко ефеката предузетих превентивних и интервентних активности.

АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ПРОГРАМА

Примену Програма прати и анализира Тим два пута годишње преко евиденције о реализованим активностима које су планиране Програмом. Овим путем се утврђују и узроци уколико неке планиране активности нису реализоване.

ИЗВЕШТАВАЊЕ О ПРИМЕНИ ПРОГРАМА

Тим подноси извештај директору два пута годишње, директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

ПОДПРОГРАМ: ЗАШТИТА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Законски оквир и значење појмова

Полазне основе Програма заштите од дискриминације су Устав Републике Србије, Стратегија превенције и заштите од дискриминације („Сл. гласник РС“, бр. 60/2013), Закон о забрани

дискриминације („Сл. гласник РС“, бр. 22/2009), Закон о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017 и 27/2018 – др. Закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021) и Закон о средњем образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013 и 101/2017).

Устав Републике Србије прописује заштиту од дискриминације сваког физичког лица, те утврђује да су пред уставом и законом сви једнаки. Устав такође описује људска и мањинска права (члан 1. и члан 21.), забрањује изазивања расне, националне и верске мањине (члан 22. и 49.) и регулише уређеност права припадника националних мањина. Одредбе члана 71. Устава републике Србије прописују једнако право на образовање.

У јуну 2013. године, Србија је усвојила Стратегију превенције и заштите од дискриминације ради спречавања односно смањења свих облика и посебних случајева дискриминације посебно према одређеним лицима односно групама лица с обзиром на њихово својство – осетљиве друштвене групе („Сл. гласник РС“, бр. 60/2013). Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2013. до 2018. године односи се на спречавање и забрану свих облика, врста и посебних случајева дискриминације.

Закон о забрани дискриминације („Сл. гласник РС“, бр. 22/2009, у даљем тексту Закон) тачно дефинише појмове дискриминација и дискриминаторско понашање, облике дискриминације и посебне случајеве дискриминације.

Значење појмова

Закон тачно дефинише појмове „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“, који по Закону означавају свако неоправдано прављење разлике и неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање и давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном или породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (члан 2.).

Једноставније дискриминација је неједнако поступање према једнакима и једнако поступање према неједнакима – на основу личног својства. Према Закону свако је дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације (члан 4.).

У Закону су одређени облици дискриминације, то су:

- **Непосредна дискриминација** – постоји ако лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај, или би могли бити стављени у неповољни положај (члан 6.).

- **Посредна дискриминација** – постоји ако се лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства, ставља у неповољнији положај актом, радњом или пропуштањем које је привидно засновано на начелу једнакости и забране дискриминације, осим ако је то оправдано законитим циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна (члан 7.).

- **Повреда начела једнаких права и обавеза** – постоји ако се лицу или групи лица, због његовог односно њиховог личног својства, неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не усраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, ако и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује (члан 8.).

- **Забрана позивања на одговорност** – према Закону дискриминација постоји ако се према лицу или групи лица неоправдано поступа лошије него што се поступа или би се поступало према другима, искључиво или углавном због тога што су тражили, односно намеравају да траже заштиту од дискриминације или због тога што су понудили или намеравају да понуде доказе о дискриминаторском поступању (члан 9.).

- **Удруживање ради вршења дискриминације** – према Закону забрањено је деловање организација или група које је усмерено на кршење уставом, правилима међународног права и законом зајамчених слобода и права или на изазивање националне, расне, верске и друге мржње, раздора и нетрпељивости (члан 10.).

- **Говор мржње** – Законом је забрањено изражавање идеја, информација и мишљење којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог личног својства у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука или симбола и на други начин (члан 11.).

- **Узнемиравање и понижавајуће поступање** – Законом је забрањено узнемиравање и понижавајуће поступање које има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара страх и непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење (члан 12.).

Закон одређује и тешке облике дискриминације. То су (члан 13.):

1. изазивање и подстицање неравноправности, мржње и нетрпељивости по основу националне, расне или верске припадности, језика, политичког опредељења, пола, родног идентитета, сексуалног опредељења и инвалидитета;
2. пропагирање или вршење дискриминације од стране органа јавне власти и у поступцима пред органима јавне власти;
3. пропагирање дискриминације путем јавних гласила;
4. ропство, трговина људима, апартхејд, геноцид, етничко чишћење и њихово пропагирање;
5. дискриминација лица по основу два или више личних својстава (вишеструка или укрштена дискриминација);
6. дискриминација која је извршена више пута (поновљена дискриминација) или која се чини у дужем временском периоду (продужена дискриминација) према истом лицу или групи лица;
7. дискриминација која доводи до тешких последица по дискриминисаног, друга лица или имовину, а нарочито ако се ради о кажњивом делу код кога је претежна или искључива побуда за извршење била мржња, односно нетрпељивост према оштећеном која је заснована на његовом личном својству.

Поред тога у Закону је одређено да се не сматрају дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица односно групе лица која се налазе у неједнаком положају (члан 14.).

Закон описује случајеве дискриминације у области рада (члан 16.). Према Закону забрањена је дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као

што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености.

Заштиту од дискриминације из става 1. члана 16. између осталих ужива лице у радном односу, лице које обавља привремене и повремене послове или послове по уговору о делу или другом уговору, лице на допунском раду, лице које обавља јавну функцију, лице које тражи посао, студент и **ученик на пракси**, лице на стручном оспособљавању и усавршавању без заснивања радног односа, волонтер и свако друго лице које по било ком основу учествује у раду.

Према Закону не сматра се дискриминацијом прављење разлике, искључење или давање првенства због особености одређеног посла код кога лично својство лица представља стварни и одлучујући услов обављања посла, ако је сврха која се тиме жели постићи оправдана, као и предузимање мера заштите према појединим категоријама лица из става 2. горе наведеног члана (жене, труднице, породиље, родитељи, малолетници, особе са инвалидитетом и други).

Законом је забрањена и **дискриминација у пружању јавних услуга и коришћењу објеката и површина**, која постоји ако правно или физичко лице, у оквиру своје делатности, односно занимања, на основу личног својства лица или групе лица, одбије пружање услуге, за пружање услуге тражи испуњење услова који се не траже од других лица или групе лица, односно ако у пружању услуга неоправдано омогући првенство другом лицу или групи лица.

Свако има право на једнак приступ објектима у јавној употреби (објекти у којима се налазе седишта органа јавне власти, објекти у области образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта, туризма, објекти који се користе за заштиту животне средине, за заштиту од елементарних непогода и сл.), као и јавним површинама (паркови, тргови, улице, пешачки прелази и друге јавне саобраћајнице и сл.), у складу са законом (члан 17.).

Закон забрањује и верску дискриминацију која постоји ако се поступа противно начелу слободног испољавања вере или уверења, односно ако се лицу или групи лица ускраћује право на стицање, одржавање, изражавање и промену вере или уверења, као и право да приватно или јавно изнесе или поступи сходно својим уверењима.

Не сматра се дискриминацијом поступање свештеника, односно верских службеника које је у складу са верском доктрином, уверењима или циљевима цркава и верских заједница уписаних у регистар верских заједница, у складу са посебним законом којим се уређује слобода вероисповести и статус цркава и верских заједница (члан 18.).

Закон такође забрањује дискриминацију у области образовања и стручног оспособљавања. Члан 19. говори о томе да свако има право на предшколско, основно, средње и високо образовање и стручно оспособљавање под једнаким условима, у складу са законом.

Забрањено је лицу или групи лица на основу њиховог личног својства, отежати или онемогућити упис у васпитно-образовну установу, или искључити их из ових установа, отежати или ускратити могућност праћења наставе и учешћа у другим васпитним, односно образовним активностима, разврставати ученике по личном својству, злостављати их и на други начин неоправдано правити разлику и неједнако поступати према њима.

Забрањена је дискриминација васпитних и образованих установа које обављају делатност у складу са законом и другим прописом, као и лица која користе или су користили услуге ових установа у складу са законом.

Према Закону **забрањена је дискриминација и на основу пола**, која постоји ако се поступа противно начелу равноправности полова, односно начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота.

Забрањено је ускраћивање права или јавно или прикривено признавање погодности у односу на пол или због промене пола. Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно стереотипних улога полова (члан 20.).

Такође је **забрањена дискриминација на основу сексуалне оријентације**. Закон каже да је сексуална оријентација приватна ствар и нико не може бити позван да се јавно изјасни о својој сексуалној оријентацији. Свако има право да се изјасни о својој сексуалној оријентацији, а дискриминаторско поступање због таквог изјашњавања је забрањено (члан 21.).

Закон забрањује и дискриминацију деце (члан 22.). Према закону свако дете, односно малолетник има једнака права и заштиту у породици, друштву и држави, без обзира на његова или лична својства родитеља, старатеља и чланова породице.

Забрањено је дискриминисати дете, односно малолетника према здравственом стању, брачном, односно ванбрачном рођењу, јавно позивање на давање предности деци једног пола у односу на децу другог пола, као и прављење разлике према здравственом стању, имовном стању, професији и другим обележјима друштвеног положаја, активностима, израженом мишљењу или уверењу дететових родитеља, односно старатеља и чланова породице.

Члан 24. истог Закона **забрањује дискриминацију националних мањина и њихових припадника** на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика. Начин остваривања и заштита права припадника националних мањина уређује се посебним законом (Закон о заштити права и слобода националних мањина, „Сл. лист СРЈ“, бр. 11/2002, „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља и „Сл. гласник РС“, бр. 72/2009- - др. закон и 97/2013 – одлука УС).

Дискриминација је забрањена и због политичке и синдикалне припадности (Закон о забрани дискриминације, „Сл. гласник РС“, бр. 22/2009, члан 25.). Према Закону забрањена је дискриминација због политичких убеђења лица или групе лица, односно припадности или неприпадности политичкој странци односно синдикалној организацији.

Дискриминацијом из става 1. овог члана не сматрају се ограничења која се односе на вршиоце одређених државних функција, као и ограничења неопходна ради спречавања заговарања и вршења фашистичких, нацистичких и расистичких активности, прописана у складу са законом.

Дискриминација је забрањена и према особама са инвалидитетом (члан 26.), која постоји ако се поступа противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом

у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота. Начин остваривања и заштита права особа са инвалидитетом уређује се посебним законом (Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом („Сл. гласник РС“, бр. 33/2006 и 13/2016).

Затим забрањена је дискриминација лица или групе лица с обзиром на њихово здравствено стање, као и чланова њихових породица. Дискриминација постоји нарочито ако се лицу или групи лица због њихових личних својстава неоправдано одбије пружање здравствених услуга, поставе посебни услови за пружање здравствених услуга који нису оправдани медицинским разлозима, одбије постављање дијагнозе и ускрате информације о тренутном здравственом стању, предузетим или намераваним мерама лечења или рехабилитације, као и узнемиравање, вређање и омаловажавање у току боравка у здравственој установи (члан 27.).

Законом су прописани и поступци заштите од дискриминације и успостављен је и независни државни орган, Повереник за заштиту равноправности. Повереник на основу Закона има овлашћења да прима и разматра притужбе због повреде одредаба закона о забрани дискриминације, те да даје мишљења и препоруке у конкретним случајевима.

У Закону о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017 и 27/2018 – др. закони) прописано је да за сву децу, ученике и одрасле мора да се обезбеди *„једнако право и доступност образовања и васпитања без дискриминације и издвајања по основу пола, социјалне, културне, етничке, религијске или друге припадности, месту боравка, односно пребивалишта, материјалног или здравственог стања, тешкоћа и сметњи у развоју и инвалидитета, као и по другим основима“*.

У Закону о основама система образовања и васпитања посебно се обраћа пажња на забрану дискриминације у образовању. Према **члану 110. Закона о основама система образовања и васпитања забрањена је свака дискриминација ученика у васпитно-образовном процесу по било ком основу**. Члан 110. забрањује дискриминацију на следећи начин: „У установи су забрањене дискриминација и дискриминаторско поступање, којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статусу мигранта, односно расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.“

Према ЗОСОВ-у не сматрају се дискриминацијом посебне мере уведене ради постизања пуне равноправности, заштите и напретка лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком

положају. Установа је дужна да предузме све мере прописане овим законом када се посумња или утврди дискриминаторно понашање у установи.

Чланом 79. Закона прописано је и право детета на заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања. Установа, односно сви запослени дужни су да обезбеде остваривање права детета/ученика а пријаву у случају повреде и кршења права детета/ученика или непримерног понашања запослених према детету/ученику се подноси директору установе. Директор је у обавези да пријаву размотри и да, уз консултацију са дететом/учеником, родитељем, односно старатељем детета/ученика и запосленим одлучи о њој и предузме одговарајуће мере, и то у року од 15 дана од дана пријема пријаве.

Са учеником који врши повреду правила понашања, односно који својим понашањем угрожава друге у остваривању њихових права, школа је дужна да, уз учешће родитеља, односно старатеља ученика, појача васпитни рад активностима: у оквиру одељењске заједнице, стручним радом одељењског старешине, психолога, посебних тимова, а када је то неопходно да сарађује са одговарајућим установама социјалне, односно здравствене заштите на промени понашања ученика.

Уколико је ученик извршио повреду забране дискриминације (члан 110. ЗОСОВ) директор против њега покреће васпитно-дисциплински поступак, најкасније у року од 30 дана, утврђује све чињенице које су од значаја и доноси решење. За учињену повреду забране чл. 110. предвиђене су васпитно-дисциплинске мере: укор директора или укор наставничког већа, премештај ученика од петог до осмог разреда основне школе у другу основну школу на основу одлуке наставничког већа, уз сагласност родитеља и школе у коју прелази и за ученика средње школе – искључење ученика из школе.

Запослени се привремено удаљава са рада због учињене повреде забране из члана 110. Директор установе покреће и води дисциплински поступак, доноси одлуку и изриче меру у дисциплинском поступку против запосленог. Дисциплински поступак покреће се писменим закључком на који приговор није допуштен. Запосленом који изврши повреду забране, прописане чланом 110. Закона, престаје радни однос када одлука директора о утврђеној повреди забране постане коначна и одузима се лиценца.

Основна музичка школа у Кањижи је у складу са Законом донето Правила понашања у циљу неговања односа међусобног разумевања и уважавања личности ученика, запослених и родитеља и којима ће запослени својим радом и укупним понашањем доприносити развијању позитивне атмосфере у установи и то на индиректан начин штити од дискриминације. У школи такође у складу са Законом формиран је Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације.

АКЦИОНИ ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Време реализације	Активности / теме	Начин реализације	Носиоци реализације	Исходи/ критеријуми успеха
септембар	Извештавање Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и	Извештавање, анализирање, дискусија	Директор школе	Наставничко веће, школски одбор и Савет родитеља је

	занемаривања о свом раду у прошлој школској години на састанцима: Школског одбора, Савета родитеља и Ученичког парламента.			узнат са активностима Тима школске
септембар	Састанак Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, израда плана рада за наредну школску годину	Разговор, договор, анализа	Тим за заштиту	План Тима је састављен
септембар	Упознавање запослених, ученика и родитеља са појмом дискриминације, видовима дискриминаторног понашања и поступања и мерама којима се спречава или санкционише дискриминација и усклађивање постојећих подзаконских аката установе у циљу заступања културе толеранције, међусобног уважавања и опхођења и забране понашања која толеришу и подстичу дискриминацију, употребу неприхватљивог језика комуницирања итд.	предавање, дискусија	Одеђењске старешине, Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације, правник школе	септембар
септембар	Упознавање нових чланова Тима, са Посебним протоколом и Програмом	Презентација, упознавање	Тим за заштиту	Нови чланови Тима, су упознати са Посебним протоколом и Програмом

септембар	Родитељски састанци посвећени програму заштите ученика од дискриминације, насиља	Презентација, излагање	Тим за заштиту, одељењске старешине	Родитељи су упознати са програмом заштите
септембар	Састанак председника стручних већа у циљу коришћења садржаја наставних предмета у превенцији дискриминације и насилништва и предлагање програма корелације наставних предмета са програмом заштите – нове идеје	Радни састанак	Тим за заштиту, педагошки колегијум	Наставни планови су у корелацији са програмом заштите
Током школске године	Сарадња са институцијама и организацијама (Центар за социјални рад, Саветовалиште за младе, МУП)	Консултације, разговор, договор	Тим за заштиту, директор школе	Сарадња са институцијама и организацијама је реализована
Током школске године	Предлагање мера за превенцију и заштиту, организација консултације и учествовање у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације	Дискусије, разговори	Тим за заштиту,	Предложене су мере за заштиту, консултације су организоване, ризик је процењен, одлуке су донете
Током школске године	Едукација ученика: дебата, трибине, радионице за ученике у области превенција дискриминације и насиља у сарадњи са	Дебата, трибине, радионице	Ученички парламент, Стручна служба школе у сарадњи са основном	Едукације ученика ученика су реализовани у области превенције

	основним школма општине Кањижа		школом ученика	насиља
Током школске године	Обука наставног и ненаставног особља у области превенције дискриминације и насиља	Презентације, радионице, семинари	Интерна/екстерна обука, стручна служба школе, директор	Обука наставног и ненаставног особља у области превенције насиља је реализована са циљем унапређивања васпитног рада школе
Јануар	Извештавање Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања о свом раду у првом полугодишту директору школе	Извештавање, анализирање, дискусија	Тим за заштиту	Директор школе је упознат са активностима Тима у првом полугодишту
Током школске године	Праћење и процењивање ефеката предузетих мера за заштиту деце и ученика, давање одговарајуће предлоге директору	Праћење, разговор, договор	Тим за заштиту	Ефекти предузетих мера су праћени и процењивани, предлози су дати директору школе
Током школске године	Вођење и чување документације	Вођење и чување документације	Тим за заштиту	Документација је уредно вођена и на одговарајући начин се чува
Друго полугоди	Истраживање о учесталости и врстама	Испитивање,	Тим за заштиту,	Истраживање о учесталости

ште	дискриминације и насиља у школи	анализа	Стручна служба школе	и врстама насиља је реализована, резултати су полазна основа за планирање активности Програма заштите за наредну школску годину
Јун, јул	Евалуација Програма прегледом документације и резултатима истраживања, измене у програму	Анализа	Тим за заштиту	Извештај о раду Тима за заштиту ученика је састављен

АКЦИОНИ ПЛАН ИНТЕРВЕНТНИХ АКТИВНОСТИ

Интервентне активности		
	Насиље се дешава	Сумња се да насиље постоји
Насиље међу ученицима	<ul style="list-style-type: none"> - Насиље прекида запослени који примети да је насиље у току - Пријава одељењском старешини, психологу - Уколико је потребна интервенција полиције и здравствене службе позива их запослени у установи - Обавештавање родитеља, директора и тима за заштиту – запослени у школи - Консултације у установи - Тим, директор, психолог, одељењски старешина, секретар - Прикупљање података – одељењски старешина, психолог - Информисање родитеља – одељењски старешина - Информисање надлежних служби 	<ul style="list-style-type: none"> - Прикупљање информација (анкета, разговори) – одељењски старешина у сарадњи са стручном службом школе - Сумња је потврђена – поступа се по корацима у случају када се насиље дешава - Сумња је неоснована – праћење понашања потенцијалних учесника - Сумња је непотврђена – појачан рад одељењског старешине, психолога и тима, праћење понашања

<p style="text-align: center;">Током школске године</p>	<p>(по потреби) – директор - Договор о заштитним мерама – тим - Праћење ефеката предузетих мера – тим Вођење евиденције, попуњавање ОПЕРАТИВНОГ ПЛАНА ЗАШТИТЕ</p>	<p style="text-align: center;">Евиденција – Тим за заштиту, одељењски старешина, стручна служба школе</p>	
<p>Јул - август</p>	<p>Евалуација Програма</p>	<p>Анализа, разговор, договор</p>	<p>Тим за заштиту од насиља</p>

Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању ученика у породици, директор без одлагања, обавештава полицију или јавног тужиоца, који предузимају даље мере у складу са законом и у року од 24 сата обавештава Министарство, односно надлежну школску управу. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, надлежни јавни тужилац, полоција или ЦСР процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес ученика.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и подноси кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање идеолошки мотивисаног насиља, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива тим за заштиту који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању.

Уколико постоји сумња или сазнање да ученик припрема и/или учествује у идеолошки мотивисаном насиљу, односно у насилном екстремизму које има елементе кривичног дела и када тај догађај очигледно захтева неодложно поступање, директор одмах обавештава родитеља, јавног тужиоца и полицију.

Уколико постоји сумња или сазнање да је дете, односно ученик укључен у било који облик трговине људима, директор се обраћа служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима, односно Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, директор је дужан да одмах обавести јавног тужиоца и полицију.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести родитеља и центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак, и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом, а ако постоје елементи кривичног дела или прекршаја, пријаву поднесе надлежном јавном тужилаштву односно прекршајном суду.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужилаштву, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном прекршајном суду.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени – запослени; запослени – родитељ; запослени, родитељ – треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

ПОЈАЧАН ВАСПИТНИ РАД

Учесници насиља (жртве, сведоци и чиниоци насиља) су укључени у **ПОЈАЧАН ВАСПИТНИ** рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања-

На основу члана 83. Закона о основама система образовања и васпитања (Сл. гласник РС бр. 88/2017, 27/2018-др. закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021) према ученику који

- врши повреду правила понашања у школи или
- не поштује одлуке директора и органа школе,
- неоправдано изостане са наставе пет часова, односно
- који својим понашањем угрожава друге у остваривању њихових права,

школа уз учешће родитеља, односно другог законског заступника, појача васпитни рад активностима:

- у оквиру одељењске заједнице,
- стручним радом одељењског старешине,
- стручним радом психолога,
- радом посебних тимова, а када је то неопходно да сарађује са одговарајућим установама социјалне, односно здравствене заштите са циљем дефинисања и пружања подршке ученику у вези са променом његовог понашања.

Појачан васпитни рад остварује се са учеником након указивања на његово непримерено понашање. Појачан васпитни рад подразумева низ планираних активности свих учесника у образовно-васпитном процесу којима руководи одељењски старешина. Циљ појачаног васпитног рада је да ученик покаже позитивне промене у свом понашању и прихвати одговорност за своје поступке.

Одељењски старешина прави план појачаног васпитног рада, континуирано прати, анализира, благовремено предузима мере и води евиденцију на посебно израђеним обрасцима. Након појачаног васпитног рада оцена из владања поправља се на предлог одељењског старешине најкасније на крају првог или другог полугодишта када ученик показује позитивне промене у свом понашању и прихвата одговорност за своје поступке. Уколико појачан васпитни рад није довнео позитивне промене и након изречене васпитне, односно васпитно-дисциплинске мере смањује се оцена из владања.

УЛОГА РАЗРЕДНОГ СТАРЕШИНЕ :

- Разговара са учеником о проблему и прави договор о будућем понашању ученика.
- Разговара са одељењском заједницом и по потреби реализује часове ОС у вези са актиелним проблемом
- Позива родитеље и са њима обавља разговор уз или без присуства ученика (зависно од личне процене). Са родитељима такође прави договор о будућим активностима. Уколико се родитељи не одазивају позивима, потребно је позвати их службеним позивом. Уколико нису мотивисани за сарадњу, затражити подршку психолога.
- Извесно време, а најмање три недеље, одељенски старешина прати понашање ученика и о томе обавештава родитеље. Ако не дође до позитивних промена у учениковом понашању или ако се настави са неоправданим изостајањем, поново разговара са родитељима, процењује будућу ситуацију и по потреби укључује психолога у рад, претходно обавестивши родитеље о даљем току процедуре.
- Психолога извештава о свему што је предузео, са каквим последицама и о сопственој прогнози. Са психологом прави даљи план рада, договара се о позивању ученика и родитеља и следећим корацима. И након укључивања психолога одељенски старешина прати ученика и учествује у свим договорима и плановима.
- Све о раду са ученицима одељенски старешина бележи у својој свесци одељења и попуњава обрасце сачињене за ту сврху.
- Ако рад са учеником и његовим родитељима не да резултат позитивне промене понашања ученика, покреће процедуру изрицања васпитне или васпитно-дисциплинске мере и смањивања оцене из владања.
- Ученику указује на његово понашање. Обавештава родитеља/старатеља.
- Прати, анализира и предузима мере: разговара са учеником, вршњацима, родитељима/старатељима, наставницима, увид у Књигу евиденције васпитно-образовног рада
- Прави план појачаног васпитног рада са учеником и при томе укључује остале у рад са циљем да ученик покаже позитивне промене у свом понашању и прихвати одговорност за своје поступке.
- Води документацију о ученику било у виду одређених образаца или у својој педагошкој свесци.

- Појачани васпитни рад нема временско ограничење, оцена из владања може да се поправи или смањи тек после појачаног васпитног рада.

- О исходу појачаног васпитног рада обавештава ученика, родитеља/старатеља, одељењско веће, стручног сарадника, директора.

Одељењски старешина практикује позитивну дисциплину, која захтева пуно **разговора са децом и уважавање њихове тачке гледишта**. ОС који практикује позитивну дисциплину као приступ у васпитавању, одупире се импулсу придиковања, држања лекција или моралисања, слуша шта/како ученици говоре о себи и догађајима; сазнаје праве разлоге понашања; разговара са ученицима о свему, подстиче говор осећања и тако смањује вербалну агресивност; води дијалог јер жели да разуме да ли је ученик свестан свог неадекватног понашања, последица, развија код ученика емпатију и разумевање за другачије виђење исте ситуације

ФАЗЕ ИНДИВИДУАЛНОГ РАДА РАЗРЕДМЕ СТАРЕШИНЕ СА УЧЕНИКОМ:

- Одељењски старешина и ученик заједнички дефинишу проблем
- Одељењски старешина упућује ученика које су последице за прихватљиво и неприхватљиво понашање и о потреби да сарађује са другим службама у школи и изван ње
- Договор одељењског старешине и ученика о исходима појачаног васпитног рада односно начинима њиховог остваривања (прављење незваничног уговора са учеником)
- Одељењски старешина и ученик заједнички одређују критеријуме и начин мерења напредовања, као и начин праћења тог напредовања
- Договор о динамици и начину праћења промене од стране одраслих (одељенског старешине, психолога, родитеља) и од стране ученика
- Примена последица од стране одељењског старешине и преузимање одговорности од стране ученика (похвала и подршка за позитивну промену понашања, односно васпитна или васпитно дисциплинска мера и наставак појачаног васпитног рада са учеником)

УЛОГА РОДИТЕЉА:

- Заједничко планирање плана појачаног васпитног рада
- Родитељ треба да буде доследан, упоран, треба инсистирати на развијању одговорности родитеља
- Укључивање родитеља у образовне програме, тематске трибине, фокус групе ради размене мишљења, индивидуални разговори, групни разговори са 2-3 родитеља чија деца имају заједничке проблеме

УЛОГА ВРШЊАКА

- Одељењски старешина и стручна служба у оквиру часова одељењског старешине сарађује са одељењском заједницом ради стварање климе која подржава позитивну промену понашања ученика.
- Вршњаци се укључују у планове појачаног васпитног рада (питани су о другу/другарици, помоћ у учењу, укључивање у ваннаставне активности, у “друштво”...)

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИНОСТИ У СЛУЧАЈУ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

Сви запослени у школи су дужни да:

- не толеришу неприхватљиво комуницирање, понашања или симболе за које се подразумева да шире подсмех, мржњу, предрасуде и слично, те да адекватно реагују.
- Пруже помоћ и подршку ученику који је доживео дискриминацију.
- Обавесте о догађају одговорно лице – разредну старешину, стручног сарадника и директора школе.

Директор заједно са Тимом за заштиту утврђује испољавање дискриминације на основу анализе релевантних чињеница и одлучује о даљим корацима.

Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања, занемаривања и дискриминације има задатак да:

- Утврди чињенице да ли је недвосмислено дошло до дискриминације или само постоји сумња на њу.
- Утврди на који начин се дискриминација испољава, где и у којим ситуацијама се дешава.
- Утврди који су учесници/актери дискриминације.
- Утврди који је интензитет и вид испољавања дискриминације.
- Уради анализу облика дискриминације и утврди мере за решавање проблема и елиминисање дискриминације.
- Достави све податке и предлог директору.

Уколико је дискриминација испољена у односу ученик-ученик, потребно је да се:

- Пружи адекватна подршка ученицима које трпи дискриминацију.
- Обави педагошки рад са ученицима који су вршили дискриминацију.
- Ради на оснаживању ученика на конструктивно реаговање у ситуацијама када су сведоци дискриминаторног понашања.
- Укључе родитеље у заједничке разговоре са ученицима и осталим учесницима образовања.

Ако је дискриминација испољена у односу одрасли-дете, потребно је да се:

- Пружи адекватна подршка ученицима која трпе дискриминацију.
- Хитно покрене дисциплински поступак против запосленог.
- Ради на оснаживању ученика на конструктивно реаговање у ситуацијама када су сведоци дискриминаторног понашања.
- Сарађује и са релевантним службама које могу помоћи у решавању проблема.

Процедура реаговања у случају дискриминације:

Када се открије или пријави дискриминација над учеником

- Сазнање и откривање дискриминације је први корак у заштити ученика од истог.
- Прекидање, заустављање – одмах предузети мере да се заустави и прекине дискриминаторно поступање према ученику, а у случају потребе затражи помоћ других радника О-В установе или по потреби позвати родитеље или надлежну институцију.
- По пријави о дискриминацији што хитније пружити помоћ и подршку ученику који доживљава или је раније био изложен дискриминацији, затим обавити разговор са учеником које је жртва дискриминације поступајући посебно пажљиво, поштујући дететово достојанство и пружајући му подршку.
- Родитеље, старатеље ученика које је жртва дискриминације обавестити о ситуацији у којој се ученик налази и о могућим облицима саветодавне и стручне помоћи ученику у О-В установи

и изван ње, а с циљем подршке и оснаживања ученика у превазилажењу трауматског доживљаја.

- Консултације – прикупити информације о дискриминацији и утврдити све околности везане уз облик, интензитет, тежину и временско трајање поступања које се односи на дискриминацију. Консултације су важне да би се избегла конфузија и спречиле неусаглашене акције, које могу водити поновном проживљавању искуства жртве.
- Израдити детаљан, објективан опис дискриминације, без процена и тумачења, водити рачуна о приватности ученика и других учесника у дискриминације: донети одлуку о начину реаговања и праћења, проценити ницо ризика, направити план заштите.
- Уколико је дискриминација настала у односу одраслог према ученицима, директор установе покреће и води дисциплински поступак, доноси одлуку и изриче меру у дисциплинском поступку против запосленог.
- Смиривање ситуације – уколико се ради о посебно тешком облику, интензитету или дужем временском трајању дискриминаторског поступања које може изазвати негативне последице и код друге деце, која су била присутна, потребно је посаветовати са надлежном стручном службом ради помоћи деци и сведоцима дискриминације.
- Што хитније започети педагошки рад са учеником које је дискриминаторски поступио, указати ученику на неприхватљивост и штетност таквог понашања, одговарајућим поступцима подстаћи промену таквог понашања. Предузети све мере за помирење и стварање толерантног, пријатељског понашања у О-В установи.
- О предузетим активностима, разговорима, изјавама, својим запажањима направити службене белешке, као и водити одговарајуће евиденције заштићених података које ће доставити на захтев другим надлежним телима.
- У случају да дискриминацију чини родитељ или нека друга одрасла особа изван школе, школа је дужна да о томе обавести друге надлежне институције, а да ученику, односно жртви дискриминације пружи адекватну подршку на превазилажењу трауматског доживљаја.

X ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

У оквиру слободних активности Основна музичка школа омогућава и организује учешће ученика на следећим манифестацијама:

ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Присуство школским концертима	током школске године	наставници школе
Организована посета концертима и другим манифестацијама ван школске зграде	током школске године	наставници школе
Учешће на такмичењима и смотрама	током школске године	наставници школе
Учешће у Музичком	датум се одређује у	наставници,

кампу	новембру на основу резултата упитника за родитеље и ученике	психолог и директор школе
-------	---	---------------------------

XI ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Циљ професионалне оријентације у основној школи јесте развијање спремности ученика да стичу знања и искуства о себи и свету рада, да доносе реалне одлуке у погледу свог даљег образовања и опредељивања, свесни шта оне значе.

Основни општи задаци програма професионалне оријентације су:

- упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да и сами свесно доприносе сопственом развоју
- упознавање ученика са системом средњег музичког образовања и васпитања
- формирање правилних ставова према раду
- оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања
- успостављање сарадње са родитељима ученика и њихово оспособљавање за пружање помоћи деци у подстицању и усмеравању њиховог професионалног развоја
- сарадња са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика (Средња музичка школа, Музичка школа “Исидор Бајић” Нови Сад, Средња музичка школа у Сегедину, Мађарска "Vantus István" Gyakorló Zeneművészeti Szakközépiskola Szeged).

Носиоци реализације програмских садржаја професионалне оријентације су:

- о психолог школе као координатор и реализатор одређених активности,
- о одељенске старешине.

Један од основних циљева школског програма јесте оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи и на академији уметности, мада програм професионалне оријентације Основне музичке школе у Кањижи почиње од предшколског узраста и обухвата следеће активности:

ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Праћење напредовања ученика и мотивисаности за рад	током школовања у ОМШ	наставници и психолог
Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем стичу реалну слику о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле професионалне одлуке	током школовања у ОМШ	наставници и психолог
Предузимање мера за рад са ученицима који постижу натпросечне резултате на	током школовања у ОМШ	наставници и психолог

основу праћења постигнућа ученика		
Индивидуални разговори са ученицима на тему наставка музичког школовања у средњим музичким школама	током последња два разреда	наставници и психолог
Индивидуални разговори са родитељима на тему наставка школовања њихове деце у средњим музичким школама	током последња разреда ОМШ	наставници и психолог
Промоција класа Основне музичке школе у предшколским установама на територији општине – у оквиру дидактичких концерата	током школске године од октобра до маја	наставници, психолог и директор школе
Промоција Основне музичке школе на родитељским састанцима у предшколским установама	у мају и у септембру сваке школске године	наставници, психолог и директор школе
Промоција Основне музичке школе у основним школама на територији општине Кањижа – у оквиру родитељских састанака	у мају и у септембру сваке школске године	наставници, психолог и директор школе
Представљање инструмента за нижи разред основне школе у Дому културе	у мају	наставници и директор школе
Учешће на дечји дан „Лепо је заједно“ у организацији предшколске установе „Наши Бисери“	јуни	наставници и директор школе
Сарадња са Средњом музичком школом у Суботици и Вантуш Иштвана-Сегедин)	током школске године	наставници и директор школе
Сарадња са факултетима(ФИЛУМ – Крагујевац, Академија уметности Нови Сад, Конзерваторијум у Сегедину...) у оквиру зимске школе	друго полугодиште	наставници и директор школе

XII ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Програм здравствене заштите Основна музичка школа у Кањижи реализује у сарадњи са основним школама на територији општине.

Циљ Програма здравствене заштите:

- Изграђивање телесно, психички и социјално здраве зреле личности, оспособљене да се брине за очување, заштиту и унапређење сопственог здравља и здравља других људи.

Садржај Програма здравствене заштите:

- Укључивање ученика у здравствено – васпитне акције, као и подстицање на усвајање знања о чувању здравља, болести и могућностима лечења;
- Развијање свести и одговорности појединца за сопствено здравље, о значају личне хигијене, хигијене исхране и хигијенског начина живота;
- Упознавање са успостављањем хуманијих међуљудских односа, као и очување и унапређење менталног здравља;
- Подизање здравствене културе ученика тако да брига о здрављу буде саставни део свакодневних навика, потреба и поступања;
- Учешће ученика у унапређењу животне средине и хигијенско – естетског очувања школе.

Реализација садржаја Програма здравствене заштите:

Музичка школа се радо одазива на позиве хуманитарних акција, учествује на концертима да би се уз помоћ добровољних прилога публике могло помоћи људима у невољи. Да би се спречио деформитет услед неправилног држања тела приликом свирања, наставници на сваком часу инструмента редовно упозоравају ученике на важност правилног држања инструмента и тела. Наставници такође скрећу пажњу на почетку часа инструмента, на важност хигијене тј. да ученици пре сваког часа оперу руке. У школи су стављени и плакати да би подсетили ученике на важност прање руку.

Ученици су у својим основним школама обухваћени осталим видовима здравствене заштите (систематски прегледи, вакцинације итд.).

Школа има у плану увођење корективне гимнастике у сарадњи Специјалне болнице „Бања“ Кањижа, ради отклањања неправилности држања примећених код ученика.

Време реализације	Активност/тема	Начин реализације	Носиоци реализације
новембар	Месец борбе против болести зависности	Консултације, израда паноа, презентација или предавања	Наставници и психолог школе Ученички парламент
01. децембар	Светски дан борбе против СИДЕ		
Месечно један пут током школске године	„Часови среће“	Радионица	Психолог и наставници школе

XIII ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Социјална заштита ученика подразумева систем различитих мера и активности чији је циљ пружање најбоље подршке ученицима са социјалним проблема тј. ученицима који припадају осетљивим групама као што су:

- материјално угрожене породице
- деца без родитељског старања
- једнородитељске породице
- ромска национална мањина
- лица са инвалидитетом
- лица са хроничним болестима
- избегла и расељена лица
- деца са сметњама у развоју и поремећајима у понашању.

Циљеви и задаци програма:

- пружање помоћи ученицима са поремећајима у понашању,
- пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из дефицијентних породица или породица са проблематичним односима,
- сарадња са установама и организацијама које се баве социјалним питањима,
- упознавање и праћење социјалних прилика ученика / упућивање у остваривање социјално-заштитних мера,
- утврђивање социоекономског статуса родитеља,
- упућивање родитеља на остваривање права,
- развијање вредности пријатељства, солидарности и колегијалности.

Помоћ социјално угроженим ученицима:

Идентификација ученика са одређеним социјалним проблемима врши се стално. Одељенске старешине, психолог и директор школе, на почетку сваке школске године снимају социјално стање ученика и на основу њега раде план деловања.

Школа уочене проблеме покушава да реши сарадњом са родитељима (службеним позивима у школу и инфомативним разговорима), а уколико нема резултата, у току школске године укључују се установе и организације социјалне заштите.

Помоћ материјално угроженим ученицима:

Идентификација ученика који се налазе у тешкој материјалној ситуацији обавља се како на почетку, тако и током целе године. Школа израђује план помоћи овим ученицима у виду:

- материјално угрожене породице ослобођене су било каквих давања у музичкој школи
- бесплатне позоришне представе, концерта, мјузикла, опере..
- бесплатних нотних материјала....

Носиоци активности су одељењских старешина, психолог и директор школе.

План социјалне заштите ученика:

Школа у сарадњи са надлежним установама и организацијама брине о социјалној заштити, посебно ученика из осетљивих друштвених група, на основу програма социјалне заштите. Уколико буде потребе, школа ће организовати прикупљање средстава за ове сврхе кроз разне добротворне школске акције.

	Временска динамика	Носиоци активности	Сарадници
--	---------------------------	---------------------------	------------------

Активности			
Идентификација ученика са посебним потребама из области социјалне заштите	септембар	Одељенске старешине	Директор, психолог
Сарадња са родитељима/старатељима идентификованих ученика	Током школске године	Одељенске старешине	Психолог
Успостављање сарадње са установама и организацијама социјалне заштите	Током школске године	Психолог, директор, одељенске старешине	Установе и организације социјалне заштите
Проналажење најефикаснијег вида пружања подршке идентификованим ученицима (по потреби и израда ИОП-а)	Октобар, новембар	Психолог, директор, Одељенске старешине	Установе и организације социјалне заштите, родитељи/старатељи ученика
Организовање акција за прикупљање неопходне помоћи идентификованим ученицима	Током школске године, по потреби	Директор, сви запослени	Савет родитеља, Школски одбор, јединице локалне самоуправе
Праћење ефеката указане социјалне помоћи	Током школске године	Директор, одељењски старешина	Наставничко веће
Разматрање могућности укључивања ученика у трајнији облик социјалне помоћи ученику којег пружа држава.	По потреби	Директор, психолог	Савет родитеља, Школски одбор

XIV ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Полазећи од сазнања да ће у новом периоду човековог живота на земљи један од најважнијих сегмената представљати екологија и очување животне средине, овај програм има за циљ подизање нивоа еколошке свести, развијање љубави према природи, сазнање о растућим еколошким проблемима, значају заштите и унапређења животне и радне средине, важности здравог живота, развијање позитивног става и мишљења о школи, толеранције и другарства – и наравно све се то реализује креативно: кроз музику.

Циљеви Програма заштите животне средине су :

- уређивање, одржавање и озелењавање школског дворишта и школске зграде
- селективно прикупљање отпада (у сарадњи са основним школама на територији општине)
- обележавање значајних датума

Начини реализације циљева програма:

- Под уређивањем школског дворишта и школске зграде се подразумева континуирано чишћење дворишта од отпадака, обрезивања жбунова, сређивања травњака и садње биљака

(украсног цвећа). Наставници и помоћно особље школе континуирано подсећају ученике да користе корпу за смеће и да чувају биљке у школи (да их не дирају, не сломају итд.)

- кампањским прикупљањем старе хартије, ПЕТ – амбалаже, ПВЦ-чепова и батерија, које се реализује у сарадњи са основним школама на територији општине, као и селективно прикупљање отпада у школским двориштима основних школа.
- обележавањем значајних датума који су важни за развијање еколошке свести код ученика. Значајни датуми се обележавају израдом паноа, презентација као и разговором са наставницима.

Задаци ће се остварити кроз следеће активности и садржаје:

Укупни образовно-васпитни утицај школе у области заштите и унапређења животне средине састоји се у оспособљавању и навикавању ученика да у свом самообразовању и слободном времену користе све оне изворе културе који ће их подстицати на стваралачки рад и унапређење и очување животне средине.

У школи ће се обележавати следећи значајни датуми везани за заштиту животне средине:

Време реализације	Активност/тема	Начин реализације	Носиоци реализације
22. март	Светски дан вода	Консултације, израда паноа, презентација или предавања, ликовни конкурс	Наставници и психолог школе Ученички парламент
05. јун	Светски дан заштите животне средине		

XV ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Сарадња са општином

- Огледа се кроз контактирање са начелником одељења за друштвене делатности и опште послове општине Кањижа
- Одржавање контакта са чланом Општинског већа задуженим за образовање и културу
- Одржавање контакта са просветним инспектором општине
- Размена информација преко чланова Школског одбора одабраних од стране Локалне самоуправе уз обраћање пажње на повратне информације.
- Стручни савети око организовања било ког вида манифестација у општини који се тичу музичког дела програма – директним учешћем ученика или наставника школе, али и давања предлога о позивању уметника

Сарадња са културно образовном установом ЦНЕСА – израда плана концерата

- Током септембра текуће школске године школа предаје план активности које се тичу организовања и одржавања концертних активности које се одржавају у ЦНЕСИ

Сарадња са образовним установама на нивоу општина Кањижа

- Сарадња се остварује у виду заједничких подухвата који се тичу организовања:
- Светосавске свечане академије,
- Програма око организовања Дана просветних радника општине,

- Свечаног програма у оквиру Дечијег фестивала у организацији О.Ш. „Јован Јовановић Змај“
- Учешћа наставника Музичке школе у саставу жирија Дечијег Фестивала
- Српучна помоћ око манифестације Мелодијада у организацији Предшколске установе „Наши бисери“
- Организовање и одржавање дидактичких концертата за децу предшколског и нижег школског узраста у свим образовним установама општине Кањижа.

Сарадња са културним установама, цивилним и аматерским друштвима општине

- Остварује се у давању музичког дела програма на разним многобројним манифестацијама у организацији наведених институција.

Сарадња са иностранством преко локалне самоуправе – тј. са братским градовима Кањиже

- Музичка школа је отворена по питању сарадње са Музичким школама из градова са којима Локална самоуправа има контакте. До сада се непосредна вишеструка сарадња остварује са Уметничком школом из Нађкањиже (Мађарска), а сарадња у виду размене искустава одвијала у оквиру разговора са делегацијама из иностранства приликом њиховог доласка у Кањижу.

ВРСТА АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Сарадња са општином - контактирање са начелником одељења за друштвене делатности и опште послове општине Кањижа - Одржавање контакта са чланом Општинског већа задуженим за образовање и културу са просветним инспектором општине - Размена информација преко чланова Школског одбора одабраних од стране Локалне самоуправе - Стручни савети око организовања било ког вида манифестација у општини који се тичу музичког дела програма – директним учешћем ученика или наставника школе, али и давања	Током школске године	Директор, секретар и наставници школе

<p>предлога о позивању уметника</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дан општине - Дани села на територији општине Кањижа 		
<p>Сарадња са културно образовном установом ЦНЕСА</p> <ul style="list-style-type: none"> - школа предаје план активности које се тичу организовања и одржавања концертних активности које се одржавају у ЦНЕСИ 	Током школске године	Директор, секретар и наставници школе
<p>Сарадња са образовним установама на нивоу општина Кањижа</p> <p>Организација</p> <ul style="list-style-type: none"> - Светосавске свечане академије, - Програма око организовања Дана просветних радника општине, - Свечаног програма у оквиру Дечијег фестивала у организацији О.Ш. „Јован Јовановић Змај“ - Учешћа наставника Музичке школе у саставу жирија Дечијег Фестивала - Српска помоћ око манифестације Мелодијада у организацији Предшколске установе „Наши бисери“ - Организовање и одржавање дидактичких концерата за децу предшколског и нижег школског узраста у свим образовним установама општине Кањижа. - Одазивање на сваку врсту добротворних акција 	Током школске године	Директор, секретар и наставници школе
Сарадња са културним	Током школске године	Директор, секретар и

установама, цивилним и аматерским друштвима општине - Удружење аматерских сликара - Црвени крст - Центар за социјални рад - Геронтолошки центар - Промоција књига у Библиотеци у Кањижи - Добротворни концерти за појединце		наставници школе
Сарадња са иностранством преко локалне самоуправе – тј. са братским градовима Кањиже – Уметничка школа из Нађкањиже (Мађарска), – Уметничка школа из Кишкунхалаша (Мађарска)	Током школске године	Директор, секретар и наставници школе

XVI ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

САСТАНЦИ СА РОДИТЕЉИМА

Сваки одељељски старешина својим програмом рада утврђује број и садржај родитељских састанака који ће бити одржани током године (најмање четири, а по потреби и више). На родитељским састанцима поред утврђених садржаја који се тичу анализе успеха и владања, реализације наставе, организације путовања на наступе и такмичења, рада ваннаставних активности биће реализоване и неке од педагошко-психолошких и здравствених тема. У организацији родитељских састанака и избору садржаја разговора велико учешће ће узети и психолог школе.

Обавеза сваког одељенског старешине је да на време пријаве одржавање родитељског састанка и поделе позивнице за исти. Тако ће на време све потребне информације стизати до родитеља а руководство школе биће у прилици да непосредно одговара на питања родитеља о свим актуелним дешавањима у школи. Уколико се укаже потреба, организоваће се и ванредни родитељски састанци за поједина одељења.

Време реализације	Активности/теме	Начин реализације	Носиоци реализације
СЕПТЕМБАР	Упознавање са организацијом рада школе, календаром образовно-васпитног рада за текућу школску годину, деловима Годишњег плана рада школе који су	Упознавање, разговор, договор,	ОДЕЉЕЉСКИ СТАРЕШИНА

	<p>интересантни за родитеље, Правилником о дисциплинској и материјалној одговорности ученика у Основној музичкој школи Кањижа</p> <p>Правилником о понашању ученика, запослених и родитеља у Основној музичкој школи у Кањижи</p> <p>Избор представника родитеља за Савет родитеља Школе;</p> <p>Договор са родитељима о међусобној сарадњи, терминима индивидуалних разговора и инсистирање на правременом обавештавању школе о разлозима одсуствовања ученика са наставе;</p> <p>Упознавање родитеља са Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика Основне музичке школе;</p> <p>Истицање значаја благовременог праћења рада и напредовања ученика у циљу превентивног деловања или предузимања одговарајућих мера у ситуацијама које то изискују;</p> <p>Упознавање родитеља са организацијом допунског и додатног рада са ученицима и сугестије родитеља за укључивање ученика;</p> <p>Упознавање са Планом и програмом образовања за текућу школску годину;</p> <p>Упознавање родитеља са начином полагања годишњег испита;</p> <p>Упознавање и договор о организовању путовања на такмичења;</p>	<p>избор, гласање</p>	
НОВЕМБАР	<p>Анализа успеха ученика на првом класификационом периоду, предузимања мера за побољшање успеха уколико је то потребно;</p>	<p>Разговор</p>	<p>ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА</p>

	<p>Анализа изостајања ученика, посебно неоправданих изостанака и изречене васпитне и васпитно- дисциплинске мере;</p> <p>Осврт на остварену сарадњу породице и школе и учесталост индивидуалних разговора са родитељима; Договор са родитељима о пружању помоћи ученицима;</p> <p>Указивање на нужност проширивања знања родитеља из области педагогије, развојне психологије и друго;</p>		
ЈАНУАР	<p>Понашање ученика</p> <p>Анализа успеха ученика на крају првог полугодишта;</p> <p>Упознавање родитеља са мерама за побољшање успеха;</p> <p>Однос према школским обавезама и изреченим васпитним и васпитно- дисциплинским мерама;</p> <p>Однос ученика према школској имовини и материјална одговорност ученика;</p> <p>Истицање значаја професионалне оријентације ученика и благовременог планирања свог професионалног развоја;</p> <p>Анализа укључености ученика у допунски и додатни рад и ефекти тог рада;</p> <p>Организовање путовања на такмичења;</p>	Разговор	ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА
МАРТ - АПРИЛ	<p>Разговор о захтевима који до краја школске године стоје пред ученицима</p> <p>Анализа успеха ученика на трећем класификационом периоду;</p> <p>У завршним разредима- упознавање родитеља са организацијом полагања годишњег испита</p>	Разговор	ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА

МАЈ - ЈУН	Анализа очекиваног успеха ученика на крају другог полугодишта; Упознавање родитеља са мерама за побољшање успеха и сугестије родитеља;	Разговор	ОДЕЉЕЊСКИ СТАРЕШИНА

Остали облици сарадње

Родитељи присуствују на концертима и такмичењима у организацији школе да би стекли увид у напредовању ученика. Школа посебно не организује дан отворених врата, јер је родитељима током целе школске године омогућено присуство на индивидуалним часовима и на јавним часовима класа.

План рада Савета родитеља

Савет родитеља чини по један представник из сваке класе у школи.

У току школске године Савет родитеља разматра питања из своје надлежности а која су планирана Годишњим планом рада школе, а то су:

- Остварује чвршћу сарадњу између породице и школе ради постизања јединства образовно-васпитног утицаја на ученике;
- Предлаже представнике родитеља ученика у Школски одбор;
- Предлаже своје представнике у тиму за развојно планирање и у друге стручне тимове школе;
- Предлаже мере за осигурање квалитета и унапређивање образовно-васпитног рада;
- Разматра предлог програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада, извештаје о њиховом остваривању, вредновању и о самовредновању;
- Разматра намену коришћења средстава од донација;
- Предлаже школском одбору намену коришћења средстава прикупљених од родитеља;
- Разматра и прати услове за рад школе, услове за одрастање и учење, безбедност и заштиту ученика;
- Учествује у поступку прописивања мера заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа;
- Даје сагласност на програм путовања ученика на такмичења и разматра извештај о њиховом остваривању;
- Разматра и друга питања утврђена статутом,

Савет родитеља има право да своје предлоге, питања и ставове упућује Школском одбору, директору и стручним органима Школе.

Родитељи су, кроз Савет родитеља упознати са садржајем и начином реализације актуелних пројеката у школи као што су Самовредновање, Школско развојно планирање, као и са резултатима истраживачко – аналитичког рада стручне службе. Значајна је и подршка родитеља у обезбеђивању услова за успешнији рад школе, уређењу, опремању, обезбеђивању награда.

Родитељи су присутни и радо виђени на бројним манифестацијама школе, завршној свечаности, и другим активностима из културне и јавне делатности школе.

Задаци Савета родитеља по месецима:

Септембар-октобар

- Конституисање новог сазива Савета родитеља школе,
- Предлог плана и програма рада Савета родитеља за наредну школску годину,

- Усвајање Извештаја о раду школе у прошлој школској години,
 - Усвајање Годишњег плана рада школе за наредну школску годину,
 - Усвајање акционог плана Тима за превенцију насиља, злостављања и занемаривања
 - Текућа питања,
- Новембар.

1. Анализа успеха и дисциплине ученика и рада школе на крају првог тромесечја,

- Укључивање родитеља у образовно-васпитни рад школе, организовање помоћи за побољшање услова рада у школи,
- Текућа питања

Фебруар:

- Анализа успеха и дисциплине ученика и рада школе на крају првог полугодишта,
- Анализа посећености родитељским састанцима и сарадња са родитељима,
- Текућа питања,

Април:

- Анализа успеха и дисциплине ученика и рада школе на крају трећег тромесечја,
- Текућа питања,

Јун:

- Анализа успеха и дисциплине ученика и рада школе на крају другог полугодишта.
- Извештај са такмичења
- Извештај о набављеним наставним средствима,

XVII ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Школа може да планира и организује излете, екскурзије и музички камп, на начин и под условима утврђеним наставним планом и програмом. У оквиру редовних активности школе ученици путују приликом одлазака на такмичења.

XVIII ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Школска библиотека-нототека је место библиотеко-информационе, васпитно-образовне и културне активности школе.

Школска библиотека-нототека је место библиотеко-информационе, васпитно-образовне и културне активности школе. Школска библиотек-нототека врши следеће послове:

- Праћење домаће и стране издавачке делатности,
- Набавку, пријем, инвентарисање, каталогизацију, класификовање домаће и стране грађе,
- Чување и заштиту библиотечког и нототечког фонда,
- Давање на коришћење библиотечког-нототечког материјала,
- Пружа се информација,
- Остале послове

XIX НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД

ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Ученички парламент Основне музичке школе чине ученици петог и шестог разреда. Сва питања везана за функционисање Ученичког парламента су дефинисана у Пословнику УП на основу члана 88. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. Гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018- др. закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021), а у складу са чланом 96. Статута Основне музичке школе у Кањижи. Председник Ученичког парламента је члан Тима за самовредновање и присуствује седницама Школског одбора. Све активности УП се воде двојезично, на српском и мађарском језику (Пословник, седнице, радионице, акције, итд).

Циљ Ученичког парламента се односи на развијање осећаја за живот у демократском друштву и стицање вештина демократског одлучивања, заштиту права и интереса ученика, иницирање и промовисање иницијативности и активизма ученика у изградњи школе као најприродније демократске средине, иницирање и реализација сопствених акција, развијање сарадње са разним организацијама, развијање свести о правим друштвеним вредностима, развијање културе дијалога, подизање свести и опште културе код ученика, побољшање стања у школи како би међу ученицима промовисала сарадња, разумевање, толеранција, поштовање различитости, солидарност, ненасиље, доприносе решавању проблема ученика у школи и унапређење васпитно-образовог рада и културно-забавног живота Школе.

Исходи Ученичког парламента односе се на оспособљавање ученика да самостално или тимски преузму одговорност за добијена задужења, од саме припреме, планирања, организовања и реализовања одређених активности, успостављања сарадње са Локалном самоуправом и разним НВО ради унапређења личних компетенција које су потребне за целоживотно учење, оспособљавање за комуникацијске и организационе вештине, оспособљавање за живот у демократском друштву уз доношење демократских одлука и њихово спровођење, ширење социјалне мреже познанстава ради будуће опремљености и спремности за живот и рад у сарадњи и хармонији са другим људима, бити спреман да преузме иницијативу за решавање проблема у заједници који живи уз свесност о правим друштвеним вредностима и општој култури уз поштовање права других људи.

Наставници задужени за координацију Ученичког парламента су:

- ✓ Речко Жофиа, наставник солфеђа
- ✓ Моника Кормањош Новак, психолог,

АКЦИОНИ ПЛАН РАД УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Време	Активности /теме	Начин и место реализ.	Носиоци реализације	Очекивани исходи
-------	------------------	-----------------------	---------------------	------------------

Септембар/Октобар	<ul style="list-style-type: none"> - прва конститутивна седница – избор председника и заменика УП - обавештење чланова о Пословнику о раду УП, дневном реду 1. конститутивне седнице и извештају о раду прошле школске године и са планом рада за актуелну школску годину - упознавање ученика са Правилником о васпитно-дисциплинској одговорности и расправа, редефинисање правила понашања - упознавање чланова УП са појединим деловима Школског програма и Годишњег плана рада школе (Програм здравствене заштите, Програм професионалне оријентације, програм заштите животне средине) 	Дискусија Учионица	Раз. стар. Психолог, наставник солфеђа	Оспособљеност за демократско одлучивање и суживот у заједници на нивоу Школе Оспособљени за планирање, организацију и реализацију акција у тиму
Новембар	<ul style="list-style-type: none"> - информације о успеху и дисциплини на крају првог тромесечја и предлози ученика за унапређење истих - расправа, анализа и организације допунске и додатне наставе – размена мишљења и унапређење - расправа и анализа организације слободних и вананставних активности – музички камп, концерти, разне манифестације - расправа и предлог мера за побољшање безбедности ученика у школи 	Дискусија учионица	Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања, психолог, наставник солфеђа	Преузимање одговорности за сопствене поступке, преузимање иницијативе за решавање проблема и изношење сопственог мишљења
Током целе године	<ul style="list-style-type: none"> - учешће на радионицама које организују НВО, Локална самоуправа, Црвени крст и разна удружења - презентације Средње музичке школе из Суботице 	Предавања Презентација Учионица	Наставници, психолог, наставници и стручни сарадници основних школа	Оспособљеност за успостављање сарадње и ширење социјалне мреже познанстава
Јануар	<ul style="list-style-type: none"> - информације о успеху и дисциплини на крају првог полугодишта и предлози ученика за унапређење истих 	Дискусија Учионица	Наставник солфеђа, психолог	Преузимање одговорности за сопствене поступке и изношење сопственог мишљења
Април	<ul style="list-style-type: none"> - информације о успеху и дисциплини на крају трећег квартала и предлози ученика за унапређење истих 	Дискусија Анализа	Наставник солфеђа, психолог	Преузимање одговорности за сопствене поступке и изношење сопственог мишљења

Током шк. године	- учешће у припреми и организовању Музичког кампа	Дискусија договор, разговор Учионица	Наставници, психолог	Оспособљеност за припрему, планирање, организацију и реализацију активности
Јун	- коментарисање успеха и дисциплине на крају школске године - коментарисање остварене сарадње, планираних, договорених и остварених активности - идеје за наредну школску годину - евалуација рада УП и предлог за побољшање и унапређење рада	Дискусија Упитници Учионица	Наставник солфеђа, психолог	Процена планираних са оствареним активностима уз осврт на критичко мишљење ради унапређења рада УП наредне године

ПРЕДСЕДНИК ШКОЛСКОГ ОДБОРА

АСТАЛОШ АЛФРЕД

Школски програм 2023-2027 је заведен под деловодним бројем _____, од дана _____ године, објављен је на огласној табли Школе дана _____ године, а ступио је на снагу _____ године.

Секретар школе
